

D/51-B

JÓZSEF ATILA TUDOMÁNYEGYETEM
Pedagógiai-Pszichológiai
Szakcsoport Könyvtára

**A bukások alakulásának néhány pedagógiai
problémája**

Bölcsészdoktori értekezés

Készítette:

Vezér Károly

1969.

B e v e z e t é s

A bukások okainak vizsgálata különösen időszerű tudományos feladat napjainkban, amikor az iskolareform szellemében a tanulói személyiség mindenoldalu fejlesztésén munkálkodunk. A szocialista társadalmunk szükségletét és igényét fejezi ki az általános iskolai tantervben az iskola elé tűzött cél is: "Az általános iskola célja, hogy megalapozza a kommunista ember személyiségének kialakítását. Ennek érdekében: - nyújtson minden tanulónak egységes, korszerű alapműveltséget" [†]

Ismeretes, hogy az iskola céljaiban és feladataiban a mindenkori társadalom szükségletei, igényei tükröződnek vissza. A tanterv és utasítás azonban nem szelektál, hanem egységesen követeli az iskolától, hogy mindenki számára tegye lehetővé az egységes, korszerű alapműveltség elsajátítását. Ezt a célkitűzésünket még nem értük el. A bukást, az osztályismétlést nem tekinthetjük célszerű eljárásnak. Egyrészt anyagi szempontból, mert az államnak, a szocialista társadalmunknak improduktív kiadást jelent, növeljük a fiatalok tanulmányi idejét, így később kerülnek a termelői munkába. Másrészt komoly erkölcsi károkat is okoz a bukás, az osztályismétlés. Megbontja az egyén, az ifjúság életét, elkészeríti a családot és kiváltja az elégedetlensé-

---

[†] Tanterv és utasítás az általános iskolák számára: 1963. Tankönyvkiadó, Budapest. 4. lap.

get az iskola munkájával szemben. A serdülők egy része nem tanul, nem dolgozik és ezért negatív, káros hatásnak van kitéve, s ez a tény kedvezőtlenül befolyásolja továbbra is a személyiség fejlődését.

Szükséges napjainkban tehát a bukások okaival - e nagyon bonyolult problémával - foglalkozni, ezt kívánja a társadalom, a család, az egyén élete és érdeke, de a szocialista humanizmus is ezt követeli tőlük. Értekezésünk nem törekedhet teljességre. A bukások okainak szerteágazó és bonyolult pedagógiai problémái közül mi csak a következő kérdések speciális vizsgálatát tekintjük feladatunknak:

- I. Vázlatos áttekintést adni a bukások pedagógiai problémáival foglalkozó fontosabb szakirodalmi munkákról.
- II. Adatok a tanulók bukásainak alakulásáról Apátfalva, Magyarcsanád és Maroslele községekben az 1944/45-ös tanévtől kezdve az 1967/68-as tanév végéig, továbbá osztályonként és tantárgyanként a bukások alakulásának bemutatása.
- III. Feltárni és elemezni a bukások okait, a bukott gyermek családi körülményeit, a szülők és a tanulók véleményeit a bukás okairól, s végül az általános iskolák igazgatóságainak véleményét a bukások megelőzéséről.
- IV. Néhány pedagógiai kísérlet bemutatása és elemzése az Apátfalva II. számú napközi otthonos, a magyarcsanádi időszakos napközi otthonos óvodákban, valamint a csanádpalotai nevelőotthonban. El-

sősorban a környezeti ártalmak miatt szellemi fejlődésben visszamaradt óvodáskorú gyermekek nevelésének és oktatásának sajátos feltételeit bemutattva, illetve a nevelő és a tanuló közti viszonyt és az egyéni bánásmódot.

Az elmondottak megközelítő kifejtéséhez az alábbi módszereket igyekeztünk felhasználni:

- a./ a szakirodalom elemző feldolgozása,
- b./ az általános iskolák /óvodák és a nevelőotthon/ nevelőmunkájának tanulmányozása,
- c./ a különböző felmérések /pl: a szülők és a tanulók véleménye a bukás okairól,/
- d./ a folyamatos megfigyelések /személyiségrajzok készítése,/
- e./ tíz évi általános iskolai személyes, gyakorlati pedagógiai tevékenység tapasztalatainak felhasználása.

Dolgozatunk felöleli a bukások okainak legfontosabb pedagógiai kérdéseit. Ebből adódóan számos területtel csak érintőlegesen, vagy csak problémafelvetés szerűen tudtunk foglalkozni. Arra törekedtünk, - ha szerényen is - hogy valamivel hozzájárulhassunk a bukások alakulásának néhány pedagógiai problémájának feltárásához, elemzéséhez, valamint a bukott tanulók jobb oktatásához és neveléséhez.

I.

Vázlatos áttekintés a bukások pedagógiai problémáival

foglalkozó fontosabb szakirodalmi

munkákról

Mindannyiunk előtt ismeretes, hogy a bukás, az osztályismétlés gyökerei a távoli múltba nyulnak vissza, amikor természetesnek tartották, sőt elkerülhetetlennek, az iskola velejárójának tekintették. A burzsoá pedagógia a bukás, az osztályismétlés okainak elemzésekor abból indul ki, hogy a bukott tanulók intellektuálisan nem egyenértékűek a többiekkel, mivel hiányzanak náluk az iskolai tanterv által előírányzott ismeretek elsajátításához szükséges, veleszületett /öröklött/ képességek.

Hubert Walter nyugatnémet teoretikus /1959/ azt írja, hogy a társadalom alsóbb rétegeiből származó gyerekeknek 59 %-a még az elemi iskolai követelményeknek sem tud eleget tenni, s ha igen akkor is csak nagyon alacsony színvonalon. A nativista beállítottságu szerzők véleménye szerint az átöröklés eleve meghatározza a tanulók elmaradását a tanulásban, és a lemaradás megváltoztathatatlanul az öröklés terméke.

Az iskolai kudarcot "a tehetség hiányával" is gyakran szokták magyarázni. Erre utal egy nyugatnémet vizsgálat is - Frommberger: Das Sitzenbleiberproblem /A bukás problémája/

1955. 158.p. - ahol a megkérdezett tanítók az előfordult bukásoknak mintegy 60 %-át azzal indokolták, hogy a tanulók képességei nem elégségesek a tanulmányok sikeres végzéséhez.

Az amerikai iskolákban pl. egyidőben arra törekedtek, hogy megállapítsák az osztályok kitünő, jó és rossz osztályzatainak normáját. A pedagógusoknak előírták, hogy a felosztás következő skáláját tartsák be: ötös 8%, négyes 21%, hármas 43%, kettes 20% és egyes 8%. Erre a reakciós koncepcióra épül a gyermekek szelekciójának bűnös gyakorlata, amelyet a kísérletek és tesztek segítségével valósítanak meg. Benjamin Fine, a New York Times oktatásügyi rovatának vezetője "A mi gyerekeinket becsapják" c. könyvében bírálja az előbbi eljárást, vagyis azt az elméletet, amely a gyermekek nagy többségét visszamaradásra ítéli.

Egy másik burzsoá elmélet, irányzat pedagógusai úgy vélekednek, hogy az iskolai előmenetel szempontjából döntő jelentőségű az a társadalmi környezet, amelyben a tanuló él. Egyoldalúan és mechanikusan állapítják meg, hogy a gyermek fejlődését a környezet determinálja, mégpedig spontán módon. Kiiktatják, semmibeveszik a nevelés, a tanulás funkcióját a gyermek fejlődésének folyamatából. A gyermeket a külső hatások passzív alanyának tekintik.

Mélyen hibás nézetek és tételek ezek. Mi sem tagadjuk az öröklés és a környezet hatását az ember fejlődésére, de az egyoldalú, a mechanikus, az egyedül determináló hatását cáfolja a szocialista nevelés elmélete és gyakorlata egyaránt. Mert való-

ban "Minden ép idegrendszerrel született gyermek örökli mindazokat az ösztönöket és adottságokat, amelyek biológiai előfeltételei az általános emberi fejlődésnek, a gyermek emberi személyé válásának" +

---

* Ágoston György: 1962. A nevelés elmélete - Pedagógia I. Tankönyvkiadó, Budapest. 79. lap.

Sz.L.Rubinstein meggyőzően mutatja be a külső és a belső feltételek egységes szerepét a képességek kialakulásában. Az adottságok szükségesek, de önmagukban véve nem elegendő feltételek a fejlődés számára.

A szocialista nevelés terén széleskörűen szerzett tapasztalatok egész sora /A.Sz.Makarenko/ meggyőzően bizonyítják a szociogenetikai elmélet tarthatatlanságát és fejlődésellenes tendenciáját. Sz.L.Rubinstein szerint a gyermek nemcsak fejlődik és nevelődik, hanem nevelve és oktattva fejlődik. Ebben a felfogásban és értelemben a fejlődés nemcsak feltétele a nevelésnek, hanem eredménye is.

A rosztovi tanárok bebizonyították az osztályismétlés elkerülhetetlenségéről vallott káros felfogás tarthatatlanságát és azt, hogy lehetséges és eredményes a célszerűen szervezett, magas szintű oktató-nevelő munkával a bukások és az osztályismétlések fokozatos felszámolása. Ezt az állítást igazolják a következő adatok is, pl: a bukások aránya az OSzSzSzK-ban 1952/53-ban 14,5%, - 1958/59-ben 7,6% - és 1963/64-ben 4,3 %. Az eredmény mutatja egyrészt a pedagógusok részéről végzett bonyolult munkát, másrészt azt a nagy figyelmet, amelyet az új társadalom a felnövekvő nemzedék nevelésére fordít.

A személyiség fejlődését a következő három alapfeltétel határozza meg: " az öröklött adottságok, a környezet és a nevelés. Minden ember személyiségfejlődését e három alapfeltétel sajátos dialektikus mozgása biztosítja" +

Ebből adódóan az a feladata óvodáinknak, iskoláinknak és a családi háznak, hogy az adottságokat képességekké kell fejleszteni, s ehhez olyan környezetre van szükség "amely az adottságok ki-

---

+ Dr.Veczko József: 1966. Gyermekek- és ifjúságvédelem. Tankönyvkiadó, Budapest. 47. lap.

bontakozását lehetővé teszi, továbbá nevelésre és oktatásra, amely a környezeti feltételek lehetőségeit valóra váltja" +

Minden egészséges idegrendszerrel született gyermek a sokoldalú fejlődési lehetőség hordozója. A gyermekek adottságai és ezek szintjei a sokoldalú nevelésük és tevékenységük során mutatkoznak meg. S nem az öröklés a döntő az ember személyiségének kialakulásában, hanem azok a körülmények, környezet - vizsgálatunkban a családi és az iskolai - amelyek között a tanuló él és azok a hatások, amelyek érik a különböző tevékenységük során. A környezet még nem minden tanuló számára biztosítja azt a fejlődési lehetőséget, amely szükséges ahhoz, hogy az adottságokból képességek legyenek. /gondolunk itt elsősorban a tanulmányi téren hátrányos helyzetű tanulókra/.

A lehetőség szerint minden tanuló számára olyan családi és iskolai környezetet kell biztosítani, ahol a velük született adottságok képességekké fejlődhetnek. Ha viszont a tanuló környezete nem tudja biztosítani az előbbieket, akkor nem válik azzá, amivé válhatna a személyiség számára kedvező környezeti feltételek között.

Mi elsősorban a bukott tanulókat a tanulmányi eredményük szempontjából vizsgáljuk, ahol jól tükröződnek a családi és az iskolai ártalmak. / pl: a brutalitás, - iszákosság, verés stb - a család együttélési zavara, az anyagi gondok, a szülők alacsony képzettsége, vagy az elégtelen és az alacsonyszintvonalu iskolai oktató-nevelő munka stb./

A szocializmus építése során szép, de egyuttal igen nehéz feladatot kapott az általános iskola: a szocialista társadalom építéséhez szükséges megfelelő új emberek nevelése. Ezzel

---

+ Ágoston György: 1962. A nevelés elmélete - Pedagógia I. - Tankönyvkiadó, Budapest. 82. lap.

magukra vállalják pedagógusaink azokat a problémákat, nehézségeket, amelyek a bukások és az osztályismétlések területén jelentkeznek, ugyanis nem térhetünk napirendre a lemaradó tanulók további sorsa felett sem.

E területen a pedagógiai kutatás feladatát saját területünkön /Makó járás/ úgy lehetne meghatározni, hogy mivel gyorsan fejlődő társadalmunk törvényszerűen mind nagyobb és nagyobb követelményeket támaszt az emberekkel szemben, ezért a gyorsütemű társadalmi fejlődéssel egyidőben segíteni kell az iskolában is, hogy tanulóink képesek legyenek megfelelni az állandóan évről évre növekvő feladatoknak. Ehhez az iskolai munkához szükséges az eredményes, a selejtet csökkentő, magasszintű oktató-nevelő munka, hiszen a bukás, az osztályismétlés bizonyos értelemben az oktató-nevelő munka selejtje is. Az osztályismétlést, a bukást lehetetlen felszámolni rendeletekkel, mert azok esetleg csak a százalékcsökkenést, a "jobb" százalékérték elérését segítenék elő. Ezért különös figyelemmel kell vizsgálnunk a bukások és az osztályismétlések okait területünkön, de talán szükséges lenne ezt elvégezni mind megyei, mind országos viszonylatban is.

Kísérletet tettünk Makó járásban - Apátfalva, Magyarcsanak és Maroslele községek általános iskoláiban, mert ezek adatai jellemzőek a járásra - különböző módszerekkel kutatva a gyenge, a rossz tanulmányi eredményt előidéző okok feltárására és elemzésére. E munkánk során támaszkodtunk a különböző dokumentációkra: az anyakönyvi és az osztálynaplókra, statisztikákra, felmérésekre, jegyzőkönyvekre, a tanulókról készített feljegyzésekre, személyiségrajzokra stb.

A bukások vizsgálata:

- 1./ Az iskola tanulóinak létszáma,
- 2./ A bukott tanulók száma az 1-4 és az 5-8.osztályokban,
- 3./ A bukások száma tantárgyanként az 1-4 és az 5-8.osztályokban.
- 4./ A bukások okai:
  - a./ az általános testi és idegrendszeri fejletlenség, általános értelmi /teljesítmény/ gyengeség,
  - b./ a súlyos vagy gyakori betegség,
  - c./ az iskolaérettség hiánya,
  - d./ a speciális képességek /teljesítmény/ hiánya,
  - e./ a tanulók adottságai és képességei megfelelőek, de
    - 1./ a szülők sokat dolgoztatták,
    - 2./ a tanuláshoz való viszonyuk nem kielégítő,
- 5./ A bukott gyermek családi körülményei:
  - a./ a családi helyzetük rendezett,
  - b./ a családi helyzetük rendezetlen,
    - 1./ brutalitás /iszákoság, verés stb./,
    - 2./ a család együttélési zavara,
    - 3./ az otthoni felügyelet hiánya,
    - 4./ a szülők elválása, különélése,
    - 5./ a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik,
    - 6./ árva, félárva,
    - 7./ a szülők betegsége,
    - 8./ a rossz lakáskörülmények,
    - 9./ az anyagi gondok,
    - 10./ a testvérek nagy száma,

11./ a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/,

12./ a szülők nem törődnek gyermekeikkel,

6./ A szülők véleménye /gyermekeik/ a bukás okairól:

a./ az általános testi és idegrendszeri gyengeség, az általános értelmi gyengeség,

b./ a súlyos vagy gyakori betegség,

c./ a speciális képességek hiánya,

d./ a gyermek képességei megfelelő,

e./ a szorgalom hiánya,

f./ az iskolát hibáztatja,

g./ a lelki zavarok,

h./ a szociális körülmények miatt /lakáshiány, anyagi gondok stb./,

i./ a családi helyzet rendezetlensége,

j./ a rendszertelen otthoni ellenőrzés miatt,

k./ a barátokat hibáztatja,

l./ az előző képzettség hiánya,

m./ az önbizalom hiánya,

7./ A tanulók véleménye a bukás okairól:

a./ a testi és idegrendszeri gyengeség miatt /nehezen tanul és gyorsan felejt stb./,

b./ az oktató-nevelő munka gyengesége,

c./ a személyes ellenszenv,

d./ a család rendezetlensége, együttélési zavara és az anyagi gondok,

e./ a szorgalom hiánya,

f./ az önbizalom hiánya,

8./ Az általános iskolák igazgatóságainak véleménye a bukások megelőzéséről:

- a./ minden körülmény között megbukott volna,
- b./ a rendszeres és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén elkerülhető lett volna a bukás,
- c./ a rendszeres szülői és szakszerű iskolai foglalkozás esetén nem bukott volna meg,
- d./ a rendszeres szülői ellenőrzés és foglalkozás esetén nem bukott volna meg.

II.

Adatok a tanulók bukásainak alakulásáról

Apátfalva, Magyarcsanád és Maroslele község lakosságának általános iskolázottsági színvonala 1945 előtt igen alacsony volt, s ezt a megállapítást az alábbi statisztikai adat is igazolja:

"Apátfalva község lakói közül	3,9%-a	} nem ír, nem olvas, illetve csak olvas. /a járási és a megyei 3,2%-kal szemben/
Magyarcsanád község lakói közül	8,1%-a	
Maroslele község lakói közül	2,8%-a	

Apátfalva község lakói közül	15,8%-a	} végezte el az általános iskola 8 osztályát./a járási 19,1 és a megyei 24,2%-kal szemben/
Magyarcsanád község lakói közül	16,4%-a	
Maroslele község lakói közül	11,4%-a	

Feltűnő Maroslele /Püspöklele/ községben - a felszabadulás előtt püspöki uradalom volt - a statisztikai érték, itt a legrosszabb az eredmény megyén belül a 8 általános iskolát végzettek tekintetében.

A fenti adatok igen sokat mondanak számunkra - ezek nagyon is rányomják bélyegüket a felszabadulás utáni időszakban az iskolában folyó oktató-nevelő munkára - elsősorban a helytelen szemléletmód kialakulására gondolva a szülők /nagy szülők/ részéről az általános iskolákkal szemben éppen az alacsony és elégtelen művelődésszint miatt. Pl: Apátfalva községben 1946. augusztus 15.-i szülői értekezleten a jelenlévők többsége zugolodott az iskolai korhatár felemeléséért. Magyarcsanád község iskolázottsági szintje is alacsony, az analfabétisták zöme az idősebb korosztályhoz tartozó emberek köréből kerül ki, de az ő befolyásuk

---

* Központi Statisztikai Hivatal 1960. évi Népszámlálás 3.sz. Csongrád megye és Szeged személyi és családi adatai. Budapest, 1962. Állami nyomda. 73. lap.

érezhető, lemérhető a családokon belül is. Igen sok a lemorzsolódó tanuló száma - elsősorban a cigány tanulók köréből, Apátfalva község esetében hasonlóan - akiknek jelentős része be sem iratkozott a felszabadulást követő időszakban. Maroslele községben pedig a szülők hosszú éveken keresztül munkának csak a fizikai munkát tekintették, a szellemit, a tanulást nem. E káros szemlélet miatt nagyon sok összeütközésük volt a szülőknek az iskolával és a nevelőkkel. A szülők számára a legfontosabb az volt, hogy a kapott földet megműveljék - s ebben a munkában a tanulókat is bevonták erőteljesen - így a család megélhetése biztosított.

A háboru rányomja bélyegét szükségszerűen az iskolai életre is, rengeteg a hiányzó tanuló, magas az osztálylétszám, lényegében osztálytanítás folyik, tehát szakos oktatásról nem beszélhetünk. Több nevelő katonai szolgálatot teljesít, ezért az osztályokat összevonják. A szertári felszerelések is igen szegényesek, az iskola és az osztálytermek állaga is sok kívánni valót hagynak maguk után. A sok hiányzó tanuló számát az apátfalvi, a magyarcsanádi és a maroslelei iskolák 1944/45-ös anyakönyvi naplói is hiven tükrözik:

Osztályok	Az 1944.IX. 1-i létszám	Az 1944.dec. 5-i létszám	Az év végén osztályzatot kapott tanulók száma
1.o.	101	38 /37,6%/	48 /47,5%/
2.o.	97	50 /51,5%/	71 /73,2%/
3.o.	82	50 /61,0%/	59 /71,9%/
4.o.	87	35 /40,2%/	48 /55,2%/
5-6.o.leány	65	20 /30,8%/	38 /58,5%/
5-6.o.fiu	86	15 /17,4%/	55 /63,9%/
Összesen:	518	208 /40,1%/	319 /61,5%/

Magyarcsanád:

Osztályok	Beírt tanu- lók száma	Év végén osztályzat- lan tanulók száma	
1.o.	55	36	65,4%
2.o.	27	8	29,6%
3.o.	19	9	47,3%
4.o.	33	18	54,5%
összesen:	134	71	52,9%
5.o.	28	9	32,1%
6.o.	17	11	64,7%
7.o.	17	11	64,7%
8.o.	13	12	92,3%
összesen:	75	43	57,3%
FŐÖSSZESEN:	209	114	54,5%

Maroslele:

1.o.	70	34	48,5%
2.o.	62	16	25,8%
3.o.	42	14	33,3%
4.o.	43	8	18,6%
összesen:	217	72	33,2%
5.o.	48	21	43,7%
6.o.	48	27	56,2%
7.o.	45	42	93,3%
8.o.	22	21	95,4%
összesen:	163	111	68,1%
FŐÖSSZESEN:	380	183	48,1%

A felszabadulás után az általános iskola helyzete nagyon keveset változott az államosításig, igen magas a hiányzások száma, pl: Maroslele községben a felső tagozatban átlagosan 120 napot hiányoz-

tak a tanulók az 1947/48-as tanévben.

Az államosítás után 1948-ban az összevont osztályokat megbontják, a nevelők létszáma az osztálytermekkel együtt növekszik, a mulasztás és az osztályzatlan tanulók száma pedig jelentősen csökken. Az 1950-es évek közepén megindul a dolgozók iskolája a szükséges művelődési anyag elsajátítása végett, s ennek révén a szülők mindjobban segíthetnek gyermekeiknek a tanulásban otthon. Sajnos nagyon kevés szülő iratkozik be a dolgozók iskolájába - akiknek gyermekei megbuktak - s emiatt továbbra sem tudtak segítséget adni gyermekeiknek a tanulás terén. Némi javulás tapasztalható e téren az 1960-as évektől kezdődően elsősorban a nevelőtestületek jó szervező munkája miatt.

A szülők alacsony műveltségi szintje miatt viszonylag elég sok tanuló lemorzsolódik a vizsgált községekben a 10 éves tankötelettség végéig, s ezek is az általános iskolát el nem végzettek számát növelik. Ezért "Változatlanul érvényes az a tétel, hogy minden további oktatáspolitikai célkitűzés megvalósításának az alapja az általános iskola fejlesztése" +

Ez a célkitűzés világosan meghatározza közös feladatainkat, épp ezért az 1967 és az 1968-as években megvizsgáltuk Makó járás területén, Apátfalva, Magyarcsanád és Maroslele községek általános iskoláiban a különböző dokumentációk alapján a tanulók tanulmányi eredményeit, különös tekintettel a bukások okaira - iskolai és családi ártalmakra bontva - az 1944/45-ös tanévtől az 1967/68-as tanév végéig.

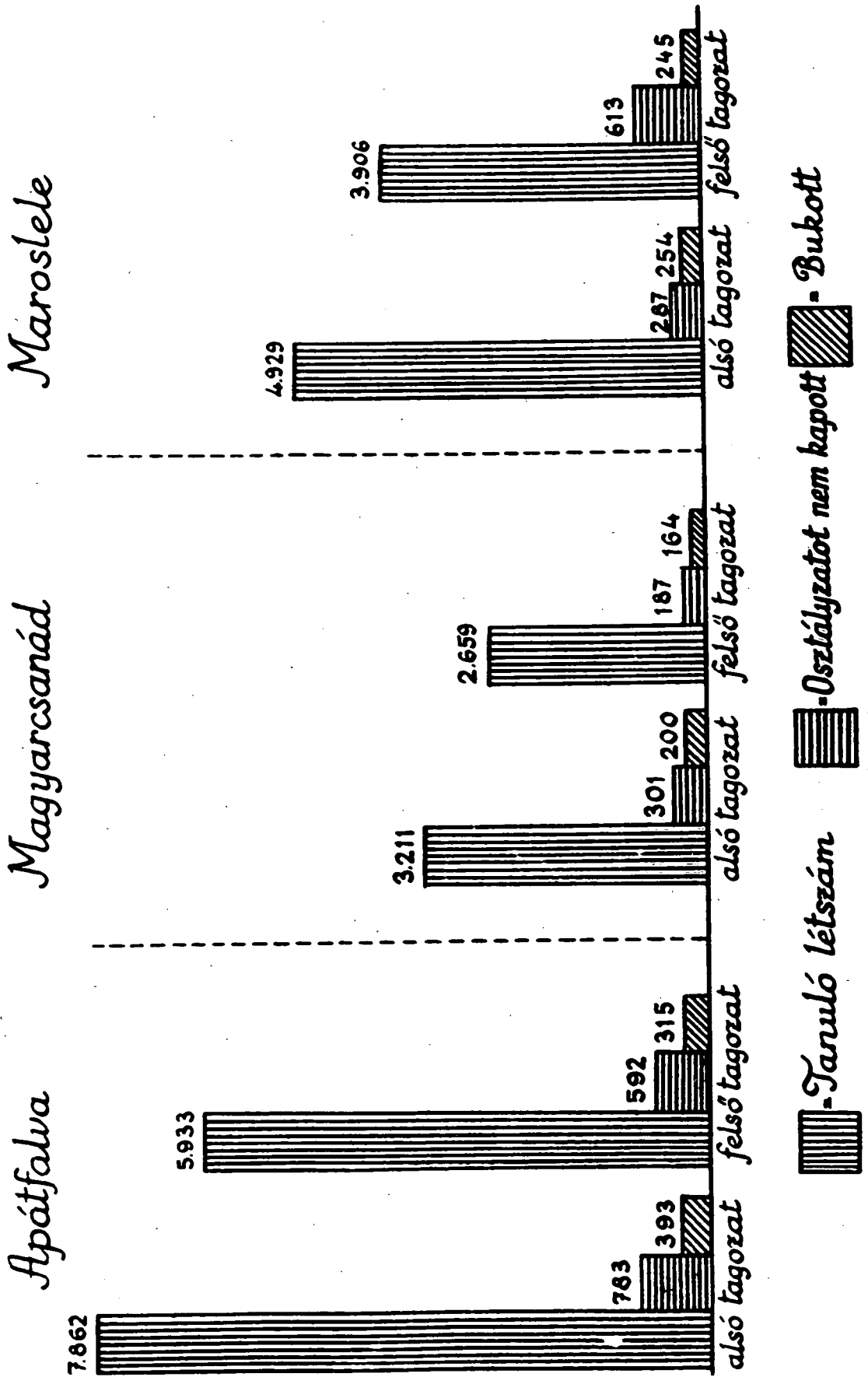
* Lugossy Jenő: 1967. Közoktatáspolitikánk néhány időszerű kérdéséről. Köznevelés - XXIII. évf. 17.sz. - 1967. szeptember 8. 644. lap.

1.

Az általános iskolák tanulójának létszáma az 1944/45-ös tanévtől az 1967/68-as tanév végéig. / lásd az 1 és az 1/a sz. grafikont /

Község neve	Tanulói létszám	Ebből cigány tanuló	%	Osztályzatot nem kapott	Ebből cigány tanuló	%	Bukott	%	Ebből cigány tanuló	%
Apátfalva:										
1-4 o.	7.862	715	9,1	783	377	48,1	393	4,9	81	20,0
5-8 o.	5.933	124	2,1	592	23	3,8	315	7,9	16	5,1
Magyarcsanak:										
1-4 o.	3.211	551	17,1	301	185	61,4	200	6,2	58	29,0
5-8 o.	2.659	125	4,7	187	14	7,4	164	6,2	10	6,9
Maroslele:										
1-4 o.	4.929	-	-	287	-	-	254	5,1	-	-
5-8 o.	3.906	-	-	613	-	-	245	6,2	-	-
Összesen:										
1-4 o.	16.002	1.266	7,9	1.371	562	40,9	847	5,3	139	16,4
5-8 o.	12.498	249	1,9	1.392	37	2,1	724	5,8	26	3,6
FŐSSZESEN:										
	28.500	1.515	5,3	2.763	599	21,6	1.571	5,5	165	10,5

Az iskola tanulóinak létszáma

1. ábra.

A vizsgált időszakban a 28.500 tanuló közül 2.763 fő /9,7%/ nem kapott osztályzatot és 1.571 tanuló /5,5%/ bukott meg, összesen tehát: 4.334 fő /15,2%/ azoknak a száma akik egyáltalán nem, vagy később fejezték be a kötelező általános iskolai tanulmányaikat.

Apátfalva és Magyarcsanád községek cigány tanulói esetében még rosszabb a helyzet, ugyanis az 1.515 tanulóból 599 fő /39,5%/ nem kapott osztályzatot a sok mulasztás miatt - bár több tanulóról tudtak az általános iskolák igazgatóságai, akiket a szülők be sem irattak a felszabadulás után követő 10-15 évig, s ezek egyáltalán nem is jártak iskolába - és 165 tanuló bukott meg /10,8%/, összesen tehát 764 fő /50,3%/. Valójában ez a szám még növekszik azokkal, akik a családi /és iskolai/ ártalmak miatt abbahagyták alsó- vagy felső tagozatban a kötelező általános iskolai tanulmányaikat.

Különösen feltűnő Apátfalva községben a következő adat: a 715 beírt alsó tagozatos tanuló közül 377 /52,7%/ nem kapott osztályzatot, illetve 81 fő megbukott /11,3%/, összesen: 458 fő /64%/ nem fejezte be egyáltalán vagy időre általános iskolai tanulmányait.

Jelentős a javulás kb. az 1962-es évektől mindkét községben, a tanköteles gyermekeket beiratják a szülők, többé-kevésbé rendszeresen járnak iskolába és kb. 65-70 %-uk eredményesen végzi tanulmányait.

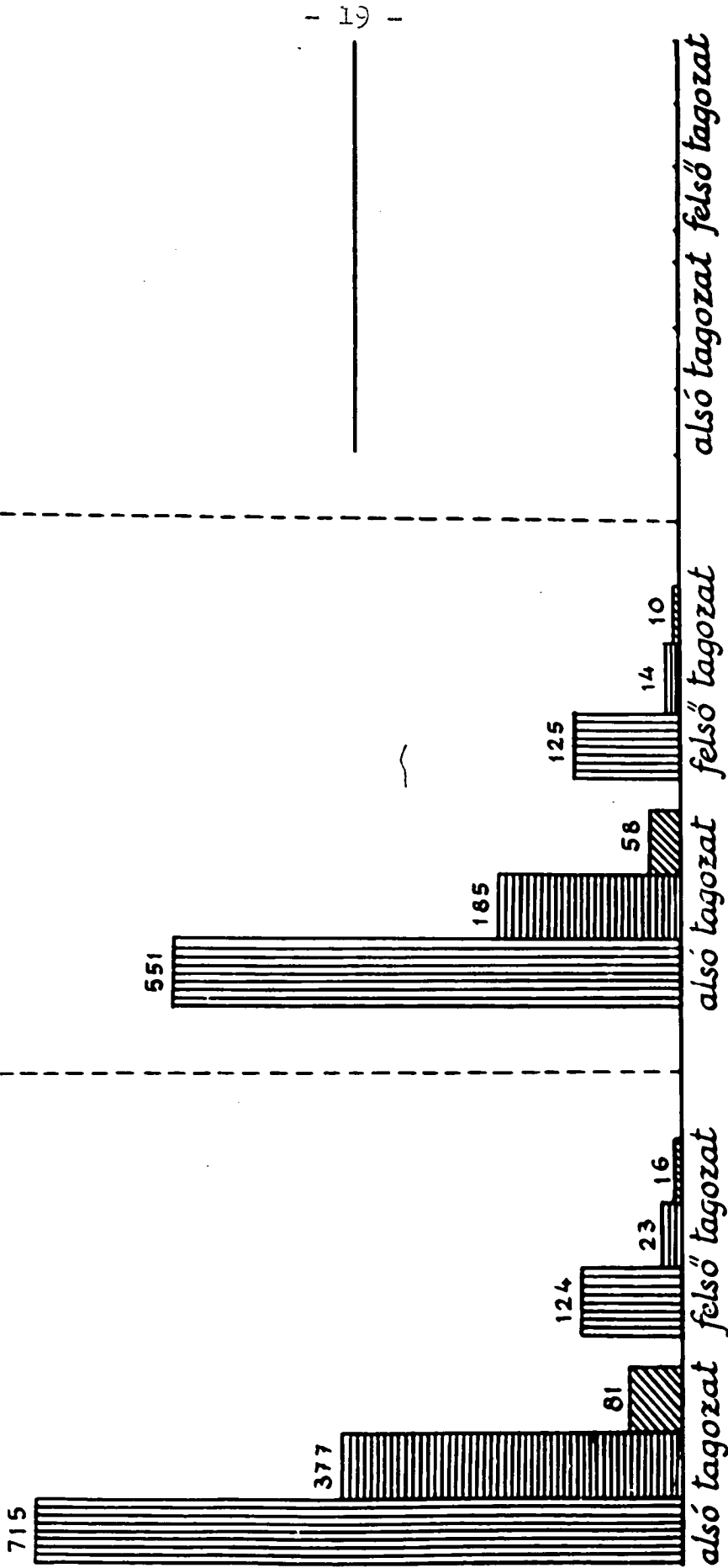
Vizsgáljuk meg ezután, hogy hány tanuló bukott meg községenként, osztályonként és tantárgyanként alsó és felső tagozatos bontásban és azt, hogy melyik osztályokban fordult elő leggyakrabban a bukás és milyen tárgyakból?

A cigány tanulók adatai

Apátfalva

Magyarcsanak

Maroslele

 = Tanuló létszám
 = Oszályzatot nem kapott
 = Bukott

1/a. ábra.

27

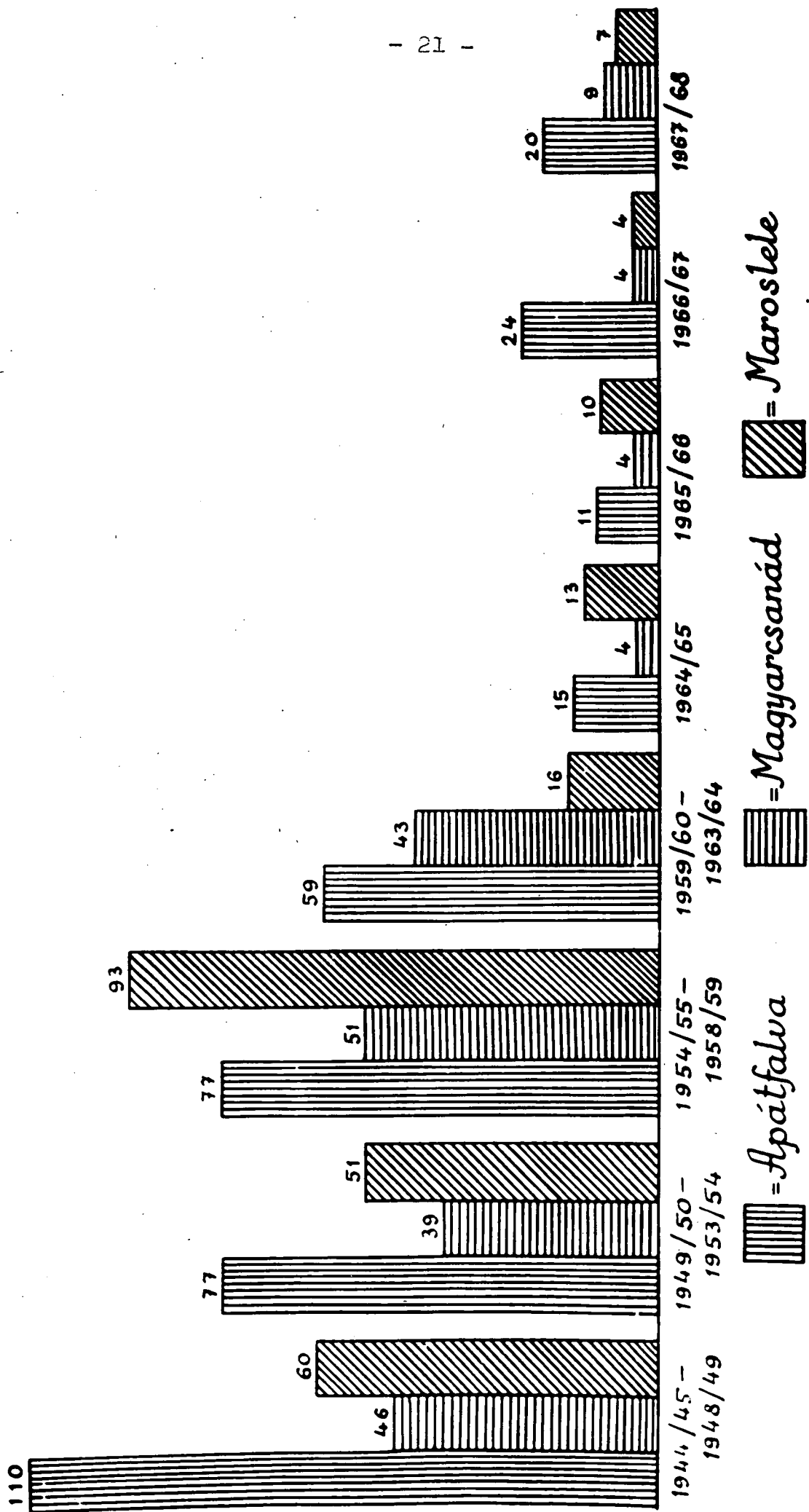
A bukott tanulók száma összesen: 1.571 fő

a./ a bukások száma osztályonként és községenként:

	Apátfalva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen
1.o.	141 /35,9%/	57 /28,5%/	101 /39,7%/	299 /35,3%/
2.o.	93 /23,6%/	53 /26,5%/	50 /19,7%/	196 /23,1%/
3.o.	64 /16,3%/	54 /27,0%/	46 /18,2%/	164 /19,3%/
4.o.	95 /24,2%/	36 /18,0%/	57 /22,4%/	188 /22,3%/
össz:	393 /55,5%/	200 /54,9%/	254 /50,9%/	847 /53,9%/
5.o.	101 /32,1%/	54 /32,9%/	90 /36,8%/	245 /33,8%/
6.o.	104 /33,0%/	60 /36,6%/	80 /32,6%/	244 /33,8%/
7.o.	91 /28,8%/	45 /27,4%/	65 /26,5%/	201 /27,7%/
8.o.	19 / 6,1%/	5 / 3,1%/	10 / 4,1%/	34 / 4,7%/
össz:	315 /44,5%/	164 /45,1%/	245 /49,1%/	724 /46,1%/
FŐ- ÖSSZ:	708 /45,1%/	364 /23,2%/	499 /31,7%/	1.571 /100,0%/

A 2. számú ábrán jól látható bontásban községenként a bukások számának a csökkenése, bár az alsó tagozatban némi emelkedés tapasztalható Apátfalva községben az 1966/67 és az 1967/68-as tanévekben. Oka: mivel a Makó Járási Tanács VB. Igazgatási Osztálya megbüntette azokat a szülőket, akik nem járatták rendszeresen gyermeküket iskolába, emiatt sok cigány szülő gyermekét iskoláztak be - mind az alsó, mind a felső tagozatba - akik azelőtt nem jártak rendszeresen - illetve egyáltalán nem - iskolába. Ezek a

A bukások száma bontásban (alsó tagozat)

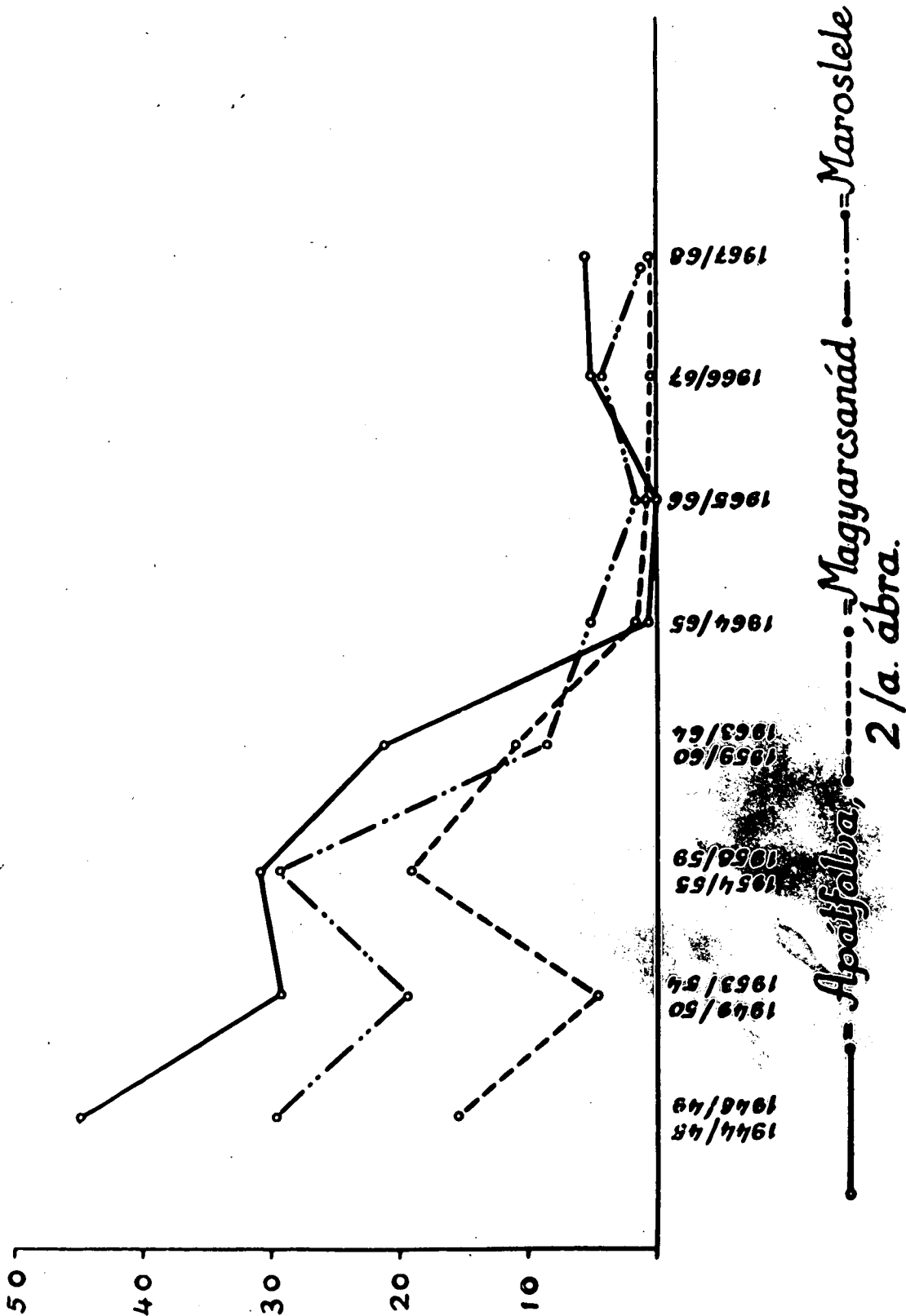
2. ábra.

tanulók nem tudtak az iskolai tananyaggal megbirkózni. Ez a magyarázata annak, hogy az 1966/67-es tanév végén a 24 bukott tanuló közül 20, és az 1967/68-as tanévben a 20 bukottból 19 cigány tanuló. Megjegyezzük azt a tényt is, hogy az alsó és a felső tagozatban jelentősen megnőtt velük egy-egy osztályban a hátrányos helyzetű és tuikoros tanulók száma, és a nevelők a legnagyobb igyekezetük ellenére sem tudtak rajtuk segíteni.

Az 1.571 bukott tanulóból 847 fő /53,9%/ az alsó tagozatban bukott meg. Az 1. osztályban 299 fő /35,3%/ kapott elégtelen osztályzatot, Maroslele községben pedig 101 tanuló /39,7%/. Megjegyezzük, hogy a bukott tanulók 90-95%-a egyáltalán nem járt óvodába - így az iskolára való előkészítésük hiányos és nem megnyugtató - és az ingerszegény környezetük miatt az általános értelmi teljesítménydiszpozíció lelassult, nem fejlődött kellő ütemben. Több olyan tanuló van - főleg a bukott cigány tanulók között - akiket az 1. osztályt tanító nevelőnek meg kellett tanítani hosszú hónapokon keresztül helyesen magyarul beszélni, mert egyszerűen sok tárgynak és jelenségnek nem tudták a nevét, a jelentését. Sőt a tanulók egy jelentős része nem ismeri a közösségi együttélési szabályokat - következőkép be sem tartja - nem szokott hozzá a gondosan kidolgozott napirendhez. Ezek a tények sok gondot okoztak az első osztályt tanító nevelőknek, hiszen ezek a tanulók nem eléggé fegyelmezettek az eredményes tanításhoz és tanuláshoz. Ez az oka - többek között - hogy ezek a tanulók közül nem tudnak eleget tenni a tanterv által feléjük támasztott követelményekkel.

A bukások számának csökkenése az 1. osztályban bontásban - 2/a ábra - öröndetes, jólehet egy kis emelkedés tapasztalható Apátfalva község esetében a mátr előbb említett okok miatt, az 1966/67 és az 1967/68-as tanévekben.

A bukások számának alakulása bontásban
az 1. osztályban

Apófalva, Magyarcsanak, Maroslele
2/a. ábra.

Csökkenés tapasztalható a bukások számát illetően a 2. és a 3. osztályoknál - kivétel Magyarcsanád község, ahol bizonyos stagnáció tapasztalható - a 4. osztályban pedig megint egy kis emelkedés Apátfalva és Maroslele községekben, Magyarcsanádon pedig jelentős csökkenés.

A bukott tanulók 46,1 %-a /724 fő/ a felső tagozatban kapott elégtelen osztályzatot, az 5. osztályban 245 fő /33,8%/, a 6. osztályban 244 tanuló /33,8%/, a 7. osztályban az elégtelen tanulmányi eredményt elérők száma: 201 fő /27,7%/ és a 8. osztályban 34 tanuló /4,7 %/. A csökkenő tendencia jól megfigyelhető: a 2/b ábrán, - bontásban - mindhárom vizsgált község esetében, jól lehet, hogy a vizsgált 2 utolsó tanévben egy kis emelkedés tapasztalható.

Az 5. osztályokban a bukások számának alakulása bontásban megegyezik az előbb mondottakkal./2/c ábra/

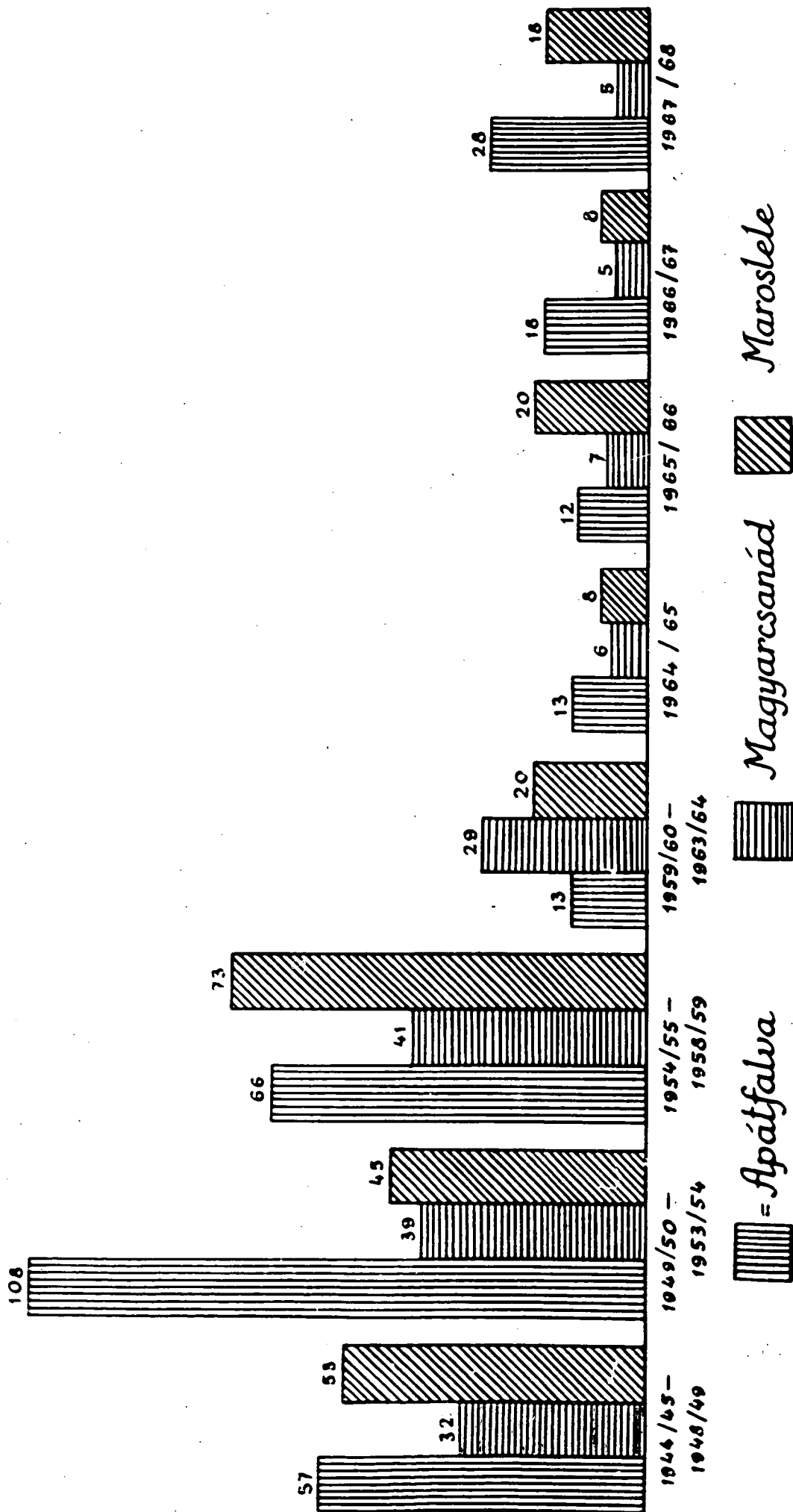
A bukott tanulók néhány fontosabb adatairól szólva /2/d ábra/ megállapítható, hogy az alsó tagozatban:

	Apátfalva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen
1 tárgyból buktak	89	32	75	196 /23,1%/
2 tárgyból buktak	80	30	62	172 /20,3%/
3 tárgyból buktak	143	76	79	298 /35,2%/
több tárgyból buktak	81	62	38	181 /21,4%/
összesen:	393	200	254	847

Felső tagozatban:

1 tárgyból buktak	117	47	37	201 /27,8%/
2 tárgyból buktak	94	41	64	199 /27,4%/
3 tárgyból buktak	45	20	52	117 /16,1%/
több tárgyból buktak	59	56	92	207 /28,7%/
összesen:	315	164	245	724

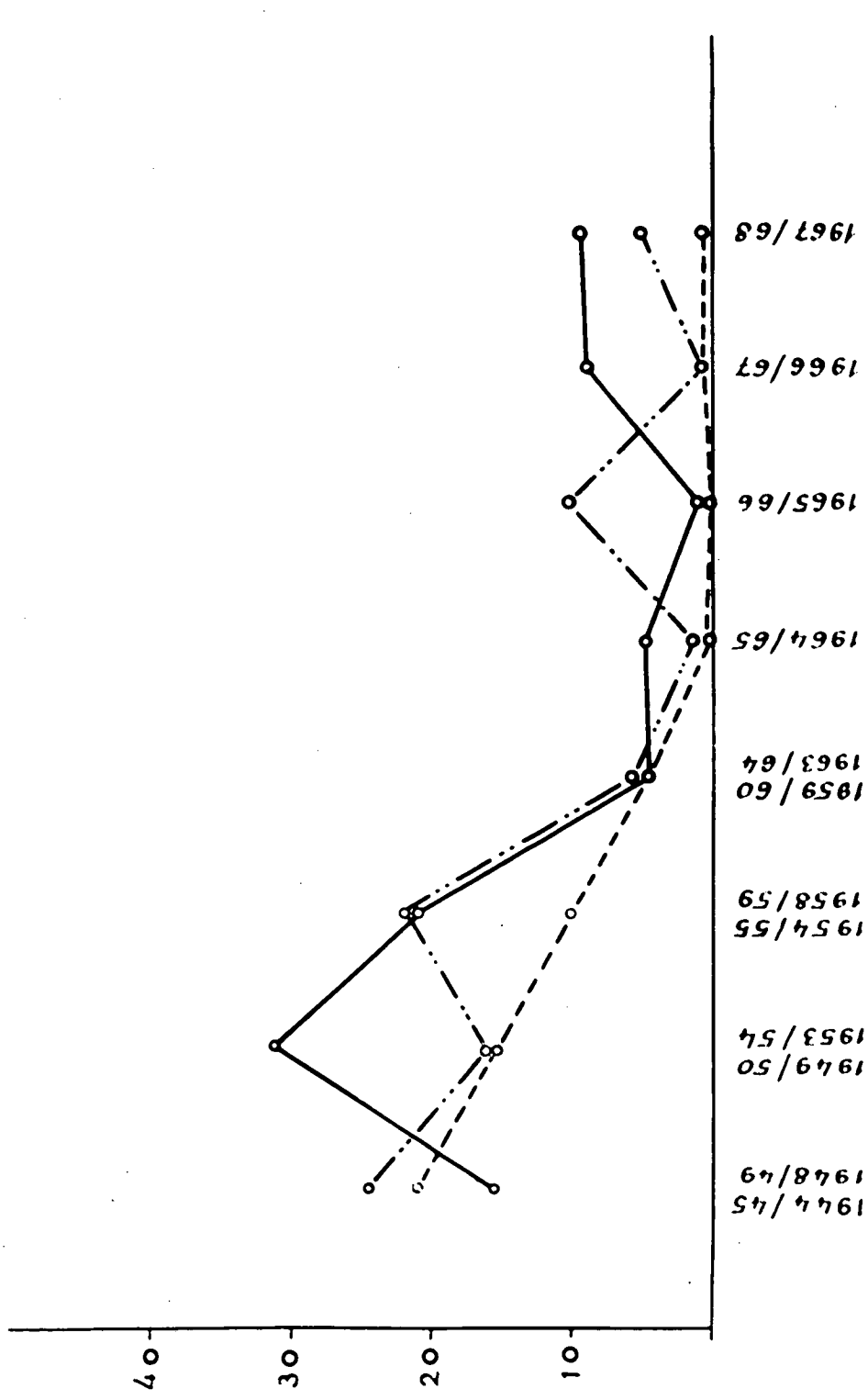
A bukások száma bontásban (felső tagozat)

 = Apátfalva
 Magyarcsanak
 Maroslele

2/b. ábra.

A bukások számának alakulása bontásban az 5. osztályban

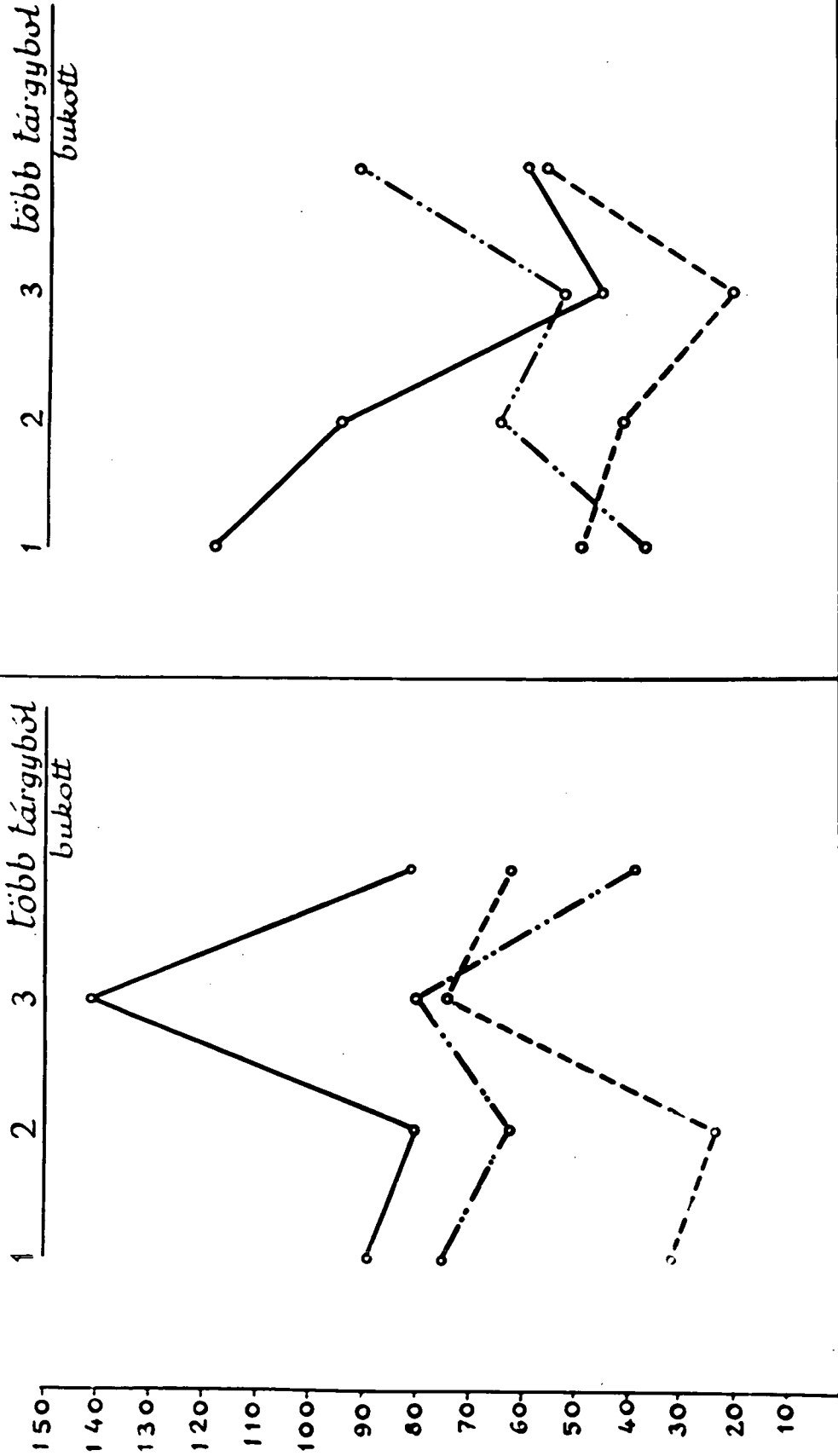

○—○=Apatfalva, ○-·-·-○=Magyarcsanak, ○-·-·-○=Maroslele
2/c. ábra.

A bukott tanulók néhány fontosabb adatai I.

alsó tagozat

felső tagozat

— = Sipátfalva, - - - = Magyarcsanakád, - · - · - = Maroslele
2/d. ábra.

A 2/f ábra a származás szerinti kategorizálást mutatja be először alsó, majd felső tagozatos bontásban:

<u>1-4.osztály</u>	Apátfalva	Magyarcsanak	Maroslele	Összesen
munkás	60	25	12	97 /11,5%/
dolgozó paraszt	248	117	232	597 /70,5%/
értelmiségi alkalmazott + egyéb	2	-	-	2 / 0,2%/
összesen:	393	200	254	847

5-8.osztály

munkás	49	22	20	91 /12,6%/
dolgozó paraszt	234	135	216	585 /80,8%/
értelmiségi alkalmazott + egyéb	-	-	-	-
összesen:	315	164	245	724

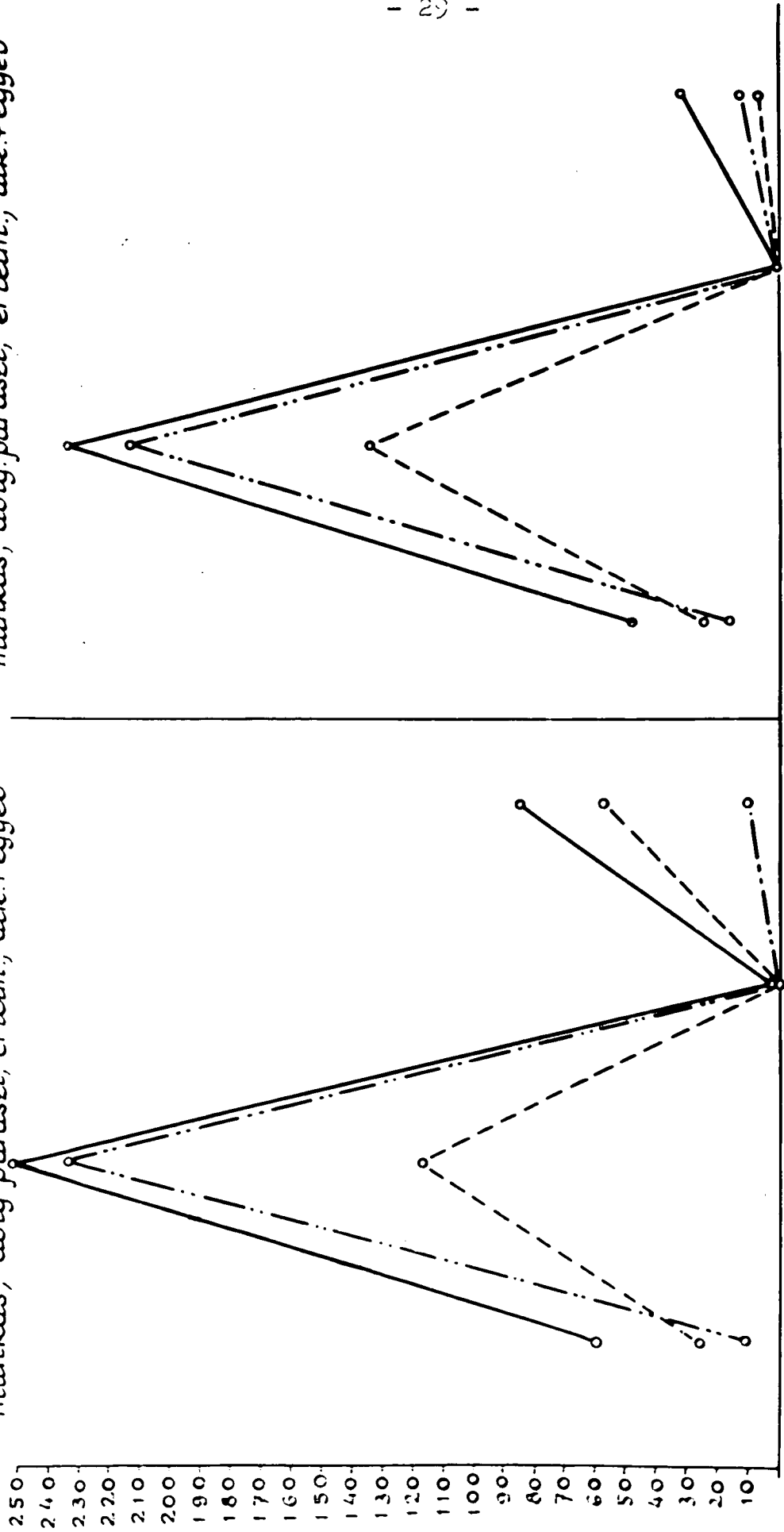
S végül a 2/g ábra bemutatja községenként alsó és felső tagozatos bontásban, hogy a vizsgált időszak alatt az elégtelen tanulmányi eredményt elért tanulók hány napot illetve az 1964/65-ös tanévtől kezdve hány órát hiányoztak átlagosan:

<u>1-4.osztály</u>	nap	+	óra
Apátfalva	27,6	+	86,6
Magyarcsanak	36,2	+	90,0
Maroslele	31,5	+	32,3
összesen: /átlag/	31,8	+	69,6

A bukott tanulók néhány fontosabb adatai II.,

alsó tagozat
munkás, dolg.paraszt, értelm., alk.+egyéb

felső tagozat
munkás, dolg.paraszt, értelm., alk.+egyéb

— = Apátfalva, - - - - = Magyarcsanak, - · - · - = Maroslele
2/c. ábra.

<u>5-8.osztály</u>	nap	+	óra
Apátfalva	38,6	+	81,7
Magyarcsanak	32,4	+	84,6
Maroslele	29,2	+	56,4
összesen: /átlag/	33,4	+	74,2

Az adatok alapján a bukott tanulók a vizsgált időszakban átlagosan több mint 1,5 hónapot hiányoztak egy tanévben, s itt jegyezzük meg azt is, hogy a hiányzások kb. 1/3-a mindhárom községben igazolatlan.

Nézzük meg ezután a bukások számát osztályonként, tantárgyanként és községenként először az alsó - majd a felső tagozatban. / 3. ábra /

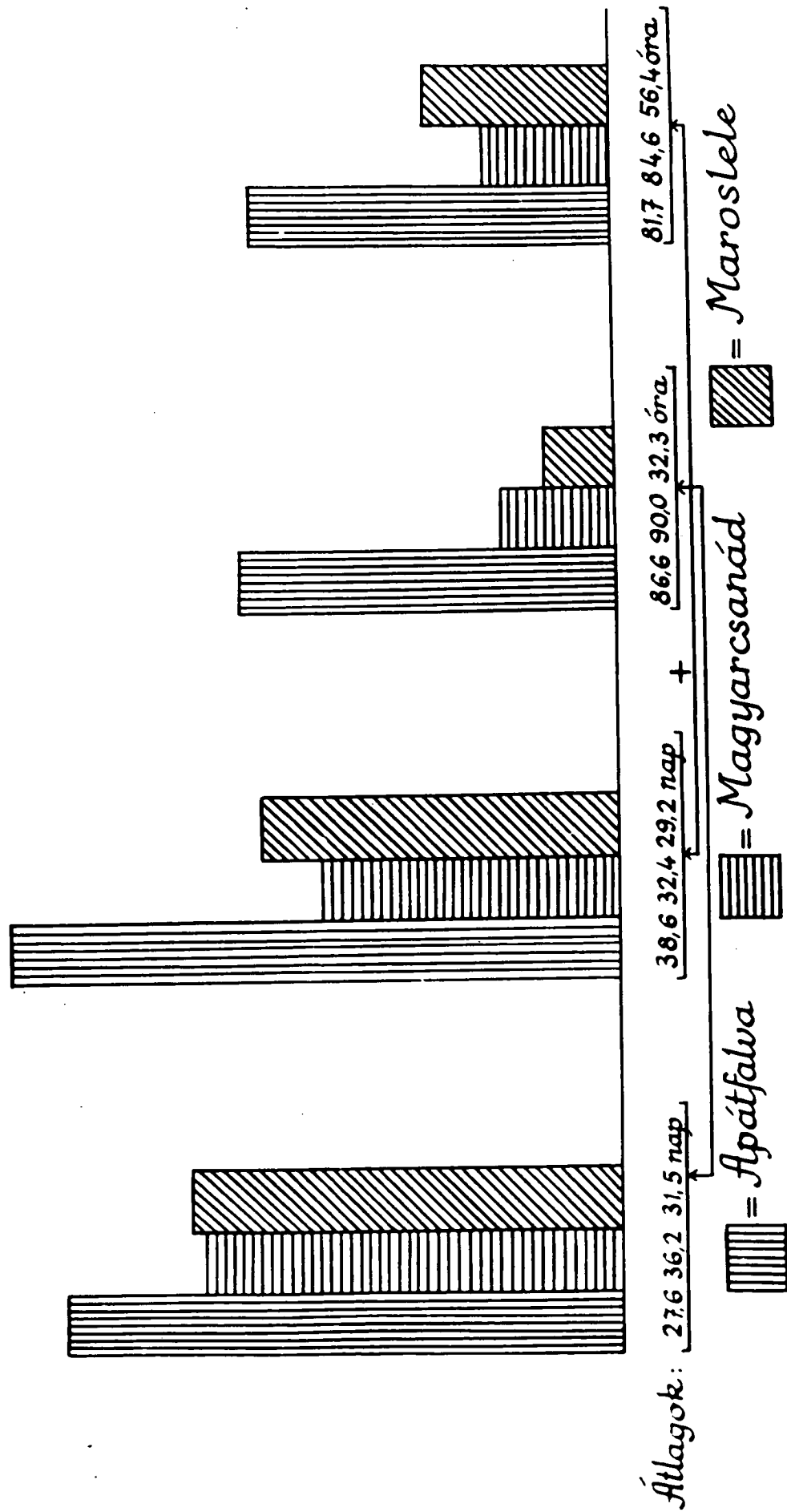
Felmérésünk alapján:

- az 1. osztályban a bukott tanulók közül 90,8%-a olvasásból, számtanból és írásból,
- a 2. osztályban 92,4 %-a számtanból, nyelvtanból, olvasásból, fogalmazásból és írásból,
- a 3. osztályban 88%-a számtanból, nyelvtanból, fogalmazásból, olvasásból és írásból,
- és a 4. osztályban 93,2%-a számtanból, nyelvtanból, földrajzból, fogalmazásból és írásból bukott meg.

Az alsó tagozatban a tanulók 87,7%-a számtanból, olvasásból, írásból, nyelvtanból és fogalmazásból kapott elégtelen osztályzatot.

A bukott tanulók néhány fontosabb adatai III,

Mulasztott napok száma + a mulasztott órák száma
 alsó + felső tagozat   alsó + felső tagozat

2/f. ábra.

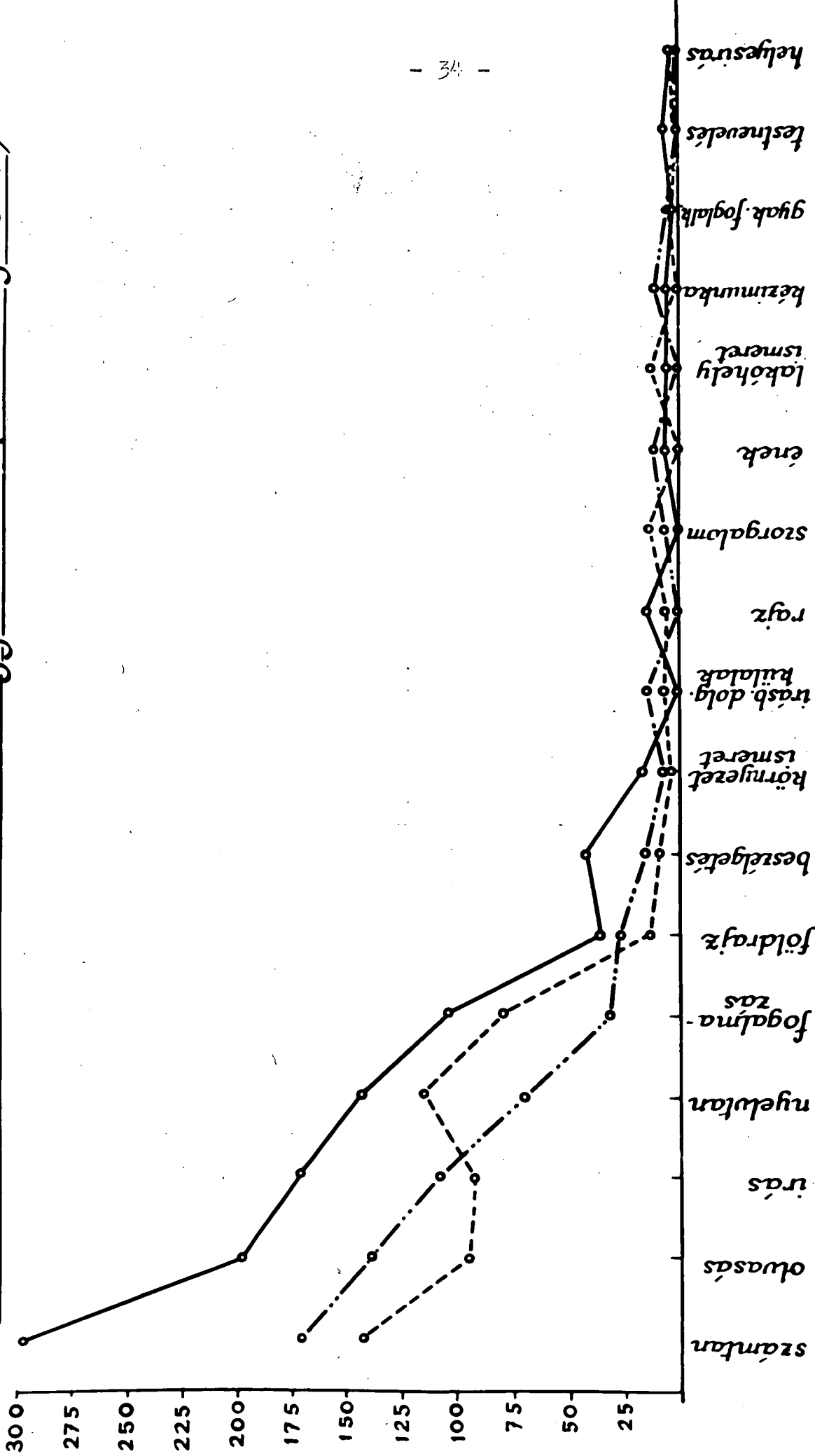
3./

a bukások száma osztályonként, tantárgyanként és
községenként az 1-4 osztályokban:

	Apátfalva	Magyarcsanak	Maroslele	Összesen	
<u>1. osztály</u>					
olvasás	116	50	86	252	/33,3%/
számtan	116	40	76	232	/30,8%/
írás	95	40	66	201	/26,7%/
beszéd és ért.gyak.	28	5	10	43	/5,7%/
környezetismeret	6	4	-	10	/1,3%/
szorgalom	-	2	3	5	/0,7%/
ének	1	-	3	4	/0,5%/
gyakorlati fogl.	-	2	1	3	/0,4%/
kézimunka	2	-	1	3	/0,4%/
írásbeli dolg.külső alakja	-	-	1	1	/0,1%/
testnevelés	1	-	-	1	/0,1%/
összesen:	365	143	247	755	/33,7%/
<u>2. osztály</u>					
számtan	74	46	30	150	/28,4%/
nyelvtan	56	42	22	120	/22,7%/
olvasás	37	19	20	76	/14,4%/
fogalmazás	37	23	16	76	/14,4%/
írás	26	20	20	66	/12,5%/
beszéd és ért.gyak.	6	1	3	10	/1,9%/
rajz	5	4	-	9	/1,9%/
környezetismeret	4	2	-	6	/1,1%/
írásbeli dolg.külső alakja	-	5	-	5	/0,9%/
kézimunka	-	2	2	4	/0,7%/
szorgalom	-	2	1	3	/0,5%/
gyakorlati fogl.	1	-	-	1	/0,2%/
helyesírás	1	-	-	1	/0,2%/
ének	1	-	-	1	/0,2%/
összesen:	248	166	114	528	/23,6%/
<u>3. osztály</u>					
számtan	48	36	31	115	/24,9%/
nyelvtan	45	41	25	111	/24,2%/
fogalmazás	38	36	7	81	/17,6%/
olvasás	16	21	12	49	/10,7%/
írás	19	17	12	48	/10,6%/

	Apátfalva	Magyarcsanak	Maroslele	Összesen	
beszéd és ért.gyak.	8	5	3	16	/ 3,4%/
szorgalom	-	8	-	8	/ 1,7%/
rajz	6	2	-	8	/ 1,7%/
környezetismeret	4	1	2	7	/ 1,5%/
lakóhelyismeret	3	4	-	7	/ 1,5%/
írásbeli dolg.külső alakja	-	-	4	4	/ 0,8%/
ének	1	1	1	3	/ 0,6%/
földrajz	1	2	-	3	/ 0,6%/
testnevelés	1	-	-	1	/ 0,2%/
összesen:	190	174	97	461	/20,5%/
4.osztály					
számtan	58	20	36	114	/22,9%/
nyelvtan	43	33	23	99	/19,8%/
földrajz	34	17	27	78	/15,8%/
fogalmazás	34	20	7	61	/12,3%/
olvasás	29	7	21	57	/11,5%/
írás	30	13	10	53	/10,7%/
írásbeli dolg.külső alakja	-	3	8	11	/ 2,2%/
lakóhelyismeret	-	5	-	5	/ 1,0%/
ének	-	1	4	5	/ 1,0%/
kézimunka	1	1	2	4	/ 0,8%/
környezetismeret	2	-	1	3	/ 0,6%/
rajz	2	-	-	2	/ 0,4%/
szorgalom	-	2	-	2	/ 0,4%/
gyakorlati fogl.	-	-	1	1	/ 0,2%/
beszéd és ért.gyak.	1	-	-	1	/ 0,2%/
testnevelés	1	-	-	1	/ 0,2%/
összesen:	235	122	140	497	/22,2%/
1-4.o.össz:					
számtan	296	142	173	611	/27,3%/
olvasás	198	97	139	434	/19,3%/
írás	170	90	108	368	/16,5%/
nyelvtan	144	116	70	330	/14,8%/
fogalmazás	109	79	30	218	/ 9,8%/
földrajz	35	19	27	81	/ 3,6%/
beszéd és ért.gyak.	43	11	16	70	/ 3,1%/
környezetismeret	16	7	3	26	/ 1,1%/
írásbeli dolg.külső alakja	-	8	13	21	/ 0,9%/
rajz	13	6	-	19	/ 0,9%/
szorgalom	-	14	4	18	/ 0,8%/
ének	3	2	8	13	/ 0,6%/
lakóhelyismeret	3	9	-	12	/ 0,5%/
kézimunka	3	3	5	11	/ 0,5%/
gyakorlati fogl.	1	2	2	5	/ 0,2%/
testnevelés	3	-	-	3	/ 0,1%/
helyesírás	1	-	-	1	/ 0,0%/
ÖSSZESEN:	1.038	605	598	2.242	
	/46,4%/	/26,9%/	/26,7%/		

A bukások száma tantárgyanként (alsó tagozat)

Apátfalva, Magyarcsanak, Maroslele
3. abra.

c./ a bukások száma osztályonként, tantárgyanként és
közsegenként az 5-8 osztályokban:

	Apátfalva	Magyarcsanak	Maroslele	Összesen	
<u>5. osztály</u>					
földrajz	43	35	61	139	/20,9%/
számtan	51	33	44	128	/19,2%/
magyar	33	28	46	107	/16,0%/
orosz	46	17	41	104	/15,6%/
történelem	17	10	34	61	/ 9,1%/
természetrajz	9	14	22	45	/ 6,9%/
élettelen term.	7	6	11	24	/ 3,6%/
ének	1	1	10	12	/ 1,8%/
írásbeli dolg.külső alakja	2	6	2	10	/ 1,5%/
német	2	-	5	7	/ 1,0%/
növénytan	3	1	2	6	/ 0,9%/
rajz	1	2	3	6	/ 0,9%/
élővilág	2	-	4	6	/ 0,9%/
szorgalom	-	3	-	3	/ 0,4%/
nyelvtan	-	1	1	2	/ 0,3%/
szerb nyelv	-	2	-	2	/ 0,3%/
olvasás	-	2	-	2	/ 0,3%/
testnevelés	-	2	-	2	/ 0,3%/
gazdasági ism.	1	-	-	1	/ 0,1%/
kézimunka	-	1	-	1	/ 0,1%/
összesen:	218	164	286	668	/34,5%/
<u>6. osztály</u>					
számtan	55	43	35	133	/21,5%/
földrajz	36	25	43	104	/16,8%/
magyar	46	20	35	101	/16,2%/
történelem	30	26	35	91	/14,7%/
orosz	28	13	34	75	/12,0%/
növénytan	20	11	12	43	/ 6,9%/
mértan	6	6	7	19	/ 3,0%/
természetrajz	4	1	14	19	/ 3,0%/
fizika	1	7	2	10	/ 1,6%/
német	8	-	1	9	/ 1,4%/
írásbeli dolg.külső alakja	2	4	2	8	/ 1,2%/
ének	-	1	3	4	/ 0,6%/
gazdasági ism.	-	-	2	2	/ 0,3%/
élővilág	-	-	2	2	/ 0,3%/
rajz	1	1	-	2	/ 0,3%/
összesen:	237	158	227	622	/32,1%/

	Apátfalva	Magyarcsanak	Maroslele	Összesen	
<u>7. osztály</u>					
számtan	39	32	24	95	/17,0%/
magyar	30	16	42	88	/15,7%/
földrajz	29	8	34	71	/12,8%/
történelem	26	26	19	71	/12,8%/
orosz	24	18	21	63	/11,4%/
fizika	18	20	20	58	/10,4%/
állattan	14	6	11	31	/5,5%/
mértan	3	8	7	18	/3,2%/
kémia	16	1	-	17	/3,1%/
német	2	-	7	9	/1,6%/
ének	-	-	7	7	/1,2%/
természetan	5	2	-	7	/1,2%/
rajz	-	-	6	6	/1,0%/
az ember élete	2	1	3	6	/1,0%/
élővilág	4	-	-	4	/0,7%/
írásbeli dolg.külső alakja	2	1	1	4	/0,7%/
gyakorlati fogl.	-	-	3	3	/0,5%/
gazdasági ism.	-	-	1	1	/0,1%/
növénytan	-	-	1	1	/0,1%/
összesen:	214	139	207	560	/28,8%/
<u>8. osztály</u>					
magyar	13	2	7	22	/24,8%/
számtan	10	5	5	20	/23,7%/
kémia	4	-	6	10	/11,2%/
orosz	3	3	2	8	/8,9%/
földrajz	1	2	4	7	/7,8%/
történelem	1	2	3	6	/6,7%/
fizika	4	-	2	6	/6,7%/
az ember élete	2	2	-	4	/4,5%/
alkotmánytan	3	-	-	3	/3,4%/
élővilág	1	-	1	2	/2,2%/
egészségtan	1	-	-	1	/0,1%/
összesen:	43	16	30	89	/4,6%/
<u>5-8.o.össz:</u>					
számtan	155	113	108	376	/19,5%/
földrajz	109	70	142	321	/16,6%/
magyar	122	66	130	318	/16,5%/
orosz	101	51	98	250	/13,0%/
történelem	74	64	91	229	/11,9%/
természetrajz	18	17	36	71	/3,6%/
fizika	23	27	24	74	/3,8%/
növénytan	23	12	15	50	/2,5%/
mértan	9	14	14	37	/1,9%/

	Apátfaiva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen	
állattan	14	6	11	31	/ 1,6%/
kémia	20	1	6	27	/ 1,3%/
német	12	-	13	25	/ 1,3%/
élettelen term.	7	6	11	24	/ 1,3%/
ének	1	2	20	23	/ 1,2%/
írásbeli dolg.,külső alakja	6	11	5	22	/ 1,2%/
élővilág	7	-	7	14	/ 0,7%/
rajz	2	3	9	14	/ 0,7%/
az ember élete	4	3	3	10	/ 0,5%/
gazdasági ism.	1	-	3	4	/ 0,2%/
gyakorlati fogl.	-	-	3	3	/ 0,1%/
szorgalom	-	3	-	3	/ 0,1%/
alkotmánytan	3	-	-	3	/ 0,1%/
nyelvtan	-	1	1	2	/ 0,1%/
szerb nyelv	-	2	-	2	/ 0,1%/
olvasás	-	2	-	2	/ 0,1%/
testnevelés	-	2	-	2	/ 0,1%/
kézimunka	-	1	-	1	/ 0,1%/
egészségtan	1	-	-	1	/ 0,1%/
összesen:	712	477	750	1.939	
	136,7%/	124,6%/	138,7%/		

A felmérésünk alapján:

- az 5. osztályban a tanulók 80,8%-a földrajzból, számtanból, magyarból, oroszból és történelemből,
- a 6. osztályban 81,3 %-a számtanból, földrajzból, magyarból, történelemből és oroszból,
- a 7. osztályban 81,1%-a számtanból, magyarból, földrajzból, történelemből, oroszból és fizikából,
- és a 8. osztályban 89,8%-a magyarból, számtanból, kémiából, oroszból, földrajzból, történelemből és fizikából bukott meg.

A felső tagozatban a tanulók 77,5 %-a számtanból, földrajzból, magyarból, oroszból és történelemből bukott meg.

Az átmenet nehézségeiről - a 4. osztályból az 5. osztályba - az 5. számú módszertani levél a következőket mondja: "Napja-

inkban a pedagógus testületeknek jellemző gyengéje a pszichológiai felkészültség hiánya...A tanárok nem egyszer egymástól erősen eltérő tanítási stílusa, hangneme, követelményrendszere, a légkör, amelyet az órán teremtenek, az alkalmazkodás olyan bonyolult rendszerét kívánja a tanulóktól, amelyre számosan nyugtalanul, "idegesen" reagálnak.Ez önmagában is az elbizonytalanodás és a sikertelenségek forrásává válhat" +

Valóban így igaz, de a sok tényező közül kiemelnénk a szakos ellátottságot is, hiszen köztudomásu, hogy rengeteg munklik a szaktanárokon és nem utolsósorban az alsó tagozatos nevelőkön.Mindhárom vizsgált községben megnyugtató a javulás e területen is mind mennyiségi, mind minőségi területen is, bár bizonyos stagnáció is tapasztalható.

Itt említenék meg, hogy az oktató-nevelő munka hatékonyságát véleményünk szerint nagyban fékezi mind az alsó, mind a felső tagozatban a magas bontáshatár - osztott iskoláknál 51 és a részben osztott iskolák esetében 41 fő - különösen az utóbbi években.Sok esetben a nevelő legjobb akarata ellenére - a magas osztálylétszám miatt - nem tudott megfelelően foglalkozni az ar-ra rászorult tanulókkal, a fizikai dolgozók gyermekeivel.Jólehet, hogy a tanulók többsége csak nevelői segítséggel tud helyetállni, s eleget tenni az iskola követelményeinek.Az iskolareform célkitűzéseit eredményesebben tudnánk megvalósítani - bár kezdeti biztató intézkedések vannak a minisztérium részéről - ha pl egy nevelő osztályában 30~~35~~ tanulóval tudna foglalkozni, s nem 45-tel mint Apátfalva községben az elmúlt években az 1. és a 2. osztályokban.

+ Átmenet megkönnyítése az általános iskola 4. osztályából az 5. osztályba. 5. számú módszertani levél, 4. lap. Melléklet a művelődésügyi miniszter 121/1967. /MK 14./ MM. számú utasításához.

III.

A bukások okainak feltárása és elemzése

4.

A bukások okai: az 1-4-osztályokban:

Különös tekintettel az alsó tagozattal kívánunk foglalkozni és a 4. számú ábra mutatja meg a valós helyzetet. Felmérésünk alapján az 1-4. osztályban 511 fő - 268 + 243 - vagyis az elégtelen tanulmányi eredményt elérő tanulóknak 60,4 %-a rendelkezett a szükséges adottságokkal és képességekkel a tanulás területén.

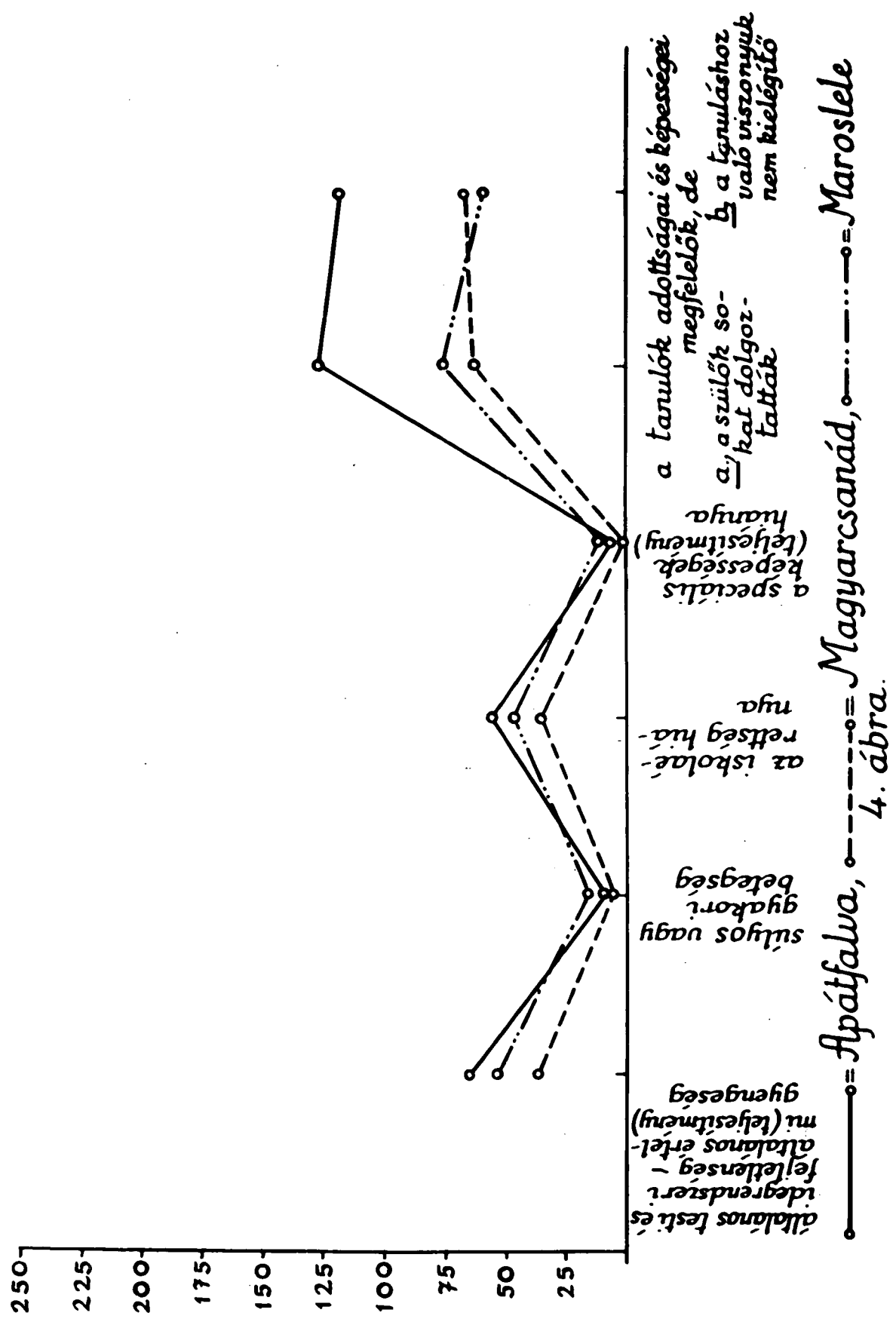
Sőt ez a szám meg emelkedne, ha megfelelő környezetben nőttek volna fel - az iskolaérettség és a speciális képességek hiányára gondolva - ha pl. a kisiskoláskort megelőzte volna legalább 1-2 évig a rendszeres óvodába való járás. Véleményünk szerint ezeknek a tanulóknak segíthetett volna legtöbbit az általános iskola közösen a szülői házzal. Köztudott, hogy bármely képesség fejlesztése csak akkor lehet eredményes, ha az egész személyiséget fejlesztjük - s ez nem történt meg - és a képességeket /így a speciálisakat is/ csak a tevékenységek gyakoroltatásával lehet fejleszteni.

Hány un. gyakorló óra telt el ugy az általános iskola alsó és felső tagozatában, hogy csak a felelő és még néhány társsa dolgozott csupán és a többiek pedig csak másoltak. Többek között tehát ez az elavult óravezetés egyáltalán nem szolgálta a tanulói személyiség fejlesztését.

<u>1-4.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
1. általános testi és idegrendszeri fejletlenség, általános értelmi /teljesítmény/ gyengeség	69	37	51	157	/18,5%/
2. súlyos vagy gyakori betegség	8	7	11	26	/ 3,1%/
3. az iskolaérettség hiánya	57	32	47	136	/16,0%/
4. a speciális képességek /teljesítmény/ hiánya	5	3	9	17	/ 2,0%/
5. a tanuló adottságai és képességei megfelelők, de <u>a.</u> / a szülők sokat dolgoztatták	131	59	78	268	/31,7%/
<u>b.</u> / a tanulónak a tanuláshoz való viszonya nem kielégítő	123	62	58	243	/28,7%/
összesen:	393	200	254	847	

A tanítás és a tanulás intenzitásának, gazdaságosságának fokozásáról egyáltalán nem beszélhetünk ez esetben. A tanítási órák többségén a szavak túltengése figyelhető meg a nevelő részéről - Clauss adatai szerint a tanítási órákon az elhangzott szavak 78,9 %-át a tanító mondja ki, s csak 21,1 %-át a tanulók együttevén - s ezért nem is tud több tanulót bevonni a tanítási óra munkájában. Ezért az órán folyó munkát jobban és eredményesen individualizálni kell, az óra kitűzött célját lehetőleg az osztály minél több tanulójaival kell elérni. A nevelő megközelítően tudja meg, hogy a tanulók közül hányan és kik tartanak lépést megnyugtatóan a tanítás menetében - tehát több információt szerezzen folyamat jelleggel - és az órán folyó munkát jobban kollektivizálja.

A bukások okai az 1-4 osztályokban

○ = Apátfalva, ○- - - = Magyarcsanak, ○- - - = Maroslele
4. ábra.

<u>5-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
1. általános testi és idegrendszeri fejletlenség, általános értelmi /teljesítmény/ gyengeség	28	17	27	72 / 9,9%/
2. súlyos vagy gyakori betegség	10	5	7	22 / 3,1%/
3. az iskolaérettség hiánya	-	-	-	-
4. a speciális képességek /teljesítmény/ hiánya	6	3	4	13 / 1,8%/
5. a tanuló adottságai és képességei megfelelők, de <u>a./</u> a szülők sokat dolgoztatták	153	88	139	380 /52,5%/
<u>b./</u> a tanulónak a tanuláshoz való viszonya nem kielégítő	118	51	68	237 /32,7%/
összesen:	315	164	245	724

A bukások okai az 5-8. osztályokban /4/a ábra/

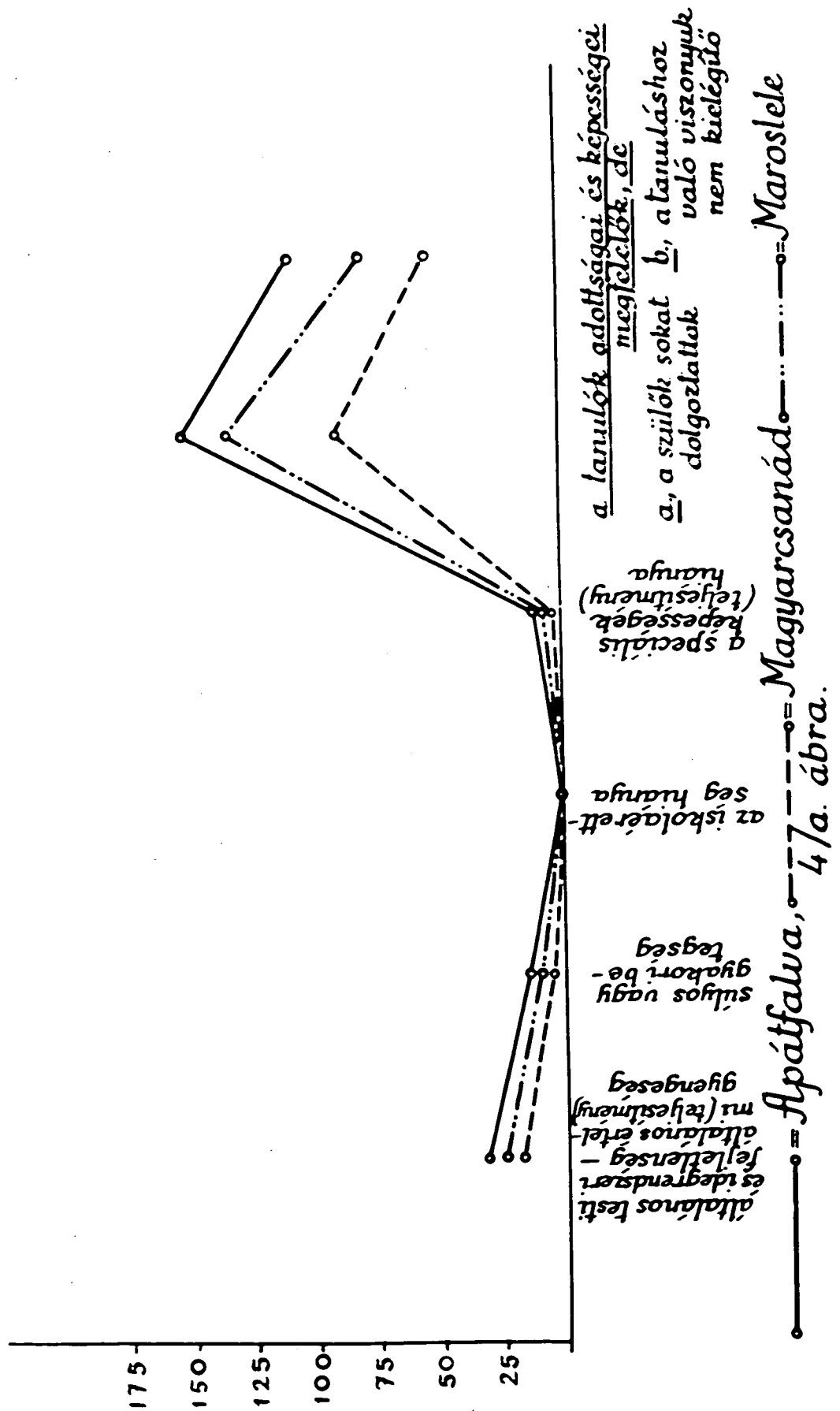
617 tanuló /85,2 %/ rendelkezett a tanuláshoz szükséges adottságokkal és képességekkel, tehát nem azért buktak meg, mert a tanulók képességei nem voltak elégségesek a tanulmányok sikeres végzéséhez, hanem mert:

a./ a szülők sokat dolgoztatták /52,5 %/

b./ illetve a tanulónak a tanuláshoz való viszonya nem volt kielégítő különböző okoknál fogva /pl: a szülők nem követelték meg tőlük az iskolai munka elvégzését, az iskolai oktató-nevelő munka alacsony volta, akaratgyengeség stb./

A bukások okai az 5-8. osztályokban

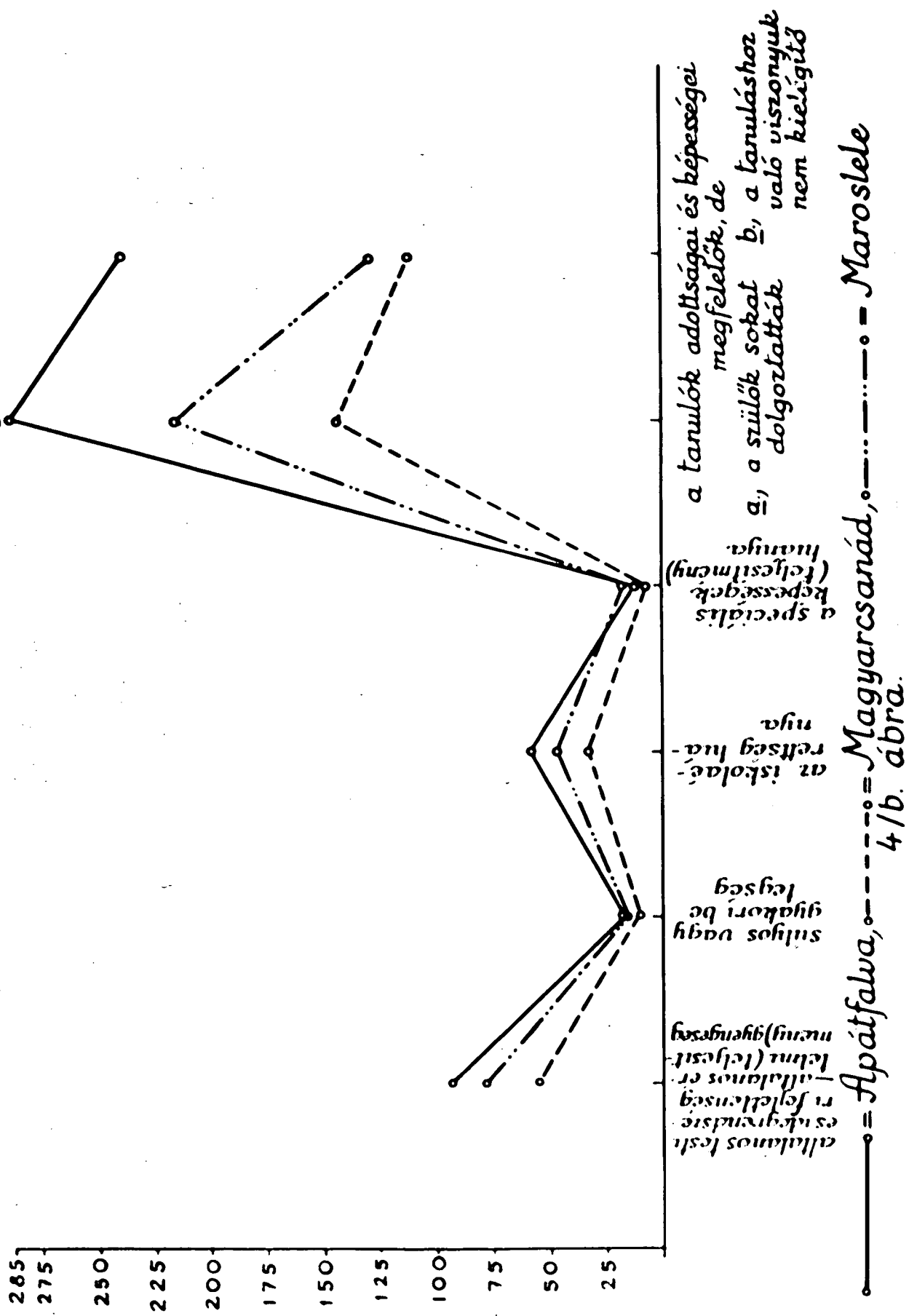

<u>1-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
1. általános testi és idegrendszeri fejletlenség, általános értelmi /teljesítmény/ gyengeség	97	54	78	229	/14,6%/
2. súlyos vagy gyakori betegség	18	12	18	48	/ 3,1%/
3. az iskolaérettség hiánya	57	32	47	136	/ 8,6%/
4. a speciális képességek /teljesítmény/ hiánya	11	6	13	30	/ 1,9%/
5. a tanuló adottságai és képességei megfelelők, de a./ a szülők sokat dolgoztatták	284	147	217	648	/41,2%/
b./ a tanulónak a tanuláshoz való viszonya nem kielégítő	241	113	126	480	/30,6%/
összesen:	708	364	499	1571	

A bukások okai az 1-8. osztályokban /4/b ábra/

Felmérésünk alapján az 1.571 tanuló közül 1.128 fő /71,8%/ rendelkezett a tanuláshoz szükséges adottságokkal és képességekkel. Ez a szám még csak emelkedhetne azokkal, akiknél az iskolaérettség és a speciális képességek /teljesítmény/ hiánya fenáll. /136 + 30 = 196 fő, 10,5%/, s ha ezek a tanulók megfelelő környezetben nőttek volna fel, akkor legalább fele bizonyára nem bukott volna meg. Az általános iskolák igazgatóságainak véleménye alapján az 1.571 bukott tanuló közül kb. 1.200 fő /74-76%/ sikerrel befejezhette volna az általános iskolai tanulmányait, ha megfelelő környezetben nevelkedtek volna, hisz mind-egyik rendelkezett a tanuláshoz szükséges adottságokkal és képességekkel.

A bukások okai az 1-8. osztályokban

○ — Apátfalva, — — — Magyarcsanak, ○ — — — Maroslele
4/b. ábra.

5.

A bukott gyermekek családi körülményei

A tanulók képességeinek fejlesztésében az iskolán kívül igen fontos szerepe van az otthoni, a családi körülményeknek. Sajnos a bukott tanulók közül - különösen pedig a cigány tanulóknál - elég jelentős azoknak a száma, akik túlságosan kevés impulzust kapnak a személyiségük fejlesztéséhez. Legtöbbször ezek a bukott tanulók ingerszegény környezetben nőnek fel, az otthon, a család nem fordított - egy része nem is tudott - elég gondot a tanulók értelmi képességeinek fejlesztésére, sőt még a mai napig sem. A szülők alacsony képzettsége és a család rendezetlenség miatt - s ezek a tények igen élénken jelentkeznek a gyerekek tanulmányi eredményei területén is - többen pl. csak a fizikai munkát tekintik kizárólag munkának, a szellemit, a tanulást nem, s e véleményüknek hangot is adnak gyermekeik előtt is.

A szocialista termelési mód létrejöttével más követelmények alakultak ki az iskolával és általában a művelődési intézményekkel szemben, s itt elsősorban a gyermek sokoldalú képzésére és a szocialista szellemű nevelésére gondolunk.

Népgazdaságunk teherbíróképességéhez mérten jelentősen fejlődött az óvodai és az általános iskolai napközi otthonok férőhelyeinek száma Makó járásban is. Különösen jelentős a fejlődés 1960 óta, a mezőgazdaság szocialista átszervezésétől.

Az óvodai és az általános iskolai napközi otthonok kiépítése azt az érzést keltette a családok egy jelentős részénél, hogy a gyermek sorsa megoldódott, a nevelést az oktatással együtt majd az óvoda, az iskola, a napközi otthonok és az ifjusági mozgalom végzi. Hány szülőtől lehetett - és még ma is - hallani a következő kijelentést: "én mindig fáradt vagyok, kevés az időm, nem is

értem a felsőbb osztályok tananyagát" stb. Ezek a kijelentések tarthatatlanok, mert a család - az apa, az anya, a testvérek - a legerősebb közösség, amely elsősorban és első fokon formálja a gyermek jellemét, magatartását és a munkához, a tanuláshoz való viszonyát. A közeljövőben ezért sokkal többet kell beszélni a család pedagógiai szerepéről. Az élet soká nem menti fel a szülőt a gyermek nevelésének első számú felelőssége alól. Valójában a gyermek első számú és elsőrendű felelőse nevelés vonatkozásában a szülő, s nem a pedagógus, a társadalom, a napközi otthon, az ifjusági szervezet, jólehet ezek is komolyan ható tényezők a nevelés terén.

A család nevelő ereje, jellemformáló hatása és az utolérhetetlenül erős erkölcsi ereje: a család életének milyenségében van. Az apa és az anya a példakép - a gyerekek tisztelettel veszik körül - olyan szeretne lenni, mint az apa vagy az anya. A családi légkör őszintesége egyenes jellemet, őszinte viselkedést alakít és formál a gyermekekben. Ezért bizonyos értelemben a gyerek egész magatartása, viselkedése tükörképes a családi állapotnak is. A felelősség a családjáért és a gyermek sorsáért, jövőjéért, ez igen tudatos munkát igényel a szülőktől, a családtól. Megjegyezzük, hogy a nevelők felelősségét az iskolai nevelésben és az ismeretanyag elsajátításában egyáltalán nem csökkentik a családok fokozott szerepe a felnövekvő nemzedék nevelése terén. Sőt mélyebben, célszerűbben és eredményesebben folyhatnak a gyermekek jellemének és életfelfogásának alakításához.

A család ereje a legerősebben ható pedagógia a gyermek jellembeli formálása területén. Beszéljünk ezekről a szülői munkaközösségekben, szülői értekezleteken, családlátogatások alkalmával, fogadóórákon és a szülőkkel való találkozásunk alkalmával.

A sajtó, a rádió és a televízió segítségét is igénybe kell vennünk e téren is utalva arra, hogy nemcsak lecke-kérdésről van szó, hanem olyan családi atmoszféráról, amelynek megteremtése a család tagjainak jellemén, erkölcsiségén és becsületes életfelfogásán múlik és ebből táplálkozik.

A pedagógiai és a pszichológiai szakirodalom is sokat foglalkozik a családi élet, környezet fontosságára hiszen a "Tudományosan igazolt és a széleskörű tapasztalatokkal alátámasztott tény, hogy a kedvezőtlen családi helyzet súlyos ártalmakat jelenthet a gyermek fejlődésére. Ez a kedvezőtlen családi helyzet többféle tipikus formában jelentkezhet" +

Továbbá "A gyermek fejlődésére nagy hatása van a családi viszonylatoknak. Ilyen viszonylatok: a szülők egymásközti, a szülők és a gyermekek, valamint a gyermekek egymásközti viszonya" ++

A sivár családi életben élő gyermekek passzivad és ennek következtében a személyiségük fejlődésének üteme jelentősen lelassul, és "Mivel a családban nincs kialakult életrend, laza a napirend, házi feladataikat rendszertelenül végzik el, munkafegyelmük laza, tanulmányi eredményük ennek megfelelően alatta marad teljesítőképességüknek" +++

A bukott tanulók szülőinek egy része nem törődik gyermekével, nem biztosítja számára a tanuláshoz szükséges feltételeket és nem tartja az iskolával a kapcsolatot, nem jár el időnként szülői értekezletre, s nem érdeklődik gyermeke tanulmányi előmenetelére. Különböző elfoglaltságukra hivatkozva felmentik magukat gyermekük napi ellenőrzése alól.

A fenti szakirodalom megállapításait a vizsgált három általános iskolában az 1967/68-as tanévben készített személyiségrajzok is igazolják. Nézzük meg először községenként 1-1 tanuló sze-

---

+ Nevelési nehézségek az általános iskolában /A "problématis-gus gyermek"/ OPI. 1965. 6. lap.

++ Dr. Duró Lajos-Dr. Kelemen László-Dr. Radnai Béla: 1965. Fejlődés és neveléslélektan. Tankönyvkiadó, Budapest. 227. lap.

+++ Dr. Ágoston György: 1964. Iskolapolitika- nevelés. Pedagógiai olvasmányok középiskolai tanárjelöltek számára. Tankönyvkiadó, Budapest. 181. lap.

mélyiségrajzának egy-egy részletét - ami a környezethatások közül a család hatásaira és a tanuló helyzetére utal a családban - alsó majd felső tagozatban:

1./ L.A. - 2/a - Apátfalva

"Az édesanyja igen gyakran hagyja el a családot. Ez évben március óta él távol a családtól. A legnagyobb családtagok dolgoznak, de állandó munkahelyük nincs"

2./ B.J. - 3/a - Magyarcsanak

"Egy szoba-konyhás lakásban lakik hat testvérével és szüleivel. A szülők nem ellenőrzik munkáját, s nem törődnek vele az élelmezésen és a ruházkodáson kívül. A szülők ellenőrzésének hiánya megmutatkozik abban, hogy sokat csavarog csapatokba verődve társaival. Az otthonról hozott nem-törődömség oka az iskolai munkájában megnyilvánuló hiányosságoknak. Testi fenytésben részesül a gyermek, ha az édesapja részegen tér haza. Máskor pedig tetteinek, rossz cselekedeteinek következményeit nem kéri számon tőle"

3./ V.Zs. - 3/b - Maroslele

"Gyenge tanulmányi előmenetele a szülői ellenőrzés hiányának mutatója is egyben. Jobb eredmény elérésére nem ösztönzik. A szülők csak dolgoznak, elmerülnek a saját munkájukban és "nem érnek rá" törődni, foglalkozni a gyermekeikkel.

Zsuzsi egész nap az utcán csatangol, játszik. A játék az első s nem a tanulás."

4./ K.K. - 7/a - Apátfalva

"Édesanyja sokszor beteg. Többször otthontartja a gyermeket az iskolából, hogy az otthoni munkát elvégezze. Az

utca és a környezete rossz irányban befolyásolja"

5./ K.J. - 5/b - Magyarcsanak

"Az utca hatása, kevés szülői felügyelet mutatkozik a gyermek egyéniségében. Szülei nem érnek rá foglalkozni vele, de az ötödik osztályos anyagban nem is tudnak. Ideges, könnyen síró, gyakran már rászólásra összerendező, az otthoni veréssel való nevelés látszik rajta.

Mivel mindkét szülő dolgozik, az utca és a helytelenül megválasztott barátok nevelik. Mint legkisebb a családban különösen sok elnézést kap édesanyjától, aki hibáit még az apja előtt is takargatja, mert az gyakran megveri. A család tagjai iskolai munkájához semmi segítséget nem tudnak adni. Az anya nem tud írni, olvasni. Az apa pedig néma"

6./ F.Gy. - 5/a - Maroslele

"Egyetlen gyermek. A szülők gyakran külön éltek. Otthon kényeztetik és kimélik a fizikai munkától. Az iskolában kivonja magát a munkából éppen emiatt"

Ezek a személyiség lapok többé-kevésbé tükrözik a bukott tanuló családi környezetét, bár több olyan feljegyzéssel találkoztunk felmérésünk során, ami semmitmondó volt, az osztályvezető, illetve az osztályfőnök nem tudott megbirkózni a feladattal, s ha már nem ismerjük jól, megnyugtató módon a családi környezetet amelyben a gyermek él, akkor nem is tudunk erre megfelelően hatni és befolyásolni.

Személyiségrajzot minden tanulóról kell vezetni és ennek a feladatnak csak azok a nevelők tudnak eleget tenni, akik alaposan ismerik a tanulót, a családi környezetét - rendszeresen meg is látogatják a családot otthonába - és a pedagógiai, pszicholó-

giai ismeretek különösebb kifogás alá nem esnek. Ezért a Makó Járási Tanács VB. Művelődésügyi Osztályának az általános és a szakfelügyeleten illetve az általános iskolák igazgatóságain keresztül meg kell tanítani nevelőinket a jó, tartalmas személyiségrajzok készítésére, ami elengedhetetlenül fontosak pl. a pályaválasztás, vagy az osztályfőnök /osztályvezető/ csere esetén is.

Megjegyezzük azt, hogy még mindig elég jelentős azon nevelők száma, akik idegenkednek az alapos és szakszerű személyiséglapok elkészítésétől, a sok papirmunkára hivatkozva. Jólehet

"Határozottan ellene vagyunk a túlzott adminisztrációnak, amikor a nevelő és növendék viszonyát, eleven kapcsolatát "papirmunkával" helyettesítik, de indokolatlannak tekintjük az irásbeli munka szükségességével szemben megnyilvánuló fenntartásokat és aggodalmakat. Ezért egyetértünk NEMETH KÁLMÁN /1965., 1966., 1966/a/ véleményével abban, hogy a tanulókról vezetett feljegyzések olyan szükséges eszközt jelentenek, amelyeket a tanuló személyiség megismerésére törekvő pedagógus aligha tudna nélkülözni" +

Ezért a politikai továbbképzések mellett párhuzamosan a szakmai továbbképzéseket a közeljövőben tartalmassá és tervszerűbbé kell tenni. Tovább kell folytatni azt a jó gyakorlatot Makó járás és város területén - ami már több éve folyik a művelődésügyi osztályok szervezésével - hogy a lehetőséghez képest minél több egyetemi oktató a szegedi József Attila Tudományegyetem Neveléstudományi és Lélektani Tanszékéről tartson előadást a különböző időszereű pedagógiai és pszichológiai problémák köréből pedagógusaink részére. Továbbá a minden évben megtartandó Szegedi Nyári Egyetem előadásaira területünkről még több nevelőt kell elküldeni szervezett formában, mert mint ahogy Ágoston professzor az 1964. évi Szegedi Nyári Egyetem megnyitóján hangsúlyozta: "Nyári egyete-

---

* Duró Lajos: 1967. Személyiség-megfigyelési feladatok a gyakorlóéves tanárjelöltek iskolai munkájában. Magyar Pszichológiai Szemle - Különlenyomat - 1967. XXIV. kötet 1.szám. 78. lap.

münk tehát olyan pedagógiai fórum kíván lenni, ahonnan modern pedagógiai eszmék sugárzódnak szét és termékenyítik meg az elméleti és gyakorlati pedagógiát." †

Általános iskoláinkban az iskolareform célkitűzéseinek a minél eredményesebb megvalósítása végett a nevelők által végzett oktató-nevelő munka minőségi színvonala területén kell előbbre jutni a jövőben.

Felméréseink alapján világosan látszik az is, hogy a bukások családi ártalmainak megszüntetése területén /brutalitás - iszákosság, verés stb - a család együttélési zavara, a szülők elválása, különélése, a szülők betegsége, a rossz lakáskörülmények, anyagi gondok stb./ viszonylag nem tudunk jelentősen előrehaladni, de az iskolai ártalmak fokozatos megszüntetése terén igen, a sokkal tartalmasabb, színvonalasabb és korszerűbb nevelői munkával.

A bukott gyermek családi körülményei az 1-4. osztályokban /5. ábra/

A 847 bukott tanuló közül 89-nek /10,5%/ a családi helyzete rendezett, a többinek pedig rendezetlen: 758 tanuló, 89,5%.

A bukott tanulóknál a legtöbb esetben több tényező is befolyásolja a családi körülményeket. A valós helyzetet egyszerű formában az 5. számú ábra, illetve a több tényezőt is feltüntetve a kimutatások rögzítik mind alsó, mind felső tagozatban.

A bukott gyermekek családi körülményei között jelentős helyet foglal el az otthoni felügyelet hiánya, a rossz lakáskörülmények, anyagi gondok és a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak gyermeküknek segíteni/.

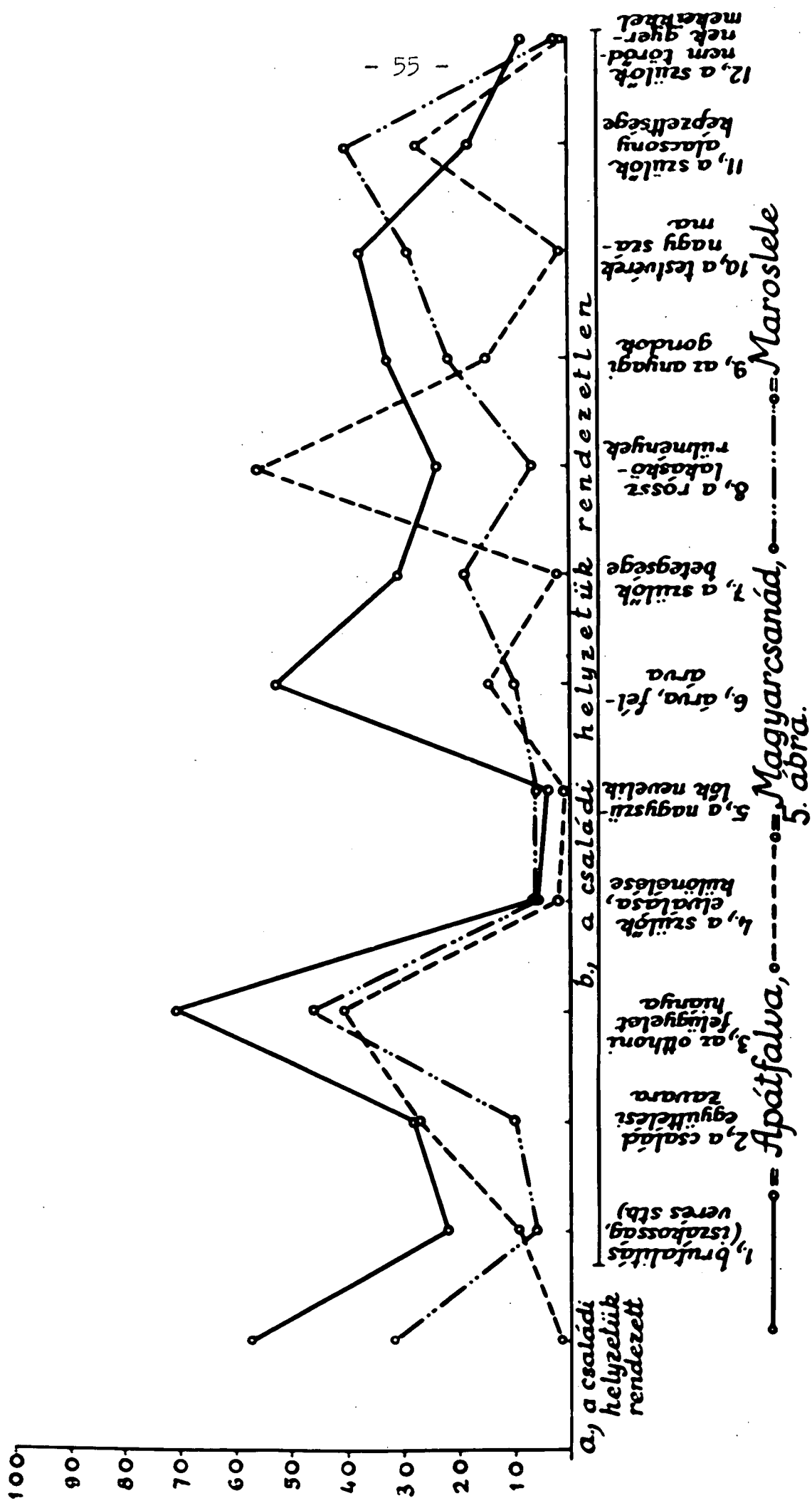
† A modern technikai eszközök szerepe a pedagógiában. /A Szegedi Nyári Egyetemén 1964-ben elhangzott előadások./ Szeged, 1966. 5. lap.

<u>1-4.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
a./ a családi helyzetük rendezett	57	1	31	89	/10,5%/
b./ a családi helyzetük rendezetlen:					
1. brutalitás /iszákos-ság, verés stb./	22	9	6	37	/ 4,1%/
2. a család együttélési zavara	28	28	10	66	/ 7,7%/
3. az otthoni felügyelet hiánya	71	41	46	158	/18,7%/
4. a szülők elválása, különélése	6	2	6	14	/ 1,7%/
5. a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik	4	1	10	15	/ 1,8%/
6. árva, félárva	53	15	19	87	/10,3%/
7. a szülők betegsége	31	2	7	40	/ 4,7%/
8. a rossz lakáskörülmények	24	56	22	102	/12,1%/
9. az anyagi gondok	33	15	29	77	/ 9,1%/
10. a testvérek nagy száma	38	1	25	64	/ 7,6%/
11. a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/	18	28	41	87	/10,3%/
12. a szülők nem törődnek gyermekükkel	8	1	2	11	/ 1,4%/
összesen:	393	200	254	847	/53,9%/

Minden szülő kötelessége, hogy segítse gyermekét a tanulás területén a lehetőségekhez mérten és érdeklődjön is időnként, mert köztudott, hogy "A szülők pozitív pedagógiai érdeklődése a gyermek tanuláshoz való viszonyára is jótékony hatást gyakorol."⁺

⁺ Komlósi Sándor: 1967. Újabb vizsgálatok a családi nevelés tényezői köréből. /Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1967./ Akadémiai Kiadó, Budapest. 1968. 276. lap.

A bukott gyermekek családi körülményei az 1-4. osztályokban

<u>1-4.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanak	Összesen	
a./ a családi helyzetük rendezett	57	1	31	89	/10,5%/
b./ a családi helyzetük rendezetlen:					
- brutalitás /iszákos-ság, verés stb/	19	-	3	22	/ 2,7%/
- brutalitás /iszákos-ság, verés stb/, az otthoni felügyelet hiánya és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	3	6	3	12	/ 1,5%/
- brutalitás /iszákos-ság, verés stb/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	-	3	-	3	/ 0,3%/
- a család együttélési zavara	16	1	2	19	/ 2,2%/
- a család együttélési zavara, árva, félárva és a szülő nem törődik gyermekével	8	20	8	36	/ 4,3%/
- a család együttélési zavara és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	4	7	-	11	/ 1,3%/
- az otthoni felügyelet hiánya	5	1	6	12	/ 1,5%/
- az otthoni felügyelet hiánya, árva, félárva, anyagi gondok és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	6	8	6	20	/ 2,3%/
- az otthoni felügyelet hiánya, árva, félárva, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	2	5	2	9	/ 1,0%/
- az otthoni felügyelet hiánya, anyagi gondok, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	2	5	6	13	/ 1,6%/

<u>1-4.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- az otthoni felügyelet hiánya, anyagi gondok, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeiknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	6	2	4	12 / 1,5%/
- az otthoni felügyelet hiánya, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	6	5	7	18 / 2,1%/
- az otthoni felügyelet hiánya, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeiknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	14	12	10	36 / 4,3%/
- az otthoni felügyelet hiánya és a szülők nem törődnek gyermekükkel	30	3	5	38 / 4,6%/
- a szülők elválása, különélése	1	-	3	4 / 0,4%/
- a szülők elválása, különélése és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	5	2	3	10 / 1,2%/
- a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik	1	1	2	4 / 0,4%/
- a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik, árva, félárva	3	-	8	11 / 1,3%/
- árva, félárva	14	2	5	21 / 2,4%/
- árva, félárva és az anyagi gondok	7	6	6	19 / 2,2%/
- árva, félárva, anyagi gondok és a testvérek nagy száma	11	4	3	18 / 2,1%/
- árva, félárva és a szülő nem törődik gyermekével	17	1	3	21 / 2,4%/

<u>1-4.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele		Összesen
	Magyarcsanád			
- árva, félárva és a testvérek nagy száma	4	-	-	4 /0,4%/
- árva, félárva, anyagi gondok és a szülő nem törődik gyermekével	-	2	2	4 /0,4%/
- a szülők betegsége	16	-	2	18 /2,1%/
- a szülők betegsége és az anyagi gondok	9	-	-	9 /1,0%/
- a szülők betegsége, anyagi gondok és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	6	1	5	12 /1,5%/
- a szülők betegsége és a testvérek nagy száma	-	1	-	1 /0,1%/
- a rossz lakáskörülmények	-	13	6	19 /2,2%/
- a rossz lakáskörülmények és az anyagi gondok	12	2	-	14 /1,7%/
- a rossz lakáskörülmények, anyagi gondok, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	12	41	16	69 /8,2%/
- az anyagi gondok	9	9	7	25 /2,9%/
- az anyagi gondok és a testvérek nagy száma	20	-	11	31 /3,7%/
- az anyagi gondok és a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeiknek/	4	6	11	21 /2,4%/
- a testvérek nagy száma	21	-	7	28 /3,4%/
- a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	17	1	18	36 /4,3%/
- a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeiknek/	10	4	2	16 /1,9%/

<u>1-4. osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Összesen	
	Magyarcsanád			
- a szülők alacsony képzettsége és nem törődnek gyermekeikkel	8	24	39	71 /8,4%/
- a szülők nem törődnek gyermekeikkel	8	1	2	11 /1,3%/
összesen:	393	200	254	847

A bukott gyermekek családi körülményei az 5-8. osztályokban

Az 5/a ábrán jól látható az otthoni felügyelet hiányának és a szülők alacsony képzettségének a viszonylag magas értéke.

A felső tagozatban a 724 bukott tanuló közül 102 főnek /14,1%/ a családi helyzete rendezett, a többi 620 tanulónak pedig rendezetlen /85,9%/.

A bukott tanulók esetében felső tagozatban sem lehet csupán 1 tényezővel kifejezni a családi körülményt, ezért az objektívabb helyzetet a több tényezőt felsorakoztató kimutatás tükrözi a százalékos értékeket is feltüntetve.

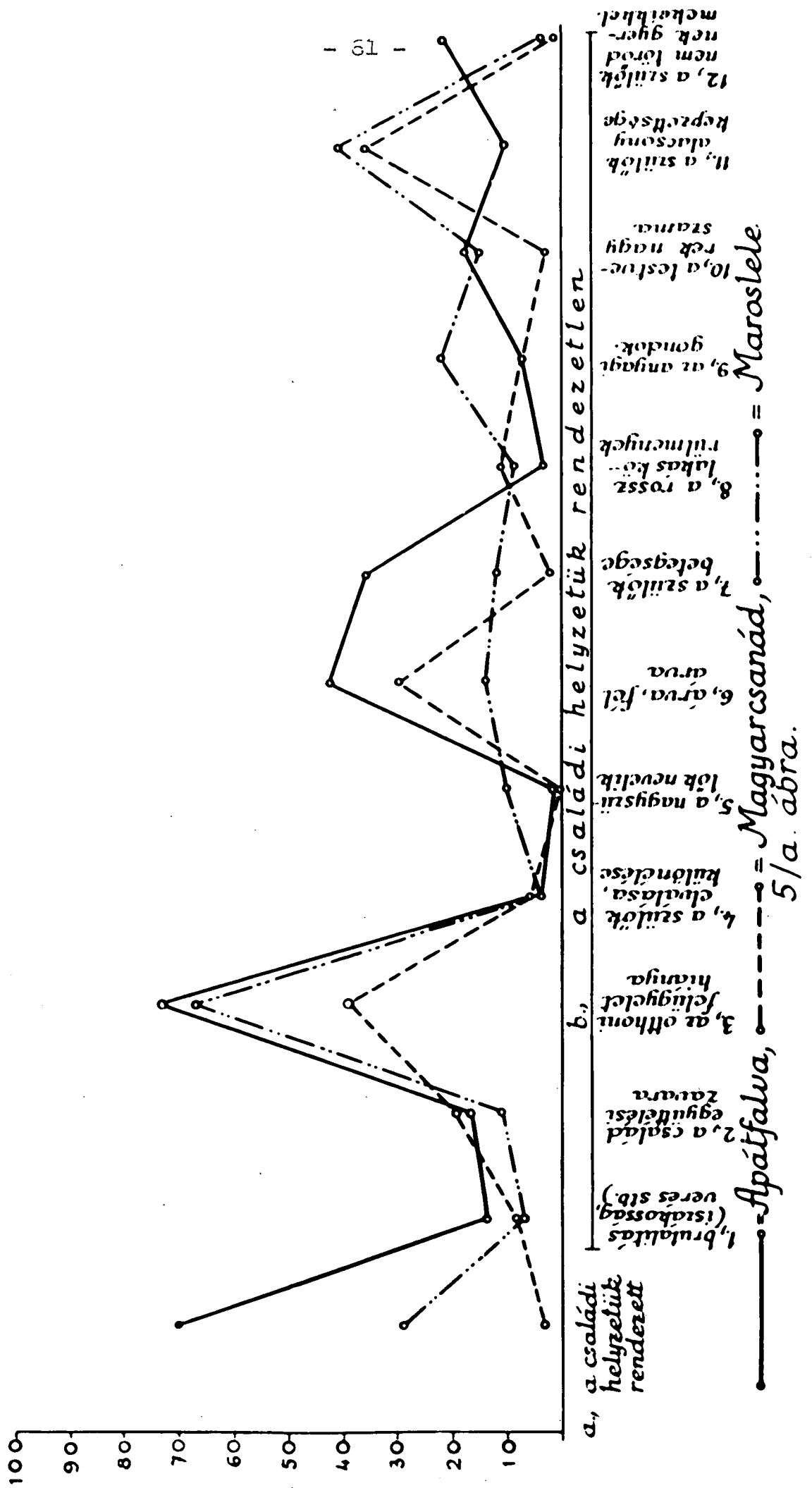
Az otthoni felügyelet hiánya alsó tagozatban 158 tanulónál jelölve /18,7%/, míg felső tagozatban 179 tanulónál /24,7%/, tehát emelkedés tapasztalható.

A szülők alacsony képzettsége a felső tagozatban mintegy 2 %-os emelkedést mutat az alsó tagozattal szemben, pedig tanulóink az alsó tagozat befejezése után is rászorulnak egy kis segítségre. Itt elsősorban a tanulási lehetőségek biztosítására gondolunk, és a szülő érdeklődését gyermekének tanulmányi munkájáról.

<u>5-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
a./ a családi helyzetük rendezett	70	3	29	102	/14,1%/
b./ a családi helyzetük rendezetlen:					
1. brutalitás /iszákos-ság, verés stb/	14	8	7	29	/ 4,0%/
2. a család együttélési zavara	17	19	11	47	/ 6,5%/
3. az otthoni felügyelet hiánya	73	39	67	179	/24,7%/
4. a szülők elválása, különélése	4	5	4	13	/ 1,8%/
5. a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik	1	-	10	11	/ 1,5%/
6. árva, félárva	42	30	14	86	/11,8%/
7. a szülők betegsége	36	2	12	50	/ 6,9%/
8. a rossz lakáskörülmények	3	11	9	23	/ 3,2%/
9. az anyagi gondok	7	7	22	36	/ 4,9%/
10. a testvérek nagy száma	17	3	15	35	/ 4,9%/
11. a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/	10	36	41	87	/12,1%/
12. a szülők nem törődnek gyermekükkel	21	1	4	26	/ 3,6%/
Összesen:	315	164	245	724	/46,1%/

A bukott gyermekek családi körülményei az 5-8. osztályokban

5-8.osztály		Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
a./	a családi helyzetük rendezett	70	3	29	102 / 14,2%/
b./	a családi helyzetük rendezetlen:				
-	brutalitás /iszákos-ság, verés stb/	9	-	3	12 / 1,7%/
-	brutalitás /iszákos-ság, verés stb/, az otthoni felügyelet hiánya és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	4	5	3	12 / 1,7%/
-	brutalitás /iszákos-ság, verés stb/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	1	3	1	5 / 0,7%/
-	a család együttélési zavara	11	1	1	13 / 1,8%/
-	a család együttélési zavara, árva, félárva és a szülő nem törődik gyermekével	5	13	6	24 / 3,4%/
-	a család együttélési zavara és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	1	5	4	10 / 1,5%/
-	az otthoni felügyelet hiánya	24	-	5	29 / 4,0%/
-	az otthoni felügyelet hiánya, árva, félárva, anyagi gondok és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	1	3	6	10 / 1,5%/
-	az otthoni felügyelet hiánya, árva, félárva, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	2	2	5	9 / 1,2%/
-	az otthoni felügyelet hiánya, anyagi gondok, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	1	3	21	25 / 3,6%/

<u>5-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- az otthoni felügyelet hiánya, anyagi gondok, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	-	1	5	6 /0,8%/
- az otthoni felügyelet hiánya, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	2	4	12	18 /2,5%/
- az otthoni felügyelet hiánya, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	8	21	3	32 /4,4%/
- az otthoni felügyelet hiánya és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	35	5	10	50 /5,6%/
- a szülők elválása, különélése	4	-	1	5 /0,7%/
- a szülők elválása, különélése és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	-	5	3	8 /1,1%/
- a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik	-	-	1	1 /0,1%/
- a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik és árva, félárva	1	-	9	10 /1,4%/
- árva, félárva	13	2	1	16 /2,2%/
- árva, félárva és a szülők betegsége	2	-	-	2 /0,3%/
- árva, félárva és az anyagi gondok	6	9	3	18 /2,5%/
- árva, félárva, anyagi gondok és a testvérek nagy száma	6	16	5	27 /3,7%/
- árva, félárva és a testvérek nagy száma	1	-	1	2 /0,3%/

5-8.osztály	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- árva, félárva, anyagi gondok és a szülő nem törődik gyermekével	1	2	-	3 /10,4%/
- árva, félárva és a szülő nem törődik gyermekével	13	1	4	18 /12,5%/
- a szülők betegsége	21	-	1	22 /13,2%/
- a szülők betegsége és az anyagi gondok	3	-	1	4 /10,6%/
- a szülők betegsége és a testvérek nagy száma	6	1	4	11 /11,6%/
- a szülők betegsége, anyagi gondok és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	6	1	6	13 /11,8%/
- rossz lakáskörülmények	1	-	2	3 /10,4%/
- a rossz lakáskörülmények és az anyagi gondok	2	3	-	5 /10,7%/
- a rossz lakáskörülmények, az anyagi gondok, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	-	8	7	15 /12,1%/
- az anyagi gondok	4	2	1	7 /10,9%/
- az anyagi gondok és a testvérek nagy száma	3	1	11	15 /12,1%/
- az anyagi gondok és a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/	-	4	10	14 /11,9%/
- a testvérek nagy száma	7	-	4	11 /11,6%/
- a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	10	3	11	24 /13,4%/

<u>5-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/	7	9	10	26 13,7%
- a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és nem törődnek gyermekeikkel	3	27	31	61 18,5%
- a szülők nem törődnek gyermekeikkel	21	1	4	26 13,7%
összesen:	315	164	245	724

A bukott gyermekek családi körülményei az 1-8. osztályokban

Az 1.571 bukott tanuló közül 191-nek /12,1%/ a családi helyzete rendezett és az 1.380 főnek pedig rendezetlen /87,9%/.

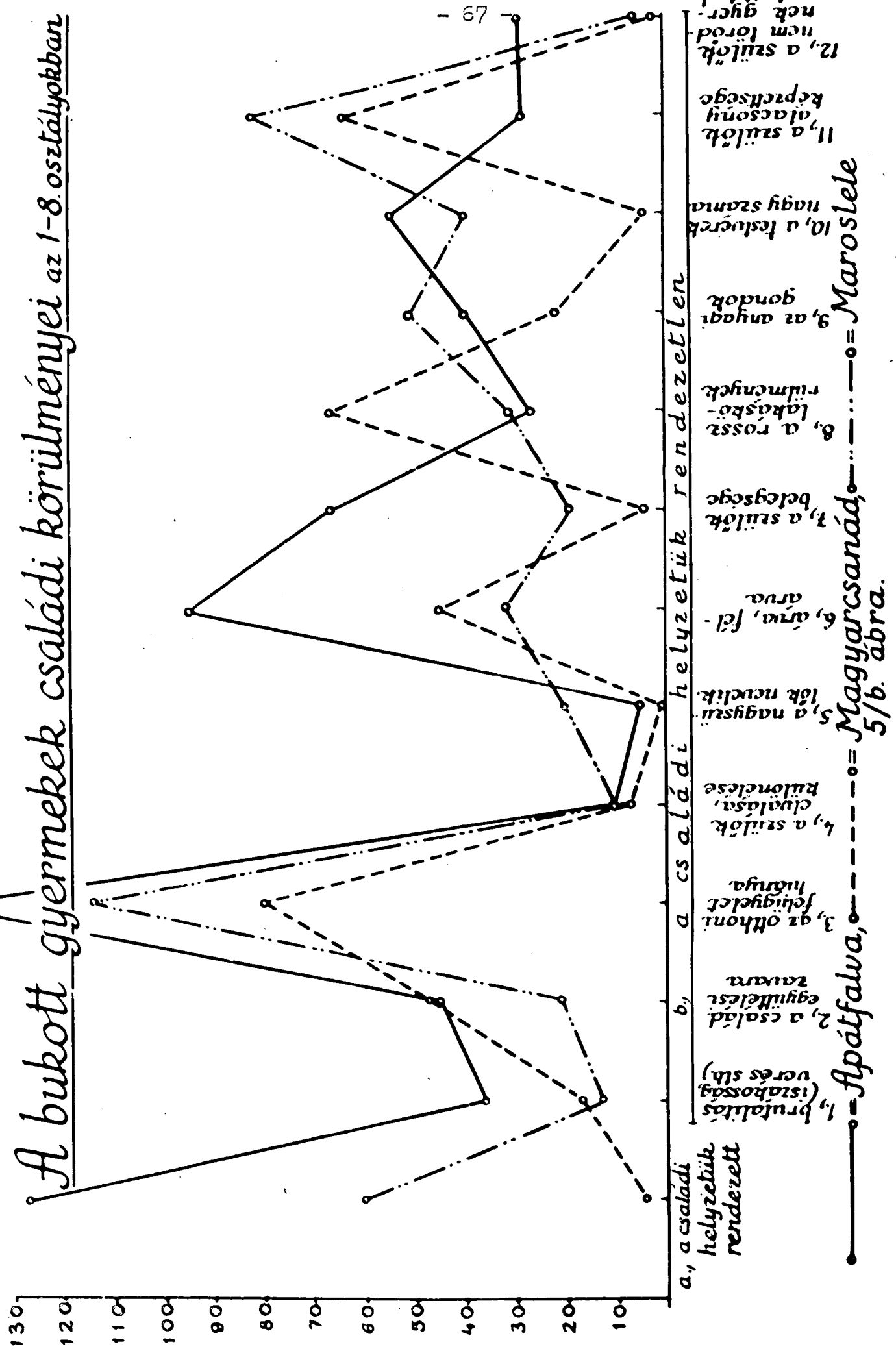
Az 5/b. ábra is jól mutatja az otthoni felügyelet hiányát, a rossz lakáskörülményeket, anyagi gondokat és a szülők alacsony képzettségét /nem tudnak segíteni gyermeküknek/

A bukott tanulók legtöbbször nélkülözötték a tanulás területén adandó szülői segítséget és ellenőrzést. A szülők egy része nem is tudott segítséget adni gyermekeinek a szóbeli vagy az írásbeli feladatok megoldásához, de a probléma abból adódik, hogy a tanulásra még lehetőséget sem biztosítottak, nem ellenőrizték mennyiségileg sem gyermekeik tanulását és egyáltalán nem érdeklődtek a tanulmányi munka iránt.

<u>1-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
a./ a családi helyzetük rendezett	127	4	60	191	/12,1%/
b./ a családi helyzetük rendezetlen:					
1. brutalitás /iszákos-ság, verés stb/	36	17	13	66	/ 4,2%/
2. a család együttélési zavara	45	47	21	113	/ 7,2%/
3. az otthoni felügyelet hiánya	144	80	113	337	/21,5%/
4. a szülők elválása, különélése	10	7	10	27	/ 1,7%/
5. a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik	5	1	20	26	/ 1,6%/
6. árva, félárva	95	45	33	173	/11,1%/
7. a szülők betegsége	67	4	19	90	/ 5,7%/
8. a rossz lakáskörülmények	27	67	31	125	/ 7,9%/
9. az anyagi gondok	40	22	51	113	/ 7,2%/
10. a testvérek nagy száma	55	4	40	99	/ 6,3%/
11. a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/	28	64	82	174	/11,2%/
12. a szülők nem törődnek gyermekükkel	29	2	6	37	/ 2,3%/
összesen:	708	364	499	1.571	

A valós helyzetet a következő kimutatás tükrözi → 68. oldaltól - ugyanis több tényező határozza meg a bukott gyermekek családi körülményeit mind alsó, mind felső tagozatban.

A bukott gyermekek családi körülményei az 1-8. osztályokban

<u>1-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
a./ a családi helyzetük rendezett	127	4	60	191	/12,2%/
b./ a családi helyzetük rendezetlen:					
- brutalitás /iszákos-ság, verés stb/	28	-	5	33	/ 2,1%/
- brutalitás /iszákos-ság, verés stb/, az otthoni felügyelet hiánya és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	7	11	6	24	/ 1,5%/
- brutalitás /iszákos-ság, verés stb/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	1	6	2	9	/ 0,6%/
- a család együttélési zavara	27	2	3	32	/ 2,0%/
- a család együttélési zavara, árva, félárva és a szülő nem törődik gyermekével	13	33	14	60	/ 3,8%/
- a család együttélési zavara és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	5	12	4	21	/ 1,3%/
- az otthoni felügyelet hiánya	29	1	11	41	/ 2,6%/
- az otthoni felügyelet hiánya, árva, félárva, anyagi gondok és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	7	11	12	30	/ 1,9%/
- az otthoni felügyelet hiánya, árva, félárva, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	4	7	7	18	/ 1,1%/

<u>1-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen	
- az otthoni felügyelet hiánya, anyagi gondok, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekükkel	3	8	27	38	/2,5%/
- az otthoni felügyelet hiánya, anyagi gondok, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	6	3	9	18	/1,1%/
- az otthoni felügyelet hiánya, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	8	9	19	36	/2,3%/
- az otthoni felügyelet hiánya, a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermeküknek/ és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	22	33	13	68	/4,3%/
- az otthoni felügyelet hiánya és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	65	8	15	88	/5,6%/
- a szülők elválása, különélése	5	-	4	9	/0,6%/
- a szülők elválása, különélése és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	5	7	6	18	/1,1%/
- a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik	1	1	3	5	/0,3%/
- a nagyszülők /nevelőszülők/ nevelik, árva, félárva	4	-	17	21	/1,3%/
- árva, félárva	27	4	6	37	/2,4%/
- árva, félárva és a szülő betegsége	2	-	-	2	/0,1%/
- árva, félárva és az anyagi gondok	13	15	9	37	/2,4%/
- árva, félárva, anyagi gondok és a testvérek nagy száma	17	20	8	45	/2,8%/

<u>1-8.osztály</u>	Apátfalva Magyarcsanád	Maroslele	Összesen	
- árva, félárva és a testvérek nagy száma	5	- 1	6	/0,4%/
- árva, félárva, anyagi gondok és a testvérek nagy száma	1	4 2	7	/0,4%/
- árva, félárva és a szülő nem törődik gyermekeikkel	30	2 7	39	/2,6%/
- a szülők betegsége	37	- 3	40	/2,6%/
- a szülők betegsége és anyagi gondok	12	- 1	13	/0,8%/
- a szülők betegsége, anyagi gondok és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	12	2 11	25	/1,6%/
- a szülők betegsége és a testvérek nagy száma	6	2 4	12	/0,7%/
- a rossz lakáskörülmények	1	13 8	22	/1,4%/
- a rossz lakáskörülmények és az anyagi gondok	14	5 -	19	/1,2%/
- a rossz lakáskörülmények, az anyagi gondok, a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	12	49 23	84	/5,4%/
- anyagi gondok	13	11 8	32	/2,0%/
- anyagi gondok és a testvérek nagy száma	23	1 22	46	/2,9%/
- anyagi gondok és a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeiknek/	4	10 21	35	/2,2%/
- a testvérek nagy száma	28	- 11	39	/2,6%/
- a testvérek nagy száma és a szülők nem törődnek gyermekeikkel	27	4 29	60	/3,8%/

<u>1-8.osztály</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeinek/	17	13	12	42 /2,7%/
- a szülők alacsony képzettsége /nem tudnak segíteni gyermekeinek/ és nem törődnek gyermekeikkel	11	51	70	132 /8,4%/
- a szülők nem törődnek gyermekeikkel	29	2	6	37 /2,4%/
összesen:	708	364	499	1.571

6.

A szülők véleménye /gyermekeik/ a bukás okairól

A bukott tanulókon keresztül eljuttattunk egy-egy kérdőívet a szülőkhöz is azzal a kéréssel, hogy véleményüket aláhuzással szivekedjenek jelölni. A visszahozott kérdőíveket az előzőleg a tanulók által megválasztott 3 tagú bizottság szedte össze és lezárta egy borítékba. Ilyen módon kívántuk azt biztosítani, hogy a szülők által kitöltött és visszaküldött kérdőíveket a nevelők és az általános iskolák igazgatóságai ne lássák meg, ugyanis a vizsgált 3 községben a korábbi tapasztalataink alapján a szülők eléggé mereven elzárkoznak bármilyen kérdőív kitöltésétől és nagymértékben bizalmatlanok az adatokat kérőkkel szemben.

A felmérés eredményeiről az alábbiakban számolunk be:

	Kiadott kérdőív	Üresen vissza- hozott	Nem küld- ték visz- sza	Nem értékel- hető	Értékel- hető
Apátfalva	68	6	8	4	50 /73,5%/
Magyarcsanád	28	3	5	2	18 /64,2%/
Maroslele	18	3	2	1	12 /66,6%/
összesen:	114	12	15	7	80 /70,1%/

A 114 elégtelen osztályzatot kapott tanuló szüleinek 70,1 %-as küldte vissza elfogadhatóan a kérdőíveket, s így ezeket tudtuk csak értékelni./6.ábra/Az idegengedést bizonyítja a viszonylag sok kitöltetlen és nem értékelhető kérdőívek száma, illetve amelyeket vissza sem küldtek 29,9 %.

A kitöltött kérdőívek viszonylag jól tükrözik a valós helyzetet. Ehhez az is hozzájárult talán, hogy az elmúlt 24 év alatt - elsősorban Maroslele községben - néhányan a bukott tanuló szülei közül elvégezték az általános iskola különböző osztályait, s így a tanulókkal szemben támasztott iskolai követelményeket megközelítően maguk is tudják és így az ítéletalkotásuk is realisabb.

Azok a szülők, akik az iskolát hibáztatják a gyermekük bukásáért, elsősorban azt szerették volna elérni különösen felső tagozatban, hogy gyermekük szakítsa meg az általános iskolai tanulmányait és otthon segítsen. Képtelenek voltak megérteni azt, hogy a tankötelezettségnek eleget kell tenni gyermeküknek még akkor is, ha évfolyamot kell ismételni.

A megkérdezett szülők többsége nem segítette és ellenőrizte egyáltalán gyermekének - egy része nem is tudott - az iskolai munkáját, a tanulóknak pedig nem volt kialakított és betar-

tott napirendje. A szülők 92-95 %-a nem látogatja rendszeresen vagy időszakonként a szülői értekezleteket, de nem is tartja fontosnak az iskolával történő kapcsolat tartását a gyermek érdekében. Sajnos így a tanulóval szemben támasztott követelményrendszer nem tudták megbeszélni az iskola és a szülői ház együttesen, mint a két legfontosabb nevelési tényező.

A tanuló ellenőrző könyvébe beírtakat a legtöbb esetben nem vették tudomásul, alá sem irták, sőt két szülő beismerte szóban, - bár tettüket utolag már igen bánják és értelmetlen dolognak tartják - hogy több esetben a gyermeke előtt szidta és mocskolta nevelőjét.

Több szülő jelzi, hogy gyermekének nevelőjét csak hírből és az ellenőrző könyv útján ismerte, illetve ismeri, ugyanis a családlátogatások rendre elmaradtak - ezzel kapcsolatban másolatot készítettünk az Apátfalva 40., a Magyarcsanád 14., és a Maroslele 8 és 9. számú kérdőivekről, amelyeket mellékelünk - a felmérésünk alapján a megkérdezett 80 szülő az alábbi választ adta a következő kérdésre: - az utolsó 2 évben az osztályvezető, az osztályfőnök hányszor látogatta meg a családot otthonában?

	Apátfalva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen
egyszersem	30	8	6	44 /55,0%/
egyszer	7	6	4	17 /21,3%/
kétszer	5	2	2	9 /11,2%/
többször	8	2	-	10 /12,5%/
összesen:	50	18	12	80

Tapasztalataink alapján az 1 és a 2. osztályban, majd a 8. osztályban /a pályaválasztás és a továbbtanulás miatt/ megnyug-

tató a megjelenés a szülők részéről, de a 3. osztálytól 7. osztályig korántsem, különösen a gyengébb tanulmányi eredményt felmutató tanulók szüleinek körében. Véleményünk szerint ennek okai:

- a./ a szülők iskolai végzettsége sok esetben alacsonyabb, mint a tanulóké. Mivel nem tudnak segíteni gyermeküknek, emiatt el sem mennek a szülői értekezletekre, mert egy oktatási vagy nevelési téma esetleges meghallgatása után sem látják megközelítően sem az iskolai követelményeket.
- b./ a gyenge tanulók szüleinek többsége szégyenli azt, hogy a szülői értekezlet után a gyermekének érdemjegyeiről tájékoztatja az osztályfőnök a többi szülő előtt - nagyon helytelenül! - s ezért nem hajlandó elmenni.
- c./ a szülők egy része a túlzott anyagiasság, nemtörődömség és a családi élet rendezetlensége miatt nagyon keveset törődik gyermeke iskolai és otthoni tanulmányi munkájával, szinte kerülik az iskolát, a nevelőket.
- d./ a rossz anyagi körülmények között élő szülők egy jelentős része azért nem jön el a szülői értekezletekre, mert nem tud úgy felöltözni, mint más szülő.
- e./ sok esetben a szülő pillanatnyi helyzete /otthoni munkája, esetleges nézeteltérése az iskola igazgatójával, osztályfőnökkel stb./ is befolyásolhatja, hogy elmegy-e a szülői értekezletre stb.

Az okok fokozatos megszüntetése reményében Apátfalva községben a szülői értekezletnek nagy részét osztálykeretekben tartják meg, vagy Maroslelén az 1968/69-es tanévben a 7/b osztályban kísérletképpen az osztályfőnök a szülőket hármassával-négyesével hivatja be a nevelői szobába - úgy csoportosítva őket, hogy azonos problémájú tanulók szülei legyenek együtt - és külön-külön megbeszél-

li velük a tennivalókat. A kísérlet értékelése még nem zárult le, de már a kezdeti eredmények is biztatóak, s amennyiben beválik e forma, úgy a következő tanévben bevezetik a felső tagozat minden osztályába.

Figyelemreméltó a szülőknek válaszadásai a következő kérdésre: - a gyerek szeret-e iskolába járni?

	Apátfalva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen
igen	43	9	9	61 /76,2%/
nem	7	9	3	19 /23,8%/
összesen:	50	18	12	80

Elgondolkoztató a felmérésben az is, hogy a szülők jelentős része ma is igénybe veszi gyermekét túlzott mértékben - naponta átlagosan: 3,2 óra - a házkörüli munkákra, azt bizonyítja a következő kérdésekre adott válaszuk:

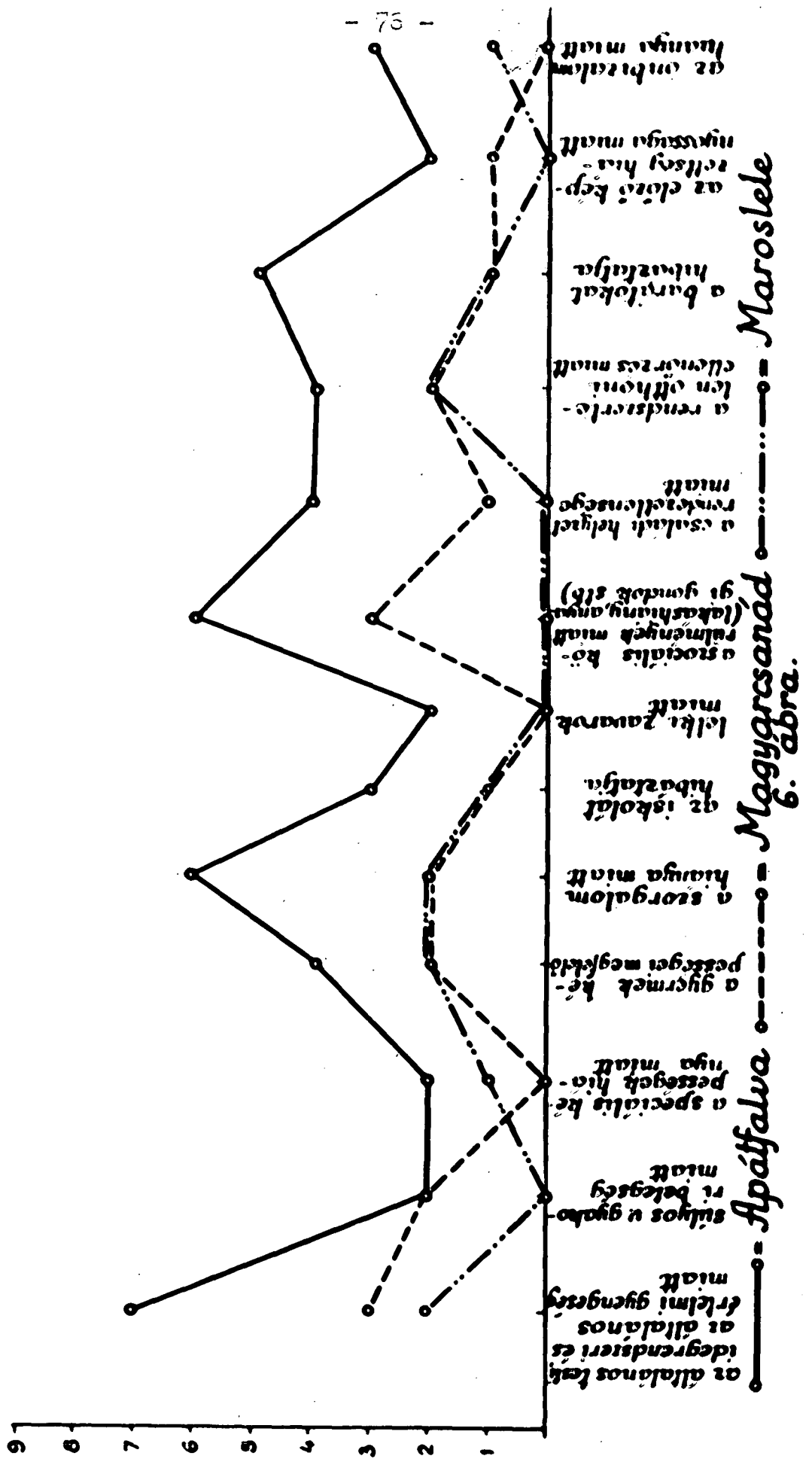
- a gyermek hány órai munkát végez naponta a családban?

Apátfalva	3,2 óra
Magyarcsanád	3,6 óra
Maroslele	2,8 óra
átlag:	3,2 óra

Következtethetünk a kapott válaszokból arra is, hogy a bukott tanulók többsége rendelkezett a tanuláshoz szükséges képességekkel, de többek között az otthoni családi környezet nem biztosította a tanuláshoz szükséges feltételeket, és nem történt meg időszaksan sem az otthoni ellenőrzés.

A szülők véleménye (gyermekük) a bukás okairól

A szülők véleménye /gyermekük/ a bukás okairól:

	Apátfalva	Maroslele		Összesen
	Magyarcsanád			
- az általános testi, idegrendszeri és értelmi egyensúlyosság miatt	7	3	2	12 /15,0%/
- a súlyos vagy a gyakori betegség miatt	2	2	-	4 / 5,0%/
- a speciális képességek hiánya miatt	2	-	1	3 / 3,7%/
- a gyermek képességei megfelelő	4	2	2	8 /10,0%/
- a szorgalom hiánya miatt	6	2	2	10 /12,5%/
- az iskolát hibáztatja	3	1	1	5 / 6,2%/
- a lelki zavarok miatt	2	-	-	2 / 2,5%/
- a szociális körülmények miatt /lakáshiány, anyagi gondok stb./	6	3	-	9 /11,3%/
- a családi helyzet rendezetlensége miatt	4	1	-	5 / 6,3%/
- a rendszeres otthoni ellenőrzés hiánya miatt	4	2	2	8 /10,0%/
- a barátokat hibáztatja	5	1	1	7 / 8,8%/
- az előző képzettség hiányossága miatt	2	1	-	3 / 3,7%/
- az önbizalom hiánya miatt	3	-	1	4 / 5,0%/
összesen:	50	18	12	80

Másolat az Apátfalva 40. számú kérdőívéről:

A szülők véleménye a gyermekük bukásának okairól:

/aláhuzással kérjük jelölni!/
/

- a./ az általános testi és idegrendszeri gyengeség miatt
általános értelmi gyengeség miatt
- b./ a súlyos vagy gyakori betegség miatt
- c./ a speciális képességek hiánya miatt
- d./ a gyermek képességei megfelelő
- e./ a szorgalom hiánya miatt
- f./ az iskolát hibáztatja
- g./ a lelki zavarok miatt
- h./ a szociális körülmények miatt /lakáshiány, anyagi gondok/
- i./ a családi helyzet rendezetlensége miatt
- j./ a rendszeres otthoni ellenőrzés hiánya miatt
- k./ a barátokat hibáztatja
- l./ az előző képzettség hiánya, hiányossága miatt
- m./ az önbizalom hiánya miatt
- n./ a gyermek szeretett-e iskolába járni? igen - nem
- o./ a gyermek hány órai munkát végez naponta a családban: 1-2
- p./ az utolsó 2 évben az osztályfőnök hányszor látogatta meg
a családot az otthonában? 9 év alatt se tanító semtanár
nem látogatta.

Másolat a Magyarcsanád 14. számú kérdőívéről:

A szülők véleménye a gyermekük bukásának okairól:

/ aláhuzással kérjük jelölni! /

- a./ az általános testi és idegrendszeri gyengeség miatt
általános értelmi gyengeség miatt
- b./ a súlyos vagy gyakori betegség miatt
- c./ a speciális képességek hiánya miatt
- d./ a gyermek képességei megfelelő
- e./ a szorgalom hiánya miatt
- f./ az iskolát hibáztatja
- g./ a lelki zavarok miatt
- h./ a szociális körülmények miatt /lakáshiány, anyagi gondok/
- i./ a családi helyzet rendezetlensége miatt
- j./ a rendszeres otthoni ellenőrzés hiánya miatt
- k./ a barátokat hibáztatja
- l./ az előző képzettség hiánya, hiányossága miatt
- m./ az önbizalom hiánya miatt
- n./ a gyermek szeretett-e iskolába járni? igen - nem
- o./ a gyermek hány órai munkát végez naponta a családban: 3
- p./ az utolsó 2 évben az osztályfőnök hányszor látogatta meg
a családot az otthonában? Egyszerse nem volt

Másolat a Maroslele 3. számú kérdőívéről:

A szülők véleménye a gyermekük bukásának okairól:

/ aláhúzással kérjük jelölni! /

- a./ az általános testi és idegrendszeri gyengeség miatt
általános értelmi gyengeség miatt
- b./ a súlyos vagy gyakori betegség miatt
- c./ a speciális képességek hiánya miatt
- d./ a gyermek képességei megfelelő
- e./ a szorgalom hiánya miatt
- f./ az iskolát hibáztatja
- g./ a lelki zavarok miatt
- h./ a szociális körülmények miatt /lakáshiány, anyagi gondok/
- i./ a családi helyzet rendezetlensége miatt
- j./ a rendszeres otthoni ellenőrzés hiánya miatt
- k./ a barátokat hibáztatja
- l./ az előző képzettség hiánya, hiányossága miatt
- m./ az önbizalom hiánya miatt
- n./ a gyermek szeretett-e iskolába járni? igen - nem
- o./ a gyermek hány órai munkát végez naponta a családban: 1-2
- p./ az utolsó 2 évben az osztályfőnök hányszor látogatta meg
a családot az otthonában? 6 évben egyszer volt

Másolat a Maroslele 9. számú kérdőívéről:

A szülők véleménye a gyermekük bukásának okairól:

/ aláhúzással kérjük jelölni! /

- a./ az általános testi és idegrendszeri gyengeség miatt
általános értelmi gyengeség miatt
- b./ a súlyos vagy gyakori betegség miatt
- c./ a speciális képességek hiánya miatt
- d./ a gyermek képességei megfelelő
- e./ a szorgalom hiánya miatt
- f./ az iskolát hibáztatja
- g./ a lelki zavarok miatt
- h./ a szociális körülmények miatt /lakáshiány, anyagi gondok/
- i./ a családi helyzet rendezetlensége miatt
- j./ a rendszeres otthoni ellenőrzés hiánya miatt
- k./ a barátokat hibáztatja
- l./ az előző képzettség hiánya, hiányossága miatt
- m./ az önbizalom hiánya miatt
- n./ a gyermek szeretett-e iskolába járni? igen - nem
- o./ a gyermek hány órai munkát végez naponta a családban:
- p./ az utolsó 2 évben az osztályfőnök hányszor látogatta meg
a családot az otthonában? Az alsó IV. osztályig

egyszerse

7.

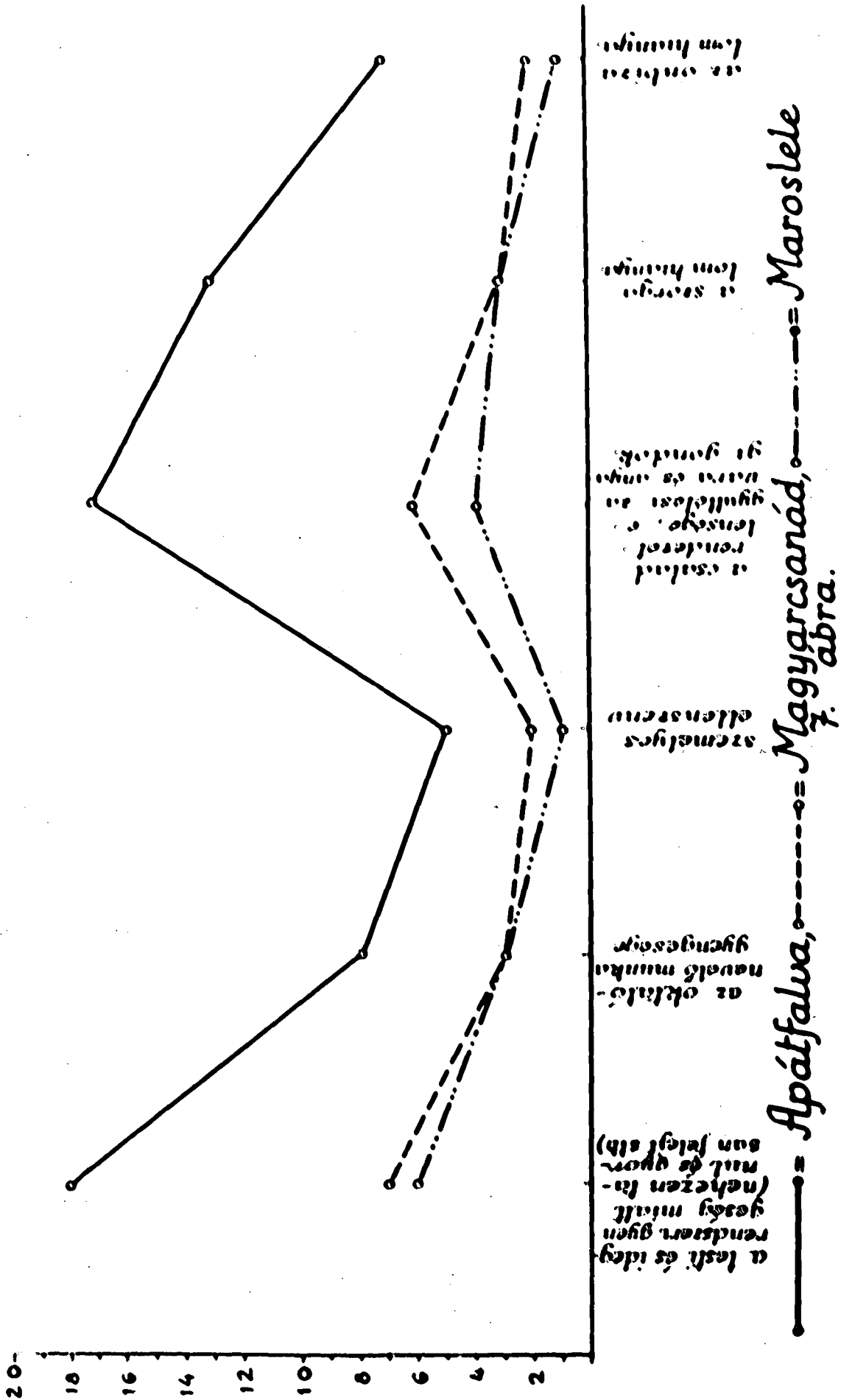
A tanulók véleménye a bukás okairól

	Apátfalva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen
- a testi és idegrendszeri gyengeség, gyenge képesség /nehezen tanul, gyorsan felejt stb/	18	7	6	31 /28,4%/
- az oktató-nevelő munka gyengesége	8	3	3	14 /12,9%/
- a személyes ellenszenv	5	2	1	8 / 7,3%/
- a család rendezetlensége, együttélési zavara és az anyagi gondok	17	6	4	27 /24,8%/
- a szorgalom hiánya	13	3	3	19 /17,4%/
- az önbizalom hiánya	7	2	1	10 / 9,2%/
összesen:	68	23	18	109

114 bukott tanuló töltötte ki a kérdőíveket - Magyarcsanád községben 5 nem volt értékelhető, a tanulók nem tudtak írni - de csak 109 kérdőív volt értékelhető. Az adott válaszok véleményünk szerint jól tükrözik a valós helyzetet - a 7-es számú ábrán is jól látható - tükrözik eléggé a család életének a rendezetlenségét, együttélési zavarát és az anyagi gondokat mindhárom vizsgált községben. A tanulók által kitöltött kérdőívek közül az Apátfalva 7., 21., a Magyarcsanád 27., 4., és a Maroslele 17. számú kérdőívek másolatát mellékeljük.

Több bukott tanulóval személyesen is elbeszélgettünk, akik őszintén elmondották, hogy akaratgyengék voltak a tanulás

A tanulók véleménye a bukás okairól

területén, nem volt szorgalmuk. A szülők sem ösztönözték őket a tanulásra, nagyon ritkán kérték tőlük számon a másnapi iskolai írásbeli és szóbeli feladataikat, ők is a szülőkkel együtt csak a fizikai munkát tekintették egyedül munkának, a tanulást nem. Felmérést végeztünk a tanulók körében a szülők ellenőrző tevékenységét illetően, s a következő eredményt kaptuk:

	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- a szülők rendszeresen	27	5	8	40 /36,7%/
időszakonként	21	10	8	39 /35,8%/
és rendszertelenül ellenőrzi	20	8	2	30 /27,5%/
a tanuló iskolai és az otthoni munkáját				
összesen:	66	23	18	109

A válaszok megközelítően igazak, mert sok tanuló nem akar rosszat írni, pl. az egyik apátfalvi kislány a következőket mondta: "én nem írok rosszat szüleimről, mert szeretem őket", vagy egy másik kislány: "csak jót írok édesanyámékról, mert különben nem kapnék új ruhát a nyáron" stb.

A megkérdezett 109 tanuló közül 27 fő /24,8%/ a bukás okának a család rendezetlenségét, együttélési zavarát és az anyagi okokat jelölte meg. Többen közülük felvetették, hogy most utólag visszagondolva több szeretetet, megértést vártak volna az akkori nevelőjüktől, hiszen nagyon egyedül voltak. Heteken, hónapokon, sőt éveken át bántottak az otthon történetek miatt, de aránylag kevés vigasztalást és megértést kaptak az iskolai

környezetüktől, nevelőjüktől. Itt vetnénk fel mi is nevelőink részére a következő kérdéscsoportot: "Nem volna-e számunkra kötelezőbb parancs, lelkiismereti ügy is a hátrányos helyzetben, kedvezőtlen körülmények között élő gyermekekkel való foglalkozás, ha igazán belénk itatódva élne Pestalozzi és Makarenko szelleme? Engednék-e, hogy tudásunk megkopjon, tanításunk rutinná silányuljon, ha előttünk lebegne Tessedik példája - éjszakába nyúló tanításaival, Riedl Frigyes emléke - növendékeit magához emelő tanári munkájával?! Tudnánk-e közönyösek lenni, gyermekek sorsa felett hideg nem törődömséggel átnézni, ha mélyen átélnénk Gárdonyi mondását: "A gyermeket nemcsak a kenyér, hanem a szeretet is élteti" +

Fény derült arra is több személynél vizsgálódásunk során, hogy a bukás oka nem az adottság és a képesség hiánya volt a legtöbb esetben, hanem azok a körülmények, amelyben akkor éltek. Az elégtelen tanulmányi eredményt elérő tanulók közül pl. az egyik jelenleg - 12 év óta - a maroslelei időszakos napközi otthonos óvodában mint dajka dolgozik, egy másik illető a makói Butorgyárban, mint kiváló szakmunkás és egyben a KISZ alapszervezet titkára is, a harmadik a Magyar Néphadsereg fontos beosztású tisztje, de sorolhatnánk a példákat Apátfalva és Magyarcsanád községekben is.

A bukások esetében fontos tehát megvizsgálni a személyiség előtörténetét pl. az elégtelen tanulmányi eredményt elért megelőző időszakban. A bukott tanulók egy jelentős része igen jól megállja a helyét a különböző munkaterületeken, beérettek mind maguk, mind a társadalom számára.

Figyelemreméltó a tanulók válaszadásai a következő kérdésekre:

+ Hegedüs András: 1968. Hagyomány és hivatás. Köznevelés - XXIV. évfolyam 3. szám 1968. február 9. 83. lap.

	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanak	Összesen	
- szeretsz-e iskolába járni?					
igen:	40	15	9	64	/58,7%/
nem:	28	8	9	45	/41,3%/
összesen:	68	23	18	109	
- vannak-e céljaid?					
igen:	57	20	13	90	/82,5%/
nincs:	11	3	5	19	/17,5%/
összesen:	68	23	18	109	
- melyik nevelő részéről érezted azt, hogy nem szeret és melyik tárgyat tanította?					
számtan	12	7	5	24	/22,0%/
történelem	2	3	3	8	/ 7,4%/
testnevelés	5	2	-	7	/ 6,4%/
orosz	3	-	2	5	/ 4,6%/
ének	2	-	3	5	/ 4,6%/
stb.					

Felmérési adataink szerint a vizsgált 3 községben az elmúlt 24 év alatt mind az alsó - 27,3% - mind a felső tagozatban - 19,5% - legtöbben számtanból buktak meg. Bizonyos összefüggés megfigyelhető az adott tanulói válaszok kapcsán is, ugyanis igen magas a tanulók ellenszenvé a számtan tantárgyat tanító nevelővel szemben /22,0%/.

A nevelők ugylátszik nem tudta megszerettetni saját tárgyát személyén keresztül, sőt..

Másolat az Apátfalva 7. számú kérdőívéről:

A gyermekek véleménye a bukásuk okairól:

/a válaszokat aláhúzással kérjük jelölni!/
/

- a./ nagyon nehezen tanulok és gyorsan elfelejtem a leckét
- b./ testi és idegrendszeri gyengeség
- c./ milyen körülmények között tudtál volna jobb eredményt elérni az iskolában? /pl. ha többet magyaráztak volna, ha többet szemléltettek, kísérleteztek volna? Ha több ruhám let volna jobban szeretnék járni iskolába
- d./ az iskolában ki értett meg és ki szeretett téged tanáraid közül, melyik tantárgyat tanította: Ének, Rajz, Írás
Olvasás ki részéről érezted azt, hogy nem szeret, melyik tantárgyat tanította:
- e./ a család rendezetlensége, együttélési zavara,
- f./ a szorgalom hiánya
- g./ az önbizalom hiánya
- h./ szeretsz-e iskolába járni? igen - nem
- i./ hány órai munkát végzel a családban naponta? 6
- j./ szüleid rendszeresen - időszakonként - vagy rendszeretlenül ellenőrzik az iskolai és az otthoni munkádat?
- k./ vannak-e céljaid? igen - nem
mi szeretnél lenni? 'Cukrázdás

Másolat az Apátfalva 21. számú kérdőívéről:

A gyermekek véleménye a bukásuk okairól:

/a válaszokat aláhúzással kérjük jelölni!/
/

- a./ hágyon nehezen tanulok és gyorsan elfelejtem a leckét
- b./ testi és idegrendszeri gyengeség
- c./ milyen körülmények között tudtal volna jobb eredményt elérni az iskolában? /pl. ha többet magyaráztak volna, ha többet szemléltettek, kísérleteztek volna? ha a testvéremre nem kelet volna vigyátni
- d./ az iskolában ki értett meg és ki szeretett téged tanáraid közül, melyik tantárgyat tanította: Gyakorlati foglalkozás ki részéről érezted azt, hogy nem szeret, melyik tantárgyat tanította: fogalmazás
- e./ a család rendezetlensége, együttélési zavara,
- f./ a szorgalom hiánya
- g./ az önbizalom hiánya
- h./ szeretsz-e iskolába járni? igen - nem.
- i./ hány órai munkát végzel a családban naponta? 4 óra
- j./ szüleid rendszeresen - időszakonként - vagy rendszertelenül ellenőrzik az iskolai és az otthoni munkádat?
- k./ vannak-e céljaid? igen - nem
mi szeretnél lenni? jegy kezelő

Másolat a Magyarcsanád 4. számú kérdőívéről:

A gyermekek véleménye a bukásuk okairól:

/a válaszokat aláhúzással kérjük jelölni/

- otthon megtanulom a lecsket mire iskola jövök
a./ nagyon nehezen tanulok és gyorsan elfelejtem a leckét nem
tudom
- b./ testi és idegrendszeri gyengeség sokszor beteg vagyok
- c./ milyen körülmények között tudtál volna jobb eredményt elérni az iskolában? /pl. ha többet magyaráztak volna, ha többet szemléltettek, kísérleteztek volna? azért mert nem figyeltem oda
- d./ az iskolában ki értett meg és ki szeretett téged tanáraid közül, melyik tantárgyat tanította: Élővilágot
ki részéről érezted azt, hogy nem szeret; melyik tantárgyat tanította: Történelem testnevelés
- e./ a család rendezetlensége, együttélési zavara, apukám mindig nem szereti hogy tanulok
- f./ a szorgalom hiánya
- g./ az önbizalom hiánya nem merek felelni mert felek a tanártól
- h./ szeretsz-e iskolába járni? igen - nem
- i./ hány órai munkát végzel a családban naponta? 5 órát
- j./ szüleid rendszeresen - időszakonként - vagy rendszertelenül ellenőrzik az iskolai és az otthoni munkádat?
- k./ vannak-e céljaid? igen - nem
mi szeretnél lenni? ovonó

Másolat a Magyarcsanád 27. számú kérdőívéről:

A gyermekek véleménye a bukásuk okairól:

/a válaszokat aláhúzással kérjük jelölni! /

- Otthon megtanulom a leckét amire jövök iskolába elfe-
a./ nagyon nehezen tanulok és gyorsan elfelejtem a leckét lejtem
- b./ testi és idegrendszeri gyengeség
- c./ milyen körülmények között tudtál volna jobb eredményt elérni az iskolában? /pl. ha többet magyaráztak volna, ha többet szemléltettek, kísérleteztek volna? Ha nem vés-
tek volna össze annyiszor anyuék.
- d./ az iskolában ki értett meg és ki szeretett téged tanáraid közül, melyik tantárgyat tanította: Az elővilágot
Földrajzot, Ének ki részéről érezted azt, hogy nem szeret, melyik tantárgyat tanította: Történelem, Fizika,
Számtan
- e./ a család rendezetlensége, együttélési zavara,
- f./ a szorgalom hiánya
- g./ az önbizalom hiánya
- h./ szeretsz-e iskolába járni? igen - nem
- i./ hány órai munkát végzel a családban naponta? 10 órát
- j./ szüleid rendszeresen - időszakonként - vagy rendszertelenül ellenőrzik az iskolai és az otthoni munkádat?
- k./ vannak-e céljaid? igen - nem
mi szeretnél lenni? Postás nő

Másolat a Maroslele 17. számú kérdőívéről:

A gyermekek véleménye a bukásuk okairól:

/A válaszokat aláhúzással kérjük jelölni!/
/

- a./ nagyon nehezen tanulok és gyorsan elfelejtem a leckét
- b./ testi és idegrendszeri gyengeség
- c./ milyen körülmények között tudtál volna jobb eredményt elérni az iskolában? /pl. ha többet magyaráztak volna, ha többet szemléltettek, kísérleteztek volna? Ha igazságosak letek volna
- d./ az iskolában ki értett meg és ki szeretett téged tanáraid közül, melyik tantárgyat tanította: Földrajz
Magyar ki részéről érezted azt, hogy nem szeret, melyik tantárgyat tanította: Számtan
- e./ a család rendezetlensége, együttélési zavara,
- f./ a szorgalom hiánya
- g./ az önbizalom hiánya
- h./ szeretsz-e iskolába járni? igen - nem
- i./ hány órai munkát végzel a családban naponta? 4
- j./ szüleid rendszeresen - időszakonként - vagy rendszertelenül ellenőrzik az iskolai és az otthoni munkádat?
- k./ vannak-e céljaid? igen - nem
mi szeretnél lenni? Varrónő

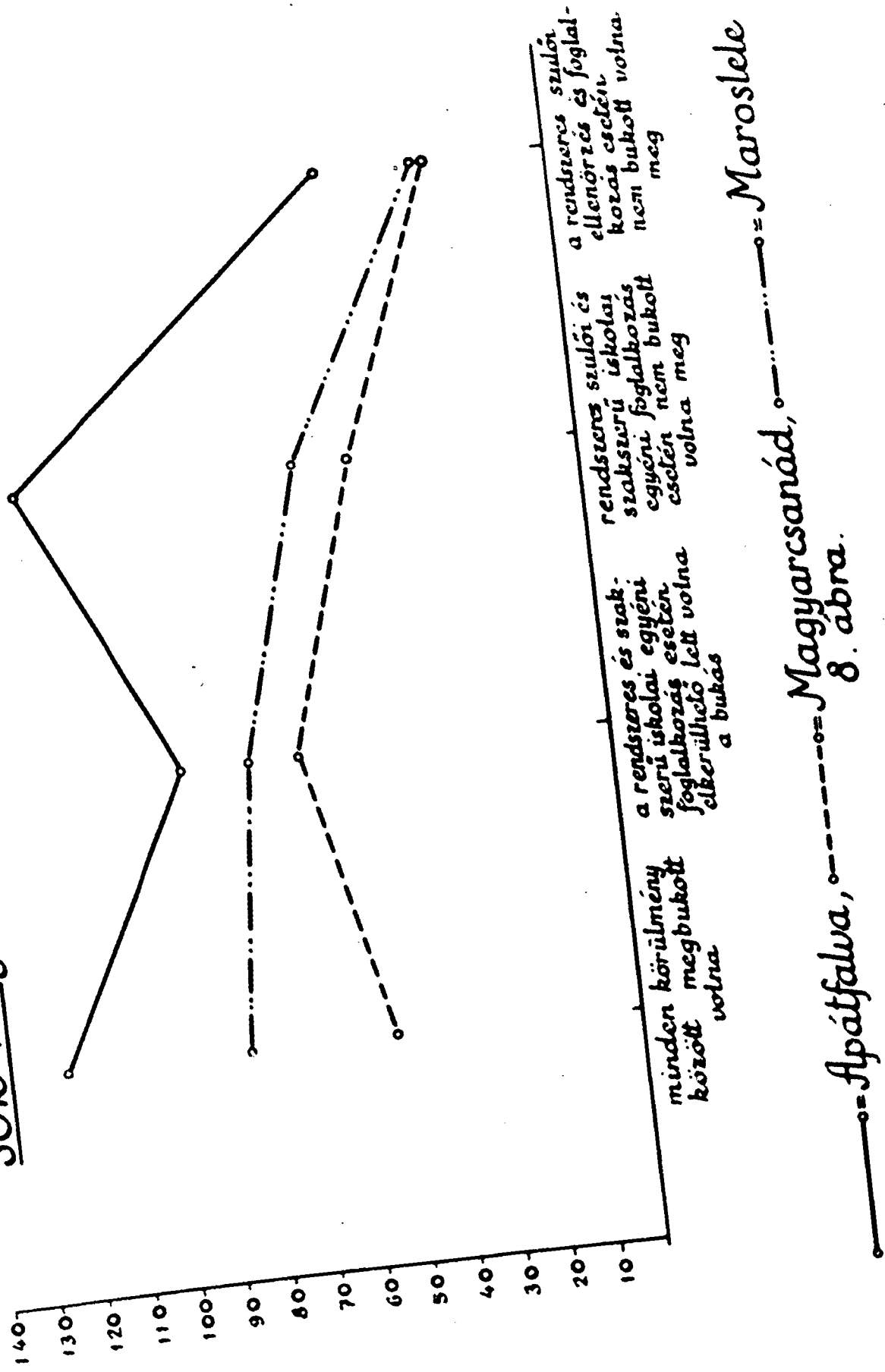
8.

Az általános iskolák igazgatóságainak véleménye a bu-
kások megelőzéséről

<u>1-4.osztályok:</u>	Apátfalva	Maroslele	Magyarcsanád	Összesen
- minden körülmény között megbukott volna	126	52	84	262 /30,9%/
- a rendszeres és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén elkerülhető lett volna a bukás	92	69	78	239 /27,0%/
- a rendszeres szülői és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén nem bukott volna meg	125	50	62	237 /26,8%/
- a rendszeres szülői ellenőrzés és foglalkozás esetén nem bukott volna meg	50	29	30	109 /15,3%/
összesen:	393	200	254	847

<u>5-8.osztályok:</u>				
- minden körülmény között megbukott volna	32	38	21	91 /12,6%/
- a rendszeres és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén elkerülhető lett volna a bukás	108	48	76	232 /32,1%/
- a rendszeres szülői és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén nem bukott volna meg	155	56	92	303 /41,8%/
- a rendszeres szülői ellenőrzés és foglalkozás esetén nem bukott volna meg	20	22	56	98 /13,5%/
összesen:	315	164	245	724

Az iskolák igazgatóságainak véleménye a bukk sok megelőzéséről. (alsó tagozat)

— Apátfalva, — Magyarcsanak, — Maroslele

Magyarcsanak, 8. abra.

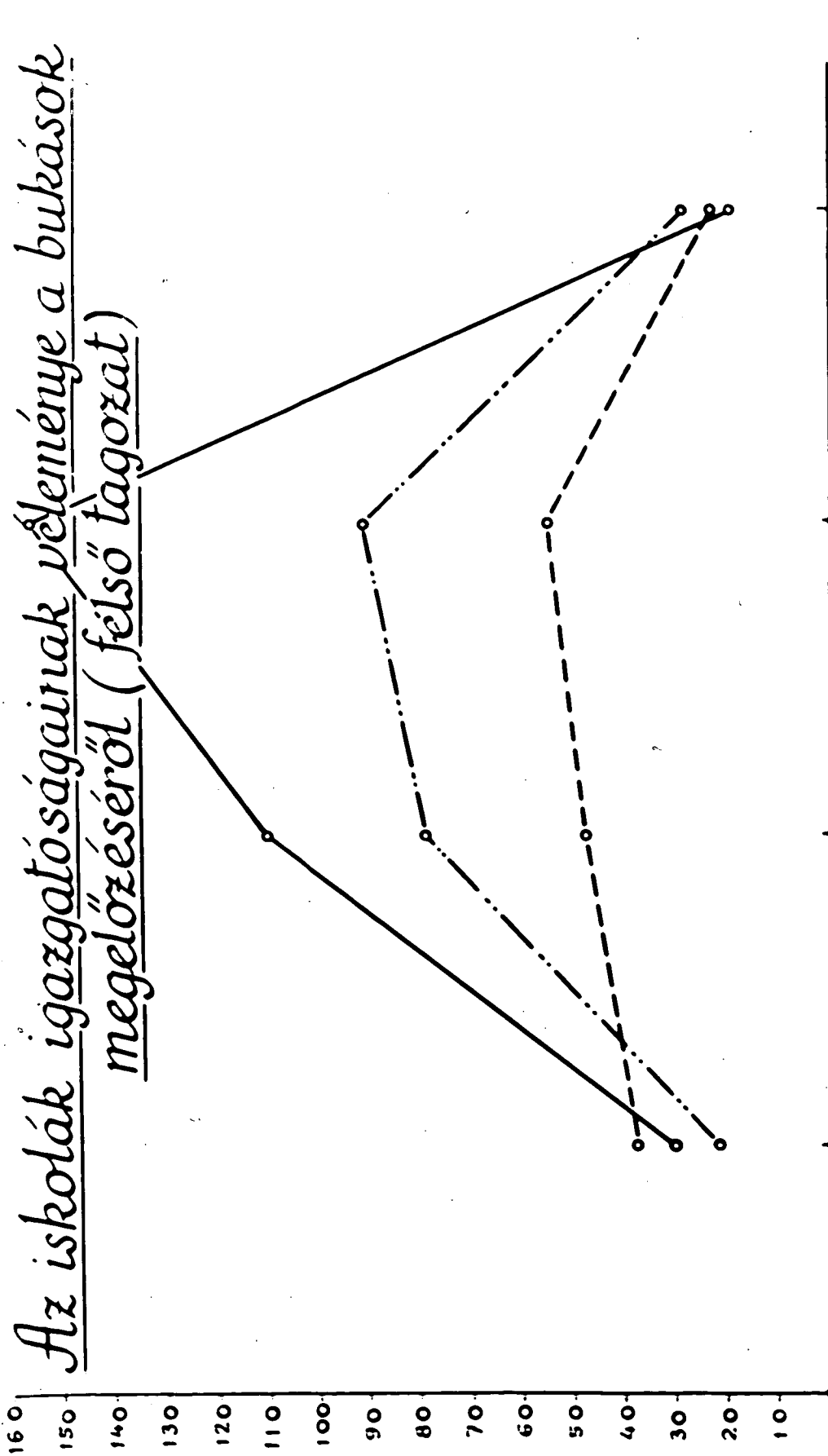
<u>1-8.osztályok:</u>	Apátfalva	Magyarcsanád	Maroslele	Összesen
- minden körülmény között megbukott volna	158	90	105	353 /22,5%/
- a rendszeres és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén elkerülhető lett volna a bukás	200	117	154	471 /29,9%/
- a rendszeres szülői és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén nem bukott volna meg	280	106	154	540 /34,4%/
- a rendszeres szülői ellenőrzés és foglalkozás esetén nem bukott volna meg	70	51	86	207 /13,2%/
összesen:	708	364	499	1.571

Mindhárom községben az általános iskolák igazgatói alapos ismerősei a bukott tanulóknak és a családi környezetüknek. Apátfalva és Magyarcsanád községben Varga Sinka József, illetve Török Miklós igazgatók a felszabadulás óta a községben tanítanak, Gellérthegyi István igazgató több mint 13 éve dolgozik az általános iskolában Maroslelén. Az általános iskolák igazgatóitól a következő adatokat kaptuk a bukások megelőzését illetően: /8, 8/a, 8/b. ábrák/

1./ az alsó tagozatban a bukott tanulóknak 30,9 %-a /262 fő/, a felső tagozatban pedig 12,6 %-a /91 fő/ megbukott volna minden körülmény között, összesen tehát: 353 tanuló /22,5%/

2./ az 1.571 bukott tanuló közül 1.218 /77,5%/ nem bukott volna meg, ha az iskola - ezen a vezetőszerp a jelen esetben a szülők alacsony képzettsége miatt - és a szü-

Az iskolák igazgatóságainak véleménye a bukások megelőzéséről (felső tagozat)

minden körülmény között megbukott volna

a rendszeres és szab- szerű iskolai egyéni foglalkozás esetén elkerülhető lett volna a bukás

a rendszeres szülői és szakszerű iskolai egyéni foglalkozás esetén nem bukkott volna meg

rendszeres szülői ellenőrzés és foglalkozás esetén nem bukkott volna meg

—○— Apátfalva, ○—○— Magyarcsanak, ○—○— Maroslele
8/a ábra.

lői ház mindent megtett volna a gyermekek adottságainak kibontakoztatásához és a képességek fejlesztésére.

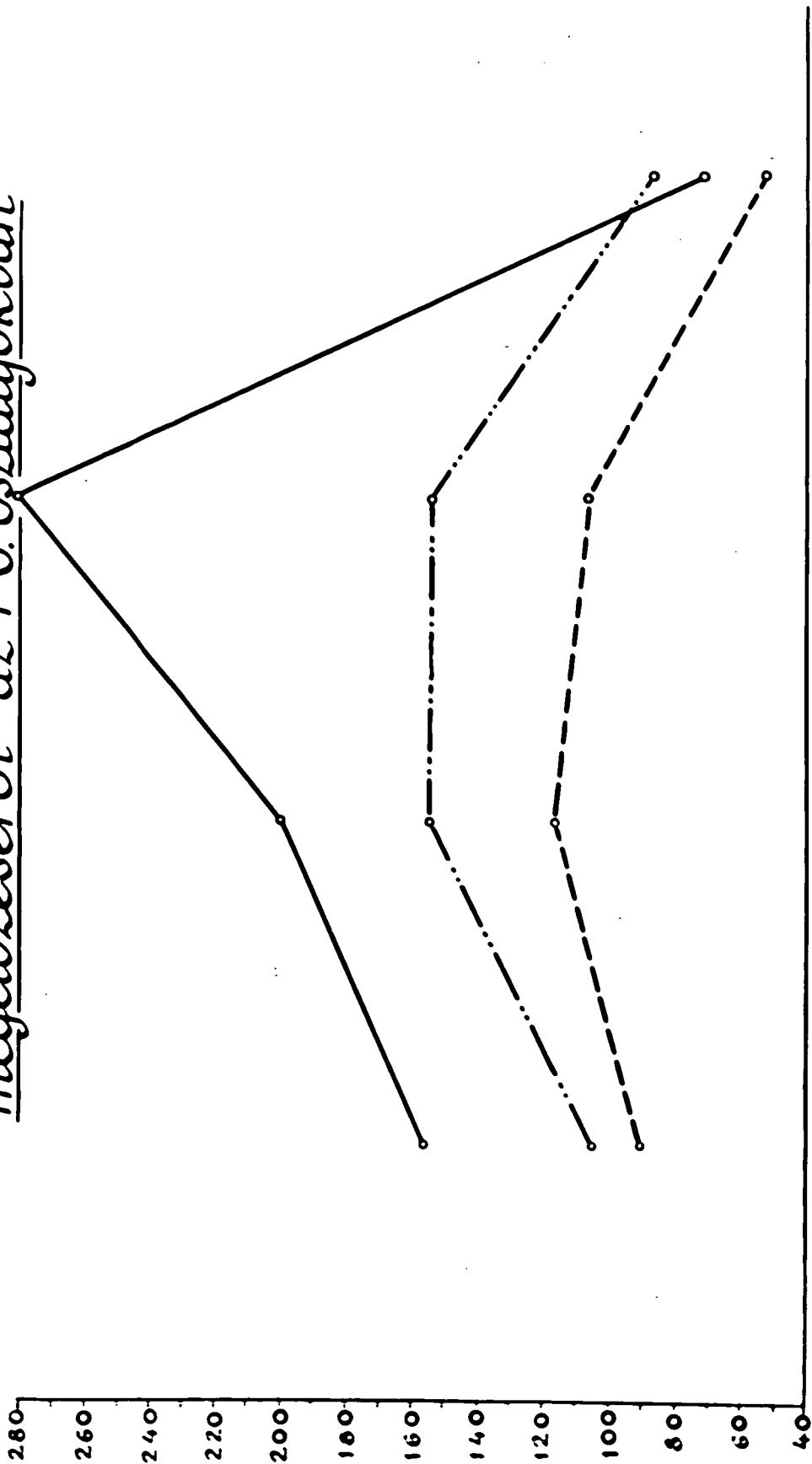
Ezek az adatok is jelzik az általános iskola és a szülői ház feladatát, felelősségét a gyermekek képességeinek - általános és speciális - kibontakoztatásában. Ugyanis a családok többségénél hiányzik még ma is a gyermek helyes napirendjének a kialakítása és betartása, a rendszeres otthoni szülői ellenőrzés és foglalkozás. Köztudott, hogy az általános iskola csak a szülői házzal együttesen, közösen tudja csak eredményesen a feladatát megvalósítani.

Ezért fontosnak tartjuk azt a tevékenységet a nevelők részéről, amikor a tanuló ellenőrző könyve útján gyakran értesítik a szülőket a kapott osztályzatokról. A kölcsönös informálódás így jobban biztosított lesz. Sajnos felméréseink során több olyan nevelővel találkoztunk, akik a fent említett munkát elhanyagolják. Az ezzel kapcsolatos észrevételeinket az alábbi kimutatások is tükrözik: a kiszombori Dózsa György Általános Iskola Igazgatóságának a 318/1966. sz. jelzése szerint - amit a művelődésügyi osztály felé küldtek - az 5/a osztályban a felmérés egyik legkiri-
vőbb megállapítása a következő:

A tanuló neve		számtan	földrajz	magyar
A. József	On:	14	-	32
	Ek:	1	-	20
B. Ferenc	On:	13	-	37
	Ek:	2	-	24
M. András	On:	-	10	-
	Ek:	-	1	-
A tanárok nevei		V.A.	J.L.	T.S.-né

Jelmagyarázat: On: = az osztálynaplóban található jegyek száma,
Ek: = a tanuló ellenőrző könyvében található jegyek száma.

Az iskolák igazgatóságainak véleménye a bukások megelőzéséről az 1-8. osztályokban

minden körülmény között megbukott volna

a rendszeres és szakzerű iskolai egyéni foglalkozás esetén elkerülhető lett volna a bukás

a rendszeres szülői ellenőrzés és foglalkozás esetén nem bukkott volna meg

—○— = Apátfalva, ○—○— = Magyarcsanak, ○—○— = Maroslele
8/b. ábra.

Apátfalva községben az 1968/69-es tanév II. félévében végeztük el az előző tárgykörből felmérésünket, amelynek az eredménye:

A tanuló neve		számtan	földrajz	magyar
K. István 5/a	On:	5	3	9
	Ek:	3	-	3
B. Julianna 5/a	On:	5	6	13
	Ek:	1	2	6
K. Sándor 5/b	On:	9	7	14
	Ek:	4	5	11
A tanárok nevei		B.S.	B.S-né	B.M-né B.J-né
Sz. Anna 6/a	On:	14	7	13
	Ek:	11	1	11
S. Julianna 6/b	On:	14	7	17
	Ek:	19	4	18
A tanárok nevei		B.I-né	B.S-né	S.V. B.M-né

Magyarszanád községben szintén e tanév második felében 6. osztályban hasonlítottuk össze az osztálynaplóban található jegyeket a tanuló ellenőrző könyvébe beírtakkal, az eredmény 2 tanulónál:

A tanuló neve		számtan	földrajz	magyar
T. Tibor	On:	11	5	13
	Ek:	7	4	8
V. Zoltán	On:	5	10	13
	Ek:	3	8	7
A tanárok nevei		V.I.	V.J-né	M.A-né

Maroslele községben két 7. osztályos tanulónál végeztük el az összehasonlítást az osztálynaplóba és az ellenőrző könyvbe beírt jegyek vonatkozásában az 1968/69-es tanév második felében:

A tanuló neve		számtan	földrajz	magyar
K.Sándor 7/a	On:	10	4	14
	Ek:	9	3	6
Sz.Ferenc 7/b	On:	10	7	13
	Ek:	9	3	6
A tanárok nevei		B.I.	N.J-né	V.M-né

Az összehasonlításokat azért végeztük el számtan, földrajz és magyar tárgyak esetében, mert a felmérésünk időszakában e három tárgyból buktak meg legtöbben a tanulók közül.

Az osztálynaplóba beírt, de a tanuló ellenőrző könyvébe be nem írt osztályzatok sok problémát okozhatnak a tanár-diák, vagy a tanár-szülő viszonyában is. Valójában a szülők jelentős része - különösen az alsó tagozatban - várja a visszajelentést az osztályzatok formájában a nevelő részéről gyermeke tanulmányi eredményére vonatkozóan. A szülők többsége a legtöbb esetben csak a tanuló ellenőrző könyvébe beírt jegyekkel számol, jólehet akkor is adódhat probléma, ha a nevelő minden jegyet beír, mert a tanulók és a szülők rendszerint mechanikusan számolják ki a várható félévi, vagy az év végi osztályzatok értékét és ha nem azt kapja a tanuló - amit előre kiszámoltak - akkor a kifogások egész sora elindul a szülői háztól.

Az általános iskolák igazgatóságai és a nevelőtestületek igyekezzenek még több segítséget adni a lehetőséghez mérten a tanulmányi téren hátrányos környezetben lévő tanulóknak - a fizikai dolgozók gyermekeinek - hogy ezek is időben és eredményesen fejezzék be az általános iskolai tanulmányaikat./ a tanulói személyiség alapos megismerése és sokoldalú fejlesztése, az oktató-nevelő munka minőségének és hatékonyságának emelése, a pedagógia és a pszichológia szakirodalmában való fokozottabb elmélyü-

lés, korrepetálás, jobb kapcsolat kialakítása a szülői házzal, jó tanulási módszerek tanácsolása a tanulóknak fel stb./

Általánosnak mondható, hogy a vizsgált községekben a bukkott tanulók nem ismerik a tanulás legeredményesebb formáit. A legtöbben mereven elválasztják egymástól a szorosan összetartozó írásbeli és szóbeli feladatokat. A tanulást a legkönnyebb munkával kezdik, s így a legnehezebb tantárgyra kevés idő jut. Nem látják az összefüggéseket a részek között, nem tudják megkülönböztetni a lényegest a lényegtelenről. A probléma csak fokozódik azzal, hogy legtöbben közülük csak a tanítási órán hallottakra épít, annak ellenére, hogy a falusi gyermekek kevesebbet tanulnak, mint pl. a városiak. Ezért az iskolának, az osztályfőnöknek és a szaktanároknak az a feladata, hogy a tanulókat megismerve tanácsokat tudjon adni a tanulás legeredményesebb formáira. Egy-egy jó megnyilatkozásukért bátran dicsérjük meg tanulóinkat, ezzel fokozzuk az önbizalmát. A tanítási órákon az új anyag feldolgozása érdekes módon történjen, s ezzel a tanulókat is érdekeltté tesszük.

A sikerélmény kedvező motivációt nyújt az otthoni tanuláshoz, de az iskolai kudarc ellenkezőleg hat, letöri a tanulóknak munkakedvét, nem tanulnak szívesen. "A sikertelenség általában megnehezíti a további munkát és pszichológiailag szubjektíve nehezebbé teszi, mint amilyen az objektív lenne" [†]

A jó felelet és dicséret szinte erőt önt a gyermekbe, a hangulata és a kedélyállapota is kitűnő lesz. A tanulóknak önbizalma, biztonságérzete nő, a tanulási kedvük fokozódik, megszeretik azt a tárgyat, amiből a dicséretet kapták és ezen keresztül a nevelőt is.

A nevelőknek az osztályozást nagyobb körültekintéssel kell végezniük és jobban kell ügyelniük magatartásukra, amíg a tanuló felel. Nem mindegy ugyanis, hogyan reagál a tanulóknak feleleteire,

[†] Sz.L. Rubinstein: 1964. Az általános pszichológia alapjai. Második kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest 1964. 881. lap.

mennyiben segíti vagy gátolja a tudásuk kifejtését. Ne "skatulyázzuk" be a tanulókat - hiszen ezzel lezárjuk a fejlődés lehetőségét náluk - mert ezáltal az igény szintjük és az önértékelésük is alacsonyra válik.

Nem megnyugtató a szakos tanítás sem a felső tagozatban százalékos arányban kifejezve, ezt bizonyítja a következő kimutatás is az általános iskolák statisztikai lapjai alapján az 1961/62-es tanévektől kezdődően:

Tanévek	Apátfalva	Magyarcsanak	Maroslele
1961/62	79,1%	62,8%	54%
1962/63	72%	63%	66%
1963/64	73%	73%	73%
1964/65	65,4%	49,1%	64%
1965/66	76,8%	85,8%	60%
1966/67	75,2%	66,5%	60%
1967/68	76%	73,9%	61%
1968/69	74,4%	62,2%	56,4%

Maroslele és Magyarcsanak községekben tovább kell javítani a szakos tanítást a felső tagozatban. Pályázat útján lehetőleg olyan szakos nevelőket kell biztosítani az általános iskolák részére, amelyből a szervezési okirat szerint is hiány van. Törekedni kell továbbá arra is az illetékes szerveknek, hogy viszonylag állandó tantestületek működjenek községeinkben./szolgálati lakás biztosítása, a nevelő anyagi és erkölcsi megbessülése stb/

A tanulmányi téren hátrányos helyzetben lévő tanulók rendszeres és folyamatos foglalkozására még több nevelőt kell megnyernünk - addig is, míg fokozatosan csökkentik a nagy osztálylétszámokat és a nevelők kötelező heti óraszámát - és az e téren évek óta jó eredményt elért nevelőket jobban kell népszerűsíteni a me-

gyei és az országos sajtótermékekbe, a rádióba, a televízióba, sőt véleményünk szerint a jutalmazás, a rendkívüli feljebb sorolás, miniszteri és kormánykitüntetés adásáról sem szabad megfeledkezni az illetékes szerveinknek.

Tanácsainknak a gazdasági eszközök elosztása alkalmával nagyobb összegeket kell juttatniok iskoláink számára - különös tekintettel a körzeti iskolákra - ugyanis ma a korszerű iskola fogalmához szorosan kapcsolódik a korszerű iskolai létesítmények és eszközök. E téren mintha stagnálás lenne tapasztalható a felméréseink alapján, megvizsgáltuk a 3 községben a számtan, földrajz és a magyar tantárgyak szakleltárait, készletnyilvántartását az év végi zárszámadások tükrében - azért választottuk a fent említett 3 tantárgyat, mert a vizsgált időszak alatt ezekből buktak meg a legtöbben - s az e téren jelentkező problémát legjobban Apátfalva községben találjuk:

<u>Apátfalva</u>	1966.XII.31.	1967.XII.31.	1968.XII.31.
számtan	3.613 Ft	3.715 Ft /+102 Ft/	4.136 Ft /+421 Ft/
földrajz	13.778 Ft	16.608 Ft /+2830 Ft/	16.608 Ft / - /
magyar	20.826 Ft	22.169 Ft /+1343 Ft/	22.958 Ft /+789 Ft
összesen:	38.217 Ft	42.492 Ft /+4.275 Ft/	43.702 Ft /+1.210 Ft/

Apátfalva községben nincs pl. annyi felszerelés számtanból, hogy a tanulók az órán kisebb csoportokban önállóan végezhetnének kísérleteket illetve méréseket, vagy földrajzból nincs elegendő térkép, ugyanis az iskola 7 különböző helyen van.

A másik két községben sem tartjuk elegendőnek a különböző szer-
tárak fejlesztésére fordítható - költségvetésekben biztosított -
beszerzési összegeket.

Kétségtelen az a tény is, hogy "A falusi iskolák mérhe-
tetlenül sokat fejlődtek, a multhoz képest talán a legtöbbet. De
természetesen még mindig erősen elmaradnak a városi iskoláktól.
Most, amikor célul tűztük ki, hogy a következő években a falu
népe szociális ellátottságában és életszínvonalában tovább köze-
lítsen a munkásokéhoz, erőfeszítéseket kell tennünk, hogy a falu
iskolája és a parasztság kulturális ellátottsága terén is nagyobb
lépéseket tehessünk előre" +

ÖSSZEFOGLALVA: felmérésünk alapján az 1.571 bukott tanu-
ló esetében nem igazolódott be Fromberger vizsgálatának eredmé-
nye, amit Nyugat-Nemetsországban végzett el, ahol ugyanis a meg-
kérdezett tanítók az előforduló bukásoknak mintegy 60 %-át azzal
indokolták, hogy a tanulók képességei nem elégségesek a tanulmá-
nyok sikeres elvégzéséhez.

Az 1.571 bukott tanuló közül 1.150-1.220 fő /73-77%/ rendelkezett
azokkal a képességekkel, amik elengedhetetlenül szükségesek az e-
redményes tanuláshoz, de hogy mégsem tudtak eleget tenni az isko-
la felőlük által támasztott követelményeknek az elsősorban a csa-
ládi és az iskolai ártalmak miatt volt. A tanulói személyiség nem
fejlődhetett megnyugtatóan az ingerszegény környezet miatt.

Az iskolai teljesítményekre a vele született hajlamoknak
sem olyan döntő szerepük van abban, hogy a gyerekek eleget tud-
nak-e tenni az iskolai követelményeknek vagy sem. Vizsgálódásaink
alapján nem igazolódott be, hogy az iskolai kudarc kizárólag a
tehetségtől függ az általános iskolában. Az iskolai teljesítmény
létrejötté és színvonala - így természetesen a bukás is - attól

---

* Tanácskozott az Országgyűlés - Dr. Orbán Lászlónak, a művelő-
désügyi miniszter első helyettesének felszólalása - 1967. Köz-
nevelés - XXIV. évfolyam - 1. szám. 1968. január 12. 2. lap.

függött döntően, hogy a tanuló környezete / a családi és az iskolai / mennyire segíti elő a gyermekeknek adottságainak képességekké való kibontakoztatását.

Az általános értelmi teljesítmények alapján szolgáló képességek fejlesztése mellett jobban kell törekednünk a speciális képességek fejlesztésével is. A speciális képességek is igen fontosak - hiszen viszonylagos önállósággal bírnak - de mégis az ember általános tehetségének a részei. A tehetség területén is érvényesül az egész és a részek dialektikája. A tehetség fejlesztéséhez idejekorán /óvodáskorban/ hozzá kell kezdenünk, s nem középiskolákban vagy az egyetemeken.

Szorgalmazni kell lehetőleg, hogy minél több gyermek vegye igénybe a napközi otthonokat - a férőhelyek számát is szükséges növelni a népgazdaság teherbíróképességeinek figyelembevételével - és tovább kell folytatni nevelőinknek a korrepetálásokat, a tanulókkal való egyéni foglalkozásokat. Korszerű óravezetéssel kényszerítsük rá a tanulókat az óra anyagának elsajátítására, továbbá a tananyag alapos és hatékony gyakorlatával. Erőteljesebben ismerjük meg tanulóinkat, mert csak így tudjuk formálni őket a társadalmi igényeknek megfelelően. Állandóan fokozni kell a pedagógiai-politikai műveltségünket, de hasonló a feladatunk a szülők körében is.

Az iskolareform feladatait hatékonyan és eredményesen csak az iskola és a családi ház még szorosabb együttműködésével lehetséges. A közös tevékenységben a vezetőszerp az iskoláé, ebből következik: a közeljövőben az oktató-nevelő munka színvonalát erőteljesen javítani kell - az iskola ártalmakat minimálisra csökkenteni, illetve megszüntetni - hogy minél több hátrányos helyzetben lévő és családi ártalmak között élő tanuló eredményesen tudja befejezni időre az általános iskolai tanulmányokat.

IV.

A pedagógiai kísérletek bemutatása és a következtetések levonása

1./ Az óvodában:

Köznevelési intézményrendszerünk legalsó láncszeme az óvoda, s itt megkezdődik a gyermekek intézményes nevelése az iskoláskort megelőző életkorban. Az óvoda az első nevelési intézmény, amely a társadalom nevelési célkitűzéseit intézményesen követi, sajátos feladatokat hárít az óvodai nevelésre. Szakképzett pedagógus irányítása alá kerülnek a gyermekek és a tervszerű foglalkozások keretében megkezdődik a gyermekek oktatása is. Ebben a korban intenzívebben kezdik megismerni az öt körülvevő világot, s ez az időszak különösen jelentős a személyiség alakulása szempontjából. Előtérbe kerül az óvoda iskolára való előkészítő pedagógiai funkciója, igyekszik olyan személyiségjegyeket kialakítani az óvodáskorban a gyermekekben, amely megkönnyítik számukra az iskolai tanulmányok végzését.

Az óvoda iskolára való előkészítő szerepe a következőkben nyilvánul meg:

- a./ előkészíti a gyermekeket az iskolai közösségi életre, fegyelmezetté teszi őket, kialakítja bennük az önállóságot és az aktivitást,
- b./ elősegíti, hogy a gyermekekben helyes viszony alakuljon ki a tanuláshoz, felkelti az érdeklődésüket a valóság jelenségei iránt, a megismerés és a tanulás iránti vágyat,

c./ törekszik az iskolai tanulmányokhoz szükséges pszichikai sajátosságok kialakítására, hozzászoknak a megfigyeléshez, a figyelem összpontosításához, a gondolkodás és a beszédképességük is fejlődik, továbbá kialakítja bennük azokat a jártasságokat, készségeket, amelyek a további ismeretek szerzését megkönnyítik.

Az óvoda feladata az tehát, hogy a gyermekeket úgy nevelje, hogy azok maximálisan eleget tudjanak tenni az általános iskola által támasztott kezdeti követelményeknek. Az iskolára való előkészítés funkciója csak akkor válik teljessé, amikor már gyakorlatilag valamennyi gyermek az óvodából lép át az általános iskola első osztályába, s így majd a megalapozó funkció az általános iskolai nevelésben szerves folytatásra talál.

Az óvodai oktatásban jelentős hatása van a játéknak, az oktatás maga is játékos jellegű, amely a játék motivációs bázisára támaszkodik. Az óvodai oktatás sajátos funkciója abban rejlik, hogy kibontakoztatja a tanulást mint tevékenységet és előkészíti a gyermeket az iskolai tanulásra. Az óvodai oktatás az óvodás gyermekek különböző tevékenységeihez kapcsolódik és a tevékenységeket az ismeretek, a jártasságok és a készségek elsajátításának szolgálatába állítja.

Területünkön az óvodák iskolára való előkészítő funkciója sem teljes, mert az általános iskola 1. osztályába lépő tanulók közül mintegy 42-45 %-a járt csupán óvodába.

Az Apátfalva II. számú napközi otthonos óvodában - vezetőóvónő: Szabó Józsefné - és a Magyarcsanádi időszakos napközi otthonos óvodánál - vezetőóvónő: Jesity Lázárné - az 1968/69-es

tanévben a következő kísérletet végeztük el a vezetőóvónők segítségével: 5-5 óvodáskorú gyermek /5 évesek/ esetében - akiknél a családi helyzet rendezetlen és az otthoni környezetük nem biztosítja a személyiségük nyugodt fejlődését - kíváncsiak voltunk annak az eredményére, hogy milyen eredményt hoz a vezetőóvónők 3 hónapos tervszerű oktató-nevelő munkája. A kísérlet 1968. október közepén indult be és 1969. január végén zárult.

A vizsgálatot a következő szempontok alapján végeztük:

- 1./ - az érzékelés szintje /szinérzékelés/
a parancsteljesítés foka,
- 2./ - képösszerakás, képről való beszélgetés,
- 3./ - figyelemvizsgálat, hasonlítás alakzatokról,
- 4./ - emlékezet szintje
mesetörténet megjegyzése, mondatismétlés
- 5./ - manupulációs kísérletek, labdajátékok, kombinációs készség szintje,

A 10 óvodáskorú gyermek közül egy kivételével a 3 hónapos óvónői egyéni foglalkozás után figyelemreméltó javulást tapasztaltunk mindkét óvodában a feljegyzések alapján is. Ez azt bizonyítja, hogy mind az óvodában, mind az iskolában többet kell egyénileg foglalkozni a tanulmányi téren hátrányos helyzetű tanulókkal, illetve azokkal, akiknél a családi helyzet rendezetlen, mert csak nevelői segítséggel tudnak eleget tenni a feljuk támasztott követelményeknek.

A hátrányos helyzet már óvodáskorban is jelentkezik, s ezt a hátrányt ha nem szüntetjük meg, akkor a gyermek magával viszi az iskolába, ezért az okokat már az óvodáskorban kell lehetőleg minimalisra csökkenteni a lehetőségekhez képest, tehát a gyermekekkel történő egyéni foglalkozások idejét növelni kell mind az óvodákban, mind az általános iskolákban.

A korábban említett 2 óvodában történő kísérletek eredményeiről az alábbiak számolunk be:

1./ Apátfalva II. sz. óvoda: a kísérletben résztvevő 5 tanuló

otthoni körülményeinek rövid ismertetése:

- 1./ J.J. négyen vannak testvérek, a cigánytelepen élnek eléggé rossz anyagi körülmények között,
- 2./ G.M. ketten vannak testvérek, egy szobában lakik az az egész család. Édesapja iszákos, otthon több alkalommal jelenetet rendez a gyermekek jelenlétében.
- 3./ N.Gy. egyedül van, testvére nincs. Szülei különváltan élnek. Édesanyja vidékre jár dolgozni, nagymamája gondoskodik róla, az apja iszákos volt.
- 4./ Gy.L. hárman vannak testvérek, a cigánytelepen élnek. Szüleik vidékre járnak dolgozni, s a gyerekek óvodából, iskolából hazatérve sok esetben az utcán tartozkodnak, mivel a szülők csak később érkeznek haza a munkából.
- 5./ V.F. hárman vannak testvérek. Édesapja iszákos, több esetben voltak már külön.

Óvónői fejegyzések:

1968. október

1969. január

Képről való beszélgetés:

Ma képolvasás volt a kutyáról. A gyermekek nagy része szépen bekapcsolódott a foglalkozásba. A fent feltüntetett gyereket különös gonddal figyelemmel látunk a képen? c. kérdésre Gy.L. felelte: "Kutyát, kutyaházat, fát" G.M. kiegészítette, hogy kutyátál is van a ház előtt. Az egész mondatban való felelés kissé nehezen megy. A tárgyakat felismerték a képen, csak kissé nehezen tudták a mondatot megalkotni. A képolvasás további részénél is a mondatalkotásnál adódtak problémák. Mire való a kutyátál? N.Gy. - abból eszik a kutya. Miért tartjuk a kutyát a ház körül? V.F. - hogy őrizze a házat. Hogy őrzi a házat a kutya? J.J. - ugat. Igen,

Ma ismét a kutyáról volt képolvasás. A képen látható tárgyakat, eszközöket ugyanúgy felismerték és megnevezték a gyermekek mint októberben, azonban gondolataikat már sokkal rendezettebben, bővebben tudták kifejezni. A mondatban való kifejezés terén az elmúlt 3 hónap alatt sokat fejlődtek. Nagyon sokat foglalkoztam a gyerekekkel külön-külön is, beszédüket szükség esetén állandóan javítottam, s megköveteltem tőlük, hogy gondolataikat egész mondatban fejezzék ki.

ha idegen közeledik a házhoz,
a kutya megugatja!
A mai foglalkozás alatt az
volt az észrevételem, hogy a
gyermek felismerik a képen
látható tárgyakat, eszközöket,
tudják továbbá azt, hogy mi
mire való /pl. a kutyatáliból
eszik a kutya/ azonban a már
említett gondatalkotás prob-
lémát jelent számukra.

2./ Magyarcsanád

- 1./ B.Zoltán: öten vannak testvérek, apja erősen italos,
anyja gyenge fizikumú.

1968.október

1969.január

1. Színek felismerése: hibátlan.

Parancsteljesítés: - a folyosóról hozd be Horváth Misi sapkáját /megoldotta/
- négy db széket tégy az asztalhoz /megoldotta/
- vetköztesd le a babát és add rá ezt a ruhát /a vetköztetés pontos volt, de az öltöztetése kínos/

2. Képösszerakás: nyuszt és kacsát ábrázoló képet vágtam 4 felé, a nyuszt másodszorra összerakta, a kacsát nem sikerült.

Kép nézegetésénél: nem sokat mond. Összeségében nem látja a képet. A képen ábrázolt figurát vagy tárgyat hosszas nézés után állapít meg. Pl. hóember, ház, fa.

3. Figyelemvizsgálat: kopogtatás: 1 - 2 pontatlanul megy, nem azonos, 1-1-1 pontos, 2-1-1 nem megy.

Összehasonlítás: karikák különböző elhelyezésével

jó.

elfogadható. Végrehajtja az utasításokat, megoldja a feladatokat.

nehézkésen megy részekből összerakni az egészet. Hosszu ideig próbálkozott vele, kevés segítséggel sikerült. A kép lovat ábrázolt, problémát jelentett az egyik lábának az elhelyezése.

szókincse nem túlságosan fejlett. Kifejezése szegényes. Kérésre, hogy "mit látsz a képen?" válasza: tehenet. Mi van a tehen mellett? Kisborju - a választókat ki kell huzni belőle.

egy-egy kopogtatást pontosan visszaad, de ha gyorsított, akkor nem megy. Pl.: 1 - 1 - 1 jól megy, de 2 - 1, vagy 1 - 2 az zavaró, nem sikerül. Számolásnál eredményes volt a sok gyakorlás. Ötös számkörben

próbálkoztunk. A három kártyát minden elhelyezésben kettőnek látta. Közösén megszámláltuk, hogy három, de amikor újra önállóan kellett megszámlálnia újra csak kettő volt.

4. Emlékezet: 3 számot mondj utánam: 9 - 10 - 6 válasz: 9-10-6.
7 - 4 - 2 válasz: 7-4-2
1 - 9 - 8 válasz: 1-9-8

mondatismétlés: hoztam képeket - válasz: jó.
tisztá zseb-
kendőm van - válasz: jó
ne csusz-
kálj a padlón - válasz: jó
Kati csukd
be az ajtót - válasz: jó

mesemondás: egy fiú elment világnak, talált egy madzsgot meg egy botot, ostort csinált belőle. Talált egy ládát is, benne volt a szárnak a füle.

5. Manipulációs készség: csomókötés jó, kombinációs készsége: a gyöngyfűzés lassan, szépen megy.

mindent megszámlal, darabonként is és felbontja az östöst. Pl. 2 szaloncukor meg 3 szaloncukor, az összesen 1-2-3-4-5.
A megszámlálható tárgy mindig jelen van, megfogható.

a feltett mondatokat, számokat elismétli, ez nem jelent problémát a gyermeknél

kicsit önállótlan. Tudja a mesét, de keveset mond róla. Kérdésre válaszolva mondja el. A mese szereplőit mind felsorolja. Azt is elmondja, ezek közül kit szeret és kire harragszik.
Szókincsgyarapításra szorul.

kézügyessége eléggé fejlett. Úgyesen rajzol, fűz, barkácsol.

A többi óvodáskorú esetében is - G. József, G. János és H. Mihály - hasonló fejlődés tapasztalható. Mindkét óvodában végzett kísérletek azt bizonyítják, hogy szükséges és kell azokkal az óvodáskorú gyermekekkel foglalkozni, ahol a család együttélési zavara mutatkozik. Amennyiben ezen gyermekeknek nem segítünk már óvodáskorban, akkor fennál annak a veszélynek a lehetősége, hogy az általános iskola 1 osztályában nem tudnak az iskolai követelményeknek eleget tenni, s ők is a bukott tanulók számát növelik.

Megjegyezzük, hogy a lehetőséghez mérten még nagyobb összeget kell biztosítani tanácsainknak az óvodai álló illetve a készletnyilvántartások körében tartozó felszerelések beszerzésére, ezek szükségesek az óvodai foglalkozásokhoz - de a meglévőket pedig jobban fel kell használni óvónőinknek az oktató-nevelő munkájuk során, pl. mindkét óvoda rendelkezik magnetofonnal, de még egyszersem vették fel a gyerekek beszélgetéseit, mesemondásait, nem játszották vissza részükre, rámutatva közbe az elkövetett hibákra - kevésnek tartjuk az évi beszerzési összegeket:

	Apátfalva II. számu óvoda /3 csoportos/	Magyarcsanád-i óvoda /2 csoportos/
1966.XII.31.	116.323 Ft.	58.000 Ft.
1967.XII.31.	122.702 Ft. /+ 6.379Ft/	65.900 Ft. /+7.900Ft/
1968.XII.31.	127.781 Ft. /+ 5.079Ft/	70.000 Ft. /+4.100Ft/

Megjegyezzük, hogy a feltüntetett Ft összegben az álló és készletnyilvántartásban tartozó eszközök Ft összege szerepel. A kimutatás szerint 1-1 óvodai foglalkozási csoport fejlesztési összege 2.300 Ft.

2./ Nevelőotthonban:

A csanádpalotai nevelőotthonban kísérletet végeztünk 1969. március hónapjában a nevelői magatartás hatását és következményét vizsgálva a tanulók tanulmányi eredményeire. Közelebb érdekelt bennünket, hogy a nevelő buzdító, dicsérő, segítő, vagy a folytonos bíráló, szidó, vagy a közömbös magatartása mérhető módon hogyan jelentkezik a tanulók iskolai teljesítményeire. A kísérletet az 5. osztályba indítottuk be 12 tanulóval - Medovárszki Ilona nevelő segítségével - 3 csoportra bontva őket, ügyelve arra, hogy azonos erők legyenek a csoportokban.

Az 5. osztály tanulói kivétel nélkül állami gondozott, közülük öten tulkorosak. Nehezen és kevés ideig tudnak koncentrálni. Helyesírásuk is gyenge, gyakran felcserélik a betűket, betűkihagyással írnak. A kívülről tanuló szabályokat nehezen és pontatlanul tanulják. Szókincsük szegényes és ezért a kifejező készségük is gyenge.

Számtanból a nagy számok írása nehézkes. Nem ismerik a helyi értékeket, a mértékegységek területén is sokat bizonytalankodnak. A vizsgálatot 1969. március 19-től április 2-ig tartottuk meg a különböző csoportoknál:

- az 1. csoportnál a kísérlet időszakában a tanulók pozitív jellemző tulajdonságait emelte ki csak a nevelő - pozitív motiváció - és állandóan buzdította és dicsérte őket,
- a 2. csoportnál a nevelő csak a tanulók negatív tulajdonságait emelte ki - negatív motiváció - és ezt kifejezésre is juttatta nap mind nap.
- a 3. csoport munkáját a nevelő közömbös szemléléssel figyelte, a tanulók munkáját nem értékelte

A kísérlet időszak alatt figyelemmel kísértük a tanulók iskolai és a nevelőotthoni viselkedését, sőt az utóbbit naponta értékeltük is. Megfigyeltük azt az időt is, amit a tanulók tanulásra fordítottak az egyes tárgyakból. Értékeltük a felkészülésüket az iskolai értékeléstől függetlenül is, s naponta osztályoztuk. A felkészülési idő mellett feljegyeztük azt is, hogy az egyes tantárgyakból mennyi házi feladatot kellett elkészíteni és szóban megtanulni.

Vizsgáljuk meg ezután csoportonként a tanulók magatartását a kísérlet időszaka alatt, a viszonyítást a félévkor kapott jegyekhez végeztük. A tanulók viselkedését, magatartását a foglalkozást vezető nevelők figyelték és a tanulási idő leteltével értékelték:

	Félévkor a magatartási jegyek	A kísérlet időszaka alatt kapott jegyek átlaga	
<u>I. csoport: /4fő/</u>			
M.J.	3	4,1	javitott
R.R.	4	4,1	javitott
B.I.	4	4,1	javitott
K.K.	4	5	javitott
átlag:	3,75	4,32	4 fő javított / +0,57/
<u>II. csoport: /4fő/</u>			
N.F.	3	3,6	javitott
P.J.	4	3,8	romlott
K.J.	4	3,6	romlott
H.J.	4	2,5	romlott
átlag:	3,75	3,37	1 fő javított 3 fő romlott / -0,38/

	Félévkor a magatartási jegyek	A kísérlet időszaka alatt kapott jegyek átlaga	
<u>III.csoport: /4fő/</u>			
T.Z.	3	3	változatlan
F.J.	3	2,9	romlott
D.Gy.	4	2,8	romlott
S.Z.	4	4	változatlan
átlag:	3,5	3,18	2 fő változatlan 2 fő romlott /-0,32/

Tanulmányi munka értékelése:

	Félévi iskolai tanulmányi eredmény	A kísérlet időszaka alatt kapott osztályzatok szám-	földrajz	ma-tyar	Az összes kapott jegyek átlaga	
<u>I.csoport: /4fő/</u>						
M.J.	1	3	2,75	3,16	3,0	javitott
R.R.	2,9	3,3	2,1	4	2,7	romlott
B.I.	3,4	3	4	3,9	3,6	javitott
K.K.	3,4	2	2,75	3,25	2,7	romlott
átlag:	2,67	-	-	-	3,0	2 fő jav. 2 fő roml. /+0,33/
<u>II.csoport: /4fő/</u>						
N.F.	1	1	1,25	2	1	változatl.
P.J.	2,9	3	1,5	2,6	2,4	romlott
K.Gy.	3,1	3	2,75	2	2,6	romlott
H.I.	2,6	2	3,1	2	1,9	romlott
átlag:	2,4	-	-	-	1,97	1 fő vál- tozatlan /-0,43/ 3 fő rom- lott

	Félévi iskolai tanulmányi eredmény	A kísérlet idősza- ka alatt kapott osztályzatok szám- föld- ma- tan rajz gyar			Az összes kapott je- gyek átla- ga	
<u>III. csoport: /4fő/</u>						
T.Z.	1,0	2,1	2,5	1	1	változatlan
F.J.	2,7	3,3	1	2,9	2,5	romlott
D.Gy.	2,9	1,5	2	3	2,6	romlott
S.Z.	3,4	3,5	3,1	4	3,2	romlott
átlag:	2,5	-	-	-	2,1 /-0,4/	1 fő válto- zatlan 3 fő rom- lott

A különböző csoportok tanulási idejének a mérése:

Számtan, magyar és földrajz tantárgyak területén végeztük el - mert e tárgyakból bukhatnak meg legtöbben a tanulók közül területünkön - az összehasonlítást az 1. és a 2. csoport között a kísérleti időszak második felében.

1./ magyar irodalom és nyelvtanból írásbeli és szóbeli feladatok:

1969. március 24.

- írásbeli: a tárgyas ragozás helyesírása, a tankönyvből a 76. feladat
- szóbeli: a tárgyas ragozás helyesírása

március 31.

- írásbeli: a tankönyvből a 82. feladat
- szóbeli: az igemódok és az igeidők

március 31.

- írásbeli: nincs
- szóbeli: A pálutcai fiúk

április 2.

- írásbeli: A másik csaló vázlatírása
- szóbeli: A Kenyérlesők tartalma

	III.24. írás- béli	írás- béli	III.31. szóbeli	írás- béli	III.31. szóbeli	írás- béli	IV.2. írás- béli	szóbeli
I. csoport /átlaga/	10,5perc	7,7p	16p	31,7p	-	27p	31,2p	17,5p
II. csoport /átlaga/	28,2perc	16,0p	27,5p	68,7p	-	32,5p	44,2p	21,5p
eltérések:	+17,7perc	+8,3p	+11,5p	+37,0p	-	+5,5p	+13,0p	+4,0p

- az I. csoport össz tanulási ideje:	9 óra 31 perc	- a II. csoport össz tanulási ideje:	15 óra 9perc /+5 óra 38perc
- az írásbeli feladatokra:	3 óra 51 perc	- az írásbeli feladatokra:	6 óra 30perc /+2 óra 39perc
1 tanuló átlagosan 19,2 percet fordít naponta az írásbeli feladatok elkészítésére		1 tanuló átlagosan 32,5 percet fordít naponta az írásbeli feladatok elkészítésére	13,3 perc/
- a szóbeli feladatokra:	5 óra 40 perc	- a szóbeli feladatokra:	8 óra 39perc /+2 óra 59perc
1 tanuló átlagosan 21,6 percet fordít naponta a szóbeli tanulásra		1 tanuló átlagosan 32,4 percet fordít naponta a szóbeli tanulásra	+10,8 perc/

Igen jól látható a nevelő különböző magatartásának hatása az I. és a II. csoportra. Jelentős az eltérés az I. csoport javára - ahol a pozitív motiváció a jellemző a tanár részéről - minden viszonyítási érték esetében.

2./ számtan és mértanból az írásbeli és a szóbeli feladatok:

1969. március 24.

- írásbeli: a tankönyvből a 228/136 feladat,
- szóbeli: a derékszögű háromszög,

március 25.

- írásbeli: a tankönyvből a 228/139/a, és a 142/a, b, c feladatok,
- szóbeli: a háromszög területe,

március 26.

- írásbeli: a tankönyvből a 230/147 és a 231/151 és a 153 feladatok,
- szóbeli: a háromszög területe,

április 2.

- írásbeli: a tankönyvből a 278/423, 426 és 428 feladatok,
- szóbeli: a háromszög területe.

	III.24. írás- szóbeli beli	írás- szóbeli beli	III.25. szóbeli beli	írás- szóbeli beli	III.26. szóbeli beli	írás- szóbeli beli	IV.2. írás- szóbeli beli
I. csoport /átlaga/	23perc	16,2p	43,7p	14p	37,5p	10,5p	60p
II. csoport /átlag/	30perc	27,5p	56p	25p	68,2p	19,1p	72p
eltérések:	+7perc	+11,3p	+12,3p	+11p	+30,7p	+8,6p	+12p
							+4p

- az I. csoport <u>össz tanulási ideje:</u>	5 óra 18 perc	- a II. csoport <u>össz tanulási ideje:</u>	12 óra 8perc / +6óra 50perc
- az írásbeli feladatokra:	2 óra 34 perc	- az írásbeli feladatokra:	7 óra 42perc / +5óra 8perc/
1 tanuló átlagosan <u>19,2 percet fordít naponta az írásbeli feladatok elkészítésére</u>		1 tanuló átlagosan <u>56,5 percet fordít naponta az írásbeli feladatok elkészítésére</u>	/ +37,3perc/
- a szóbeli feladatokra:	2 óra 44 perc	- a szóbeli feladatokra:	4 óra 26perc / +1 óra 42perc
1 tanuló átlagosan <u>20,5 percet fordít naponta a szóbeli tanulásra</u>		1 tanuló átlagosan <u>56,5 percet fordít naponta a szóbeli tanulásra</u>	/ +36 perc/

Számtan és mértan tantárgyak esetében is hasonló eltéréseket kaptunk az I. és a II. csoport között.

3./ földrajzból: csak szóbeli feladatok voltak

1969. március 24. Románia összefoglalása,

március 25. Jugoszlávia,

március 31. Jugoszlávia éghajlata és növényzete,

április 1. Jugoszlávia ipara és mezőgazdasága,

	III.24.	III.25.	III.31	IV.1.
I.csoport /átlag/	36,2perc	51,5p	49,5p	57,5p
II.csoport /átlag/	56,2perc	43,5p	31,5p	49,5p
eltérések:	+20perc	-8p	-18p	-8p

Az I. csoport össz tanulási ideje:	3 óra 2 perc	A II. csoport össz tanulási ideje:	3 óra 7p /+5perc/
1 tanuló átlagosan <u>28,6 percet</u> fordít naponta a szóbeli tanu- lásra		1 tanuló átlagosan <u>22,5 per-</u> cet fordít naponta a szóbe- li tanulásra	/-6,1perc/

Igen érdekes a kapott adat földrajz tantárgyból, ugyan-
is a II. csoport - akiknél állandóan csak a rossz tulajdonsá-
gaikat emlegettük - jóval kevesebbet tanultak időben a kísér-
let 2. napjától, mint az I. csoport, akiket állandóan csak se-
gitettünk és a jó tulajdonságaikra építettünk.

A II. csoport tagjai egyszerűen beteltek az állandó rossz tu-
lajdonságaikra való hivatkozással, ezért nem voltak már hajlan-

dók tanulni, nem láttak a tanulásuknak semmi értelmét, az elbizonytalanodás lett urrá rajtuk.

A kísérlet ismételten bebizonyította, hogy a nevelő magatartása mennyire befolyásolja a különböző csoportok munkáját, s ezzel kapcsolatosan az alábbiakat rögzíthetjük:

- a./ lényeges emelkedés tapasztalható az I. csoportnál mind a magatartás $+0,57$, mind a tanulmányi területen $+0,33$, ahol a nevelő a tanulók pozitív tulajdonságaira épített, buzdította és segítette őket, ezáltal önbizalmuk és a sikerélményük is gazdagodott./pozitív motiváció miatt!/
  - b./ jelentős a csökkenés a II. csoport esetében mind a magatartás $-0,38$, mind a tanulmányi eredmény tekintetében $-0,43$, ahol a tanulók a kísérlet időszakában csak a rossz tulajdonságaikat hallgatták ismételni nap mint nap. Jelentős az elbizonytalanodás a tanulók körében - jól látható ez a földrajz tantárgy esetében - és a sikerélmények hiánya./a negatív motiváció miatt!/
    - c./ stagnálás és visszaesés tapasztalható a III. csoport esetében is, ahol a nevelő a kísérlet időszakában csak elraktározta, számbavette a tanulókról szerzett információkat, s nem erősítette meg őket sem pozitív sem negatív irányban. Ezért pl. a magatartás területén $-0,32$ és a tanulmányi területen $-0,4$ visszaesés tapasztalható.

Különösen fontos a tanulók körében, hogy megszerettesük velük a tanulást a nevelő személyiségén keresztül is. Kísérletünk második felében jelentősen eltávolodtak a gyermekek a III.

csoporthól, pedig korábban szerették. Nem tudták megérteni, hogy miért változott meg a nevelő velük szemben, s ennek a véleményüknek egymásközött számtalanszor kifejezést is adtak.

Befejezésük röviden utalunk a nevelőotthonban a tanulás megszerettetésének néhány eszközére:

- 1./ rendkívül fontos szerepet tölt be az állami gondozott gyermekek körében is a sikerélmények nyújtása, ezért már a részsikerekre is fel kell figyelnie a nevelőnek dicsérő szóval, buzdítással,
- 2./ minden megnyilvánulásunkkal erősítsük a tanulók önbi-zalmát /a legtöbbjük ingerszegény környezetben nőtt fel, szeretetre és megértésre vágyik/.
- 3./ belső korrepetálás útján és az egyénekekkel többet fog-lalkozva segítsük őket át az iskolai anyag nehézsé-gein,
- 4./ az esti ellenőrzések során a régi anyag feleleveníté-se tervszerűen, a különböző tárgyak iránt érdeklődő tanulókat igyekezni kell megbarátkoztatni az iskolai tananyagot bővítő tudományos könyvekkel.

Összefoglalás

Dolgozatunkban a bukások alakulásának néhány pedagógiai problémája szerteágazó vizsgálatából napjainkban is több időszzerű kérdést emeltünk ki. Problémafelvetésünket a tanulók bukásainak alakulásával kezdtük, - 24 éves időszakot vizsgálva - hogy a konkrét társadalmi, pedagógiai és pszichológiai kérdésekből azokat a tényezőket emelhessük ki, amelyek a jelenlegi iskolareform-munkálatok mind sikeresebb megvalósításai is igényelnek és lényegében a tanulói személyiség mindenoldalu fejlesztéséhez a legszükségesebb.

Bemutattuk továbbá a bukott tanulók néhány fontosabb adatait, a bukások számának alakulását osztályonként és tantárgyanként. Részletesen elemeztük a bukások okait és a bukott gyermekek családi körülményeit. Különös gonddal vizsgáltuk a szülők és a tanulók véleményeit a bukások okairól, valamint az általános iskolák igazgatóságainak véleményét a bukások megelőzéséről. Továbbá óvodai és nevelőotthoni kísérlet eredményeire utaltunk az egyéni korrepetálás és a nevelői magatartással összefüggésben.

A szakirodalmi anyagok elemzése, a felmérések, a kísérletezések és a sokévi oktatási és nevelési tapasztalatok összegezése alapján kifejtettük elgondolásainkat a bukások alakulásának néhány pedagógiai problémájáról.

Világosan látjuk azt a feladatot is, hogy koncepciónk valamennyi területének továbbfejlesztésére van szükség. A részletkérdések nagyobb mélységben való feltárása több kérdésben

finomíthatja, esetleg módosíthatja a jelenlegi álláspontunkat is. Ugy gondoljuk, hogy a gyakorló pedagógusok közreműködésére, a társadalom aktív részvételére és további kísérletezésekre van szükség ahhoz, hogy minél kevesebb legyen az elégtelen tanulmányi eredményt elérő tanulók száma és az iskolai, családi ártalom. Közös összefogással el kell érniünk, hogy a tanulói személyiség adottságainak megfelelően fejlődhessen és sokoldalúan kibontakozhasson.

Dolgozatunk ehhez az utkereső vállalkozáshoz kíván némi segítséget nyújtani az iskolareform minél sikeresebb és eredményesebb megvalósításának időszakában.

Felhasznált irodalom

- Magyar Pedagógia 1962-től 1968-ig.
- Pedagógiai Szemle 1962-től 1969-ig.
- Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1962-től 1968-ig.
- Köznevelés 1958-tól 1969-ig.
- Ágoston György: 1962. Pedagógia I. A nevelés elmélete. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Ágoston György - Jausz Béla: 1964. Pedagógia II. A nevelés elmélete II. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Dr. Ágoston György: 1964. Iskolapolitika - nevelés /Pedagógiai olvasmányok középiskolai tanárjelöltek számára/ Tankönyvkiadó, Budapest.
- A pedagógia időszerű kérdései külföldön: Tehetség és különleges képzés: 1965. /A differenciált oktatás problémái/ Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szokolszky István: 1964. A tanulók értékelése és osztályzása. OPI kiadvány, Budapest.
- Tóth László: 1965. Nevelési nehézségek az általános iskolában. /A "problématis" gyerek/ OPI kiadvány.
- A modern technikai eszközök szerepe a pedagógiában. /A Szegedi Nyári Egyetem 1964-ben elhangzott előadások/ Szeged, 1966.
- Sz.L. Rubinstein: 1964. Az általános pszichológia alapjai. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Sz.L. Rubinstein: 1967. Léte és tudat. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- Dr. Duró Lajos - dr. Kelemen László - dr. Radnai Béla: 1965. Fejlődés és neveléslélektan. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Dr. Duró Lajos: 1967. Személyiség-megfigyelési feladatok a gyakorlóéves tanárjelöltek iskolai munkájában. Magyar Pszichológiai Szemle - különlenyomat - 1967. XXIV. kötet 1. szám.

Veczkó József: 1965. A környezeti ártalmak és személyiségzavarok néhány pszichológiai problémái. Bölcsészdoktori értekezés, Szeged.

Bogojavlenszkij-Mencsinszkaja: 1965. Az iskolai ismeretelsajátítás pszichológiája. Tankönyvkiadó, Budapest.

Lantosyné, dr. Dabas Erzsébet: 1965. A felbomló család gyermeke. Akadémiai Kiadó, Budapest. /Pszichológia a gyakorlatban ötödik kötete./

T a r t a l o m

Előszó

I.

Vázlatos áttekintés a bukások pedagógiai problémáival foglalkozó fontosabb szakirodalmi munkákról.....	4.	oldal
--	----	-------

II.

Adatok a tanulók bukásainak alakulásáról.....	12.	oldal
1. Az általános iskolák tanulóinak létszáma az 1944/45-ös tanévtől az 1967/68-as tanév végéig.....	16.	oldal
2. A bukott tanulók száma és néhány fontosabb adatai.....	20.	oldal
3. A bukások száma osztályonként és tantárgyanként.....	32.	oldal

III.

A bukás okainak feltárása és elemzése

4. A bukások okai.....	40.	oldal
5. A bukott gyermek családi körülményei.....	47.	oldal
6. A szülők véleménye /gyermekei/ a bukás okairól.....	71.	oldal
7. A tanulók véleménye a bukás okairól.....	82.	oldal
8. Az általános iskolák igazgatóságainak véleménye a bukások megelőzéséről.....	92.	oldal

IV.

Pedagógiai kísérletek bemutatása és a követ-
keztetések levonása

1./ Óvodában.....	105.	oldal
2./ Nevelőotthonban.....	112.	oldal
Összefoglalás.....	122.	oldal
Irodalom.....	124.	oldal